CURS INTREGU

DE

POESIE GENERALE

DE

I. HELIADE RADULESCU

VOLUMUL I.

BUCURESCI
TYPOGRAPHIA LUCRĂTORILOR ASSOCIAŢI
12. PASSAGUL ROMĂN 12.
1868.

Δ 401666
(de completat vol II)

Biblioteca Centrală Universitară
București
Cota 401666 Dublet
Inventar 342432

GENIUL LIMBELOR.

GENIUL
LIMBELOR IN GENERE
ŞI
AL QUELLEI ROMANE IN PARTE.

PARTEA ÂNTÊIEA

I

Se cuvine a scì que este limba, mai 'nainte de a vorbì de geniul ei.

Din quea mai 'naltă antichitate au ḑis ómenii limbă vorbelor tóte prin quari îşi exprimă cugetarea.

Pînŏ a'şi exprimà ómenii cugetarea prin vorbe, se servirŏ prin alte semne mai puçin expressive, prin semne sau gesturi mimice din mâini şi din capu, dupŏ cum facu pînŏ astăḑi muţii surḑi şi dupŏ cum se vedu în theatre pantomimele. Cu quât îi lipsesce Omului puterea de a'şi exprimà cugetarea prin voce, cu atât este în nevoie de a se exprimà prin gesturi.

Din preună cu gesturile sau alte semne a fost natural a face ómenii să li se auḑă şi vocea.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ BUC...

Primele sonuri furŏ, cà şi la prunci, vocalile. Exclamaţiunile lor furŏ sau de mirare cà *a!*, sau de extase cà *e!*, sau de vocare cà *o!*, sau de chiemare, cà *u!*, sau de mişcare cà *i*.

Cu aqueste cinci semne ânsĕ, sau voci nu 'şi aru fi exprimat ómenii de quât nisce mişcări vage alle suffletului. Quând simţirŏ ânsĕ nevoiea de a arătà o idee determinată, făcurŏ naturalemente, queea que facu şi prunci quând se încércă a vorbì; începurŏ a imità que-va mai distinctiv din alle objetului de quare mintea le erà preoccupată.

Pruncii la ocasia de a exprimà sau a quere mâncare, ḑicu *pa-pa*, imitând sonul mişcării buzelor la mâncare; quând se încercă a exprimà căderea, imità sonul căderii, ḑicênd *buf*. Din assemenea imitaţiuni eşirŏ mai târḑiu vorbe cà *bubue*, *dudue*, *urrue*, *tună*, *trăsnesce*; ast-fel furŏ numite *susurul* sau murmura apelor, *uetul* valurilor, *frémètul* frunḑelor, *trosnetul* arburilor sau ramurelor.

Ast-fel se denumirŏ *cucu*, *gaiţa*, *corbul*, ast-fel *mugetul* taurului, *urletul* lupului, *miorlăitul* mîţelor.

Şi tot assemenea *tremurul* pământului, *flisvul* mării, *vîjiitul* cascadelor, *clangórea* armelor.

Cu quât limbele sunt mai primitive, eşite din sînul naturei, cu atâta abondă mai mult în assemenea vorbe imitative şi se înavuţescu apoi din derivatele lor, cà din nisce rădăcine.

Scoţênd ómenii sonurile prin *gură* şi ajutorul *buzelor* şi al *limbei*, la început, modului de a'şi exprimà cugetarea îi ḑisserŏ *gură*, mai târḑiu şi póte tot în aquel timp îi ḑisserŏ şi *buză*, din causa mişcării dese a buzelor; în quelle dupŏ urmă predominŏ numele *limbă*, pentru quŏ în adevĕr limba şi jócă quel mai mare rol în vorbire.

Cartea quea mai vechie que possedem este Biblia, şi quând se vorbesce într'ênsa despre confusia dela Babel, se spune quŏ ómenii mai 'nainte de aquest eveniment avea o *singură buză* (Genese Cap XI verset 1).

Psalmistul se exprimă iarŏ ţicênd: « pune Dómne, stréjă « gurei melle şi uşă de îngrădire înprejiurul buzelor melle. »

Pînŏ astăţi la toţi popolii, şi între noi se audu expressiuni, quând este vorba de que-va neexprimabil, ţicênduse quŏ *gura* sau *buza* de omu nu este în stare de a descrie sau de a da să înţellégă.

Cuvêntul sau Raţia, fiind nemateriali, queea que ţicem limbă este prin urmare expressia cuvêntului, quare ne face a'l auţì şi a'l pricepe.

II

Veţurŏm quŏ numai prin voce sau sonuri ajunse Omul a'şi perfecţionà modul de a'şi exprimà cugetarea, de a înfiinţà un representant al Raţiunii. Âusĕ tot que este son este de dominiul Musicei.

Şi quând anticii Greci vrurŏ a dà un nume artei de a cântà în adevĕr omenesce, şi de a înălţà suffletul Omului pînŏ în quelle mai nalte regiuni, merserŏ cu mintea pînŏ la divinităţile que representà tóte sciinţele, pînŏ la verginile Eliconului, pînŏ la Muse, şi o numirŏ *musică*, adicŏ que-va mai mult de queea que ammu înţellege noi chrescinii prin vorba *angelică*.

Musică dar, se înţellege, quŏ nu va să ţică un ammesticu de sonuri vage, incoherente, produse din hasard, de sonuri discordante, rauce, stridente, cà în anarchia unui chaos fărŏ regule fărŏ ordine, fărŏ legi.

Legile harmoniei, cà şi alle mathemetcelor şi mechanicei au existat, qua să ţicem aşà, mai 'nainte de creaţiune, daqua creaţia are început.

Qua să deviiă dar combinarea sonurilor o artă, şi qua să se pótă numì angelică sau *musică*, a cătat să contribue tóte sciinţele, tóte Musele cu o passiune seriósă, îndelungată.

Cu quât au fost ómenii mai barbari şi mai sĕlbatici, cu atâta vocea sau cântarea lor, quând le-a venit instinctul de a cântà, a fost mai raucă, mai stridente, mai disonante.

Daqua Hellenii antici ajunserŏ cu limba lor pînŏ întru a semenà aqueasta o cântare harmoniósă, şi a-o numì limba ţeilor, este quŏ âncŏ din quea mai 'naltă antichitate aquei Orphei, aquei aedi, aquei Homeri şi rapsodi vorbià popolilor, deşteptà în inimele lor enthusiasmul, edificà cetăţi, şi le da instituţiuni cu lyra în mână.

Fiă-quare autor (şi primii autori furŏ poeţi) invocà quâte o Musă qua să 'l inspire a vorbì sau mai bine a *cântà* şi a vaticinà; limba lor erà o musică, pentru quŏ dela prima linie ţicea *cântu*, şi expressiunile lor se ţicea versuri.

Que se fi fost óre aquea Musă, aquel angel tutelar al poetului, daqua nu va fi fost personificaţia aquellei puteri que noi modernii o numim geniul unei limbe?

Din aquestea se învedereaţă quŏ limba, începênd de o dată cu vocea, este începutul Musicei; şi amendoĕ crescu şi se cultivă în preună.

III

Se scie quŏ tot objectul, prin quare se face sau se produce que-va, se ţice instrument.

Primii factori prin quari se produsserŏ sonurile, de o dată cu creaţiunea, furŏ sufflarea aerului sau a vêntului, crăpeturile munţilor, undele mărilor, frunţele arburilor, fulgerile etc.

Dupŏ aquestea, quele mai antice instrumente organice que scósserŏ voce, furŏ animalele, opere alle creaţiunii. Fiă-quare animal îşi are organismul seu distins spre a'şi dà o voce particulară a sà. Leul îşi are gûtlejul şi plămânii spre a rugì, Taurul spre a mugì, Callul spre a nichieţà, Asinul spre a sbierà. Accentele Corbului nu séménă cu alle Philomelei. Tóte patrupedele, tóte passerele îşi au organismul particular spre a scótte fiă-quare o voce particulară a sa. Organismul Mierlei, Graurului, este cum să pótă imità mai multe sonuri, şi a formà órequari phrasi sau expressiuni musicali. Papagalul imită şi mai multe sonuri, syllabisând ânsĕ.

Omul quel dupŏ urmă animal este quel mai perfect instrument organicu, que póte scótte ori-que son, que póte pronunţà ori-que vorbă, que póte cântà ori-que cântare umană.

Inventarŏ mai târţiŭ şi ómenii instrumente, unele de lemn altele de metal, unele de vênt cu ţeve şi alte de attingere cu córde; prescrisserŏ la unele găure, şi la altele călcături destinate fiă-quare a produce sonurile gammei spre a se puté executà ori-que arie, ori-que cântare.

Aquestea la început furŏ naturalmente fórte simple şi imperfecte; mai târţiu, cu atâta se perfecţionarŏ, cu quât ómenii studiarŏ natura sonurilor, şi concordanţele lor, legile cu un cuvênt alle mellodiei şi harmoniei.

Anticele lyre abià avea quâte o córdă doĕ pînŏ quând se inventarŏ lyre mai perfecte, cythare, harpe, psaltirie, vióre, cymbale, astfel se urmò şi cu instrumentele de vênt, cà fiucrul

bucina, cornul, flautul, etc. şi cu instrumente de folli cà cimpoiul, orgul, physharmonicul.

Şi cu quât instrumentele se înavuţirŏ în córde, călcături şi passage prin quare să trécă sufflarea, cu atâta devenirŏ mai apte spre a producce tóte sonurile şi modulările lor, ajunserŏ a se executà pe dênsele ori-que arie, ori-que cântare.

Nici un instrument ânsĕ nu putù ajunge pînŏ la vocea umană sau a egalisà pe omu.

Orgul, physharmonicul imità prin folli plemônii Omului qua să aspire şi să respire aerul, şi prin călcăturele salle qua să determine gradul sonurilor. Este ânsĕ o copie fórte imperfectă pe lûngŏ original quare este Omul.

Omul, pe lûngŏ ţevele prin quare produce vocalile, pe lûngŏ organismul de a suì şi a lăsà în jos aqueste vocali pe scara gammelor, mai este dodat de nisce călcături prin quare se producu syllabe şi vorbe, se exprimă nisce idei determinate, pe quând prin vocalile simple musica nu exprimă de quât nisce idei vage.

Omul prin puterea de a călcà cu limba, şi de a lipì şi despărţi buzele póte producce pînŏ la 36 de sonuri, unele simple şi altele compuse, que sunt elemente alle vorbirii, şi pe quare nici un instrument, pînŏ acum nu le póte producce.

Aqueste 36 de sonuri, alle quărora semne se numirŏ littere combinate în nemărginit prin anagramme, şi repetite pot pronunţà sau reproduce tótă vocea umană şi exprimà tótă cugetarea.

Maestri de musică şi mai vîrtos quei de instrumente musicali au căutat în tot d'auna să cunóscă organismul fiă-quăria instrument, fiă de aer, fiă de córde, şi prin óre-quare disecaţiune încai mintalĕ să'i facă analysea qua să afle cum este

compus sau mai bine cum se cuvine a fi compus qua să pótă produce sonurile querute.

Să ne fiă şi noĕ iertat a dorí să studiem aquest organ que se numesce *om* qua să aflăm cum şi prin que produce el fiă-quare son spre a exprimà cuvêntul sau raţiunea, să ni se ierte a'i facce anlysea din aquest punt de vedere.

Omul este, pre cum mai ḑisserŏm, un organ que resuffiă pin plĕmôni şi determină sonul prin călcături. Fl este prototypul, dupŏ quare s'au putut inventà instrumentele cu folli cà orgul şi physharmonicul, începênd dela cimponi; şi precum la orgu prin aer se revarsă vocea, prin călcături se affirmă gradul vocii de este *Do* sau *Re* sau *Mi* etc. assemenea şi la Om âncŏ mai'naainte de inventarea instrumentelor musicali, prin plemâni se produce vocea pe ţevele que formă gura, mai largi sau mai strimpte, rotunde sau ovale sau liniare.

Daqua aerul esé printr'o crĕpătură linialĕ, sonul sémănă cu *i* buzele formă o crĕpetură linialĕ quând voiesce a producce sonul *i*. Aquest son nu s'ar puté producce cu gura deschisă cum să forme un cercu.

Quât se va prelungì mai mult sonul *i*, îndată începe a se auḑì şi o şuerătură cà a vêntului que se aude şuerând prin orique crăpetură strimtă; în dată începe a se auḑì *sisiitul* lui *s* que accusă trecerea aerului printr'o crăpetură în zig-zac, cum este forma lui *s*.

Crăpetura fluerului este linialĕ qua să pótă fluerà sibilant.

Daqua aerul trece printr'un passagiu rotund mai mare sau mai micu, nu se mai póte auḑì sonul *i*; ese sau *o*, daqua cercul este mai deschis, sau *u*, daqua este mai închis.

Quând gura se deschide mai mult de quât la pronunţarea

lui *o*, attunci cu aquellaşi aer ese sonul *a*, que se însemnă printr'un cercu şi jumĕtate. Instrumentele de aer, que scot sunete rotunde sau fluerătóre cà flautul micu, au deschiderea sau gaura prin quare se produce sunetul tot rotundă, spre a nu sibilà cà fluerul sau cavalul.

Daqua aerul ese printr'o gaură ovalĕ, sunetul nu mai sémenă nici cà al lui *o* nici ca al lui *a*, ci exprimă o extase ca *e*, que la început se scrià ε, cà o jumetate de cercu sau cà un *o* oval, şi aşà posă şi buzele quând se pronunţă *e*.

Eatŏ vocile primitive alle organismului uman produse prin ţeve sau passage rotunde, ovali şi liniali, mai largi sau mai strîmte.

Quând Omul, din împregiurări, are gura închisă, attunci è nevoit a producce sunetul pe nas, şi attunci tóte vocalile devin nasali cà â, ê, î, ô, û. Ansĕ aqueasta nu è starea normale a Omului, şi nici sonurile nu sunt naturali.

Organul Omului, cà tóte organele şi ăncŏ şi mai mult, pate şi se alterà mult expus la căldură excesivă sau frigu. In climele dulci şi temperate, Omul è în voie bună, la frigu mare, organele îi sufferu, şi nu pronunţă cum voiesce, ci cum póte; la Miaḑă ḑi predomină voiea, la Miaḑă nópte nevoiea.

IV

Sonurile dar, que scóte Omul din sufflarea plămônilor prin ţeve que formă instinctivamente sunt vocalile, que sunt, cum am ḑis, nisce sonuri generali şi vage; spre a se determinà ânsĕ aqueste sonuri pe nisce organe cà physharmonicul, clavicembalul, vióra, cythara, sau flautul, cată să câlcăm acolo unde se póte producce sonul querut.

Differința între organul uman şi quelle lalte organe musicali este quŏ aqueste instrumente pot formà octave numai musicali, adicŏ a suì şi a coborî aquella'şi son pe gradele scarelor a suì adicŏ pe *a* sau pe *o* dela *Do*, pînŏ la alt *Do* cu o octavă mai sus, şi încŏ şi mai sus din octavă în octavă. Organul uman însĕ dupŏ que póte facce assemenea octave musicali, cu aquellaşi son cà *o* sau *a* sau *e*, mai póte formà şi octave de altă natură, octave proferetice que nu se pot producce încŏ prin organele industriei. Din preună cu cântarea, Omul face a se auḑi şi vorbe.

Omul are nisce călcături în buze que din sonul vagu *e*, produce altele determinate ca *ve*, *fe*, *pe*, *be*, şi ênsurşi *me*, quare este şi nasal. Omul fărŏ buze sau cu buzele tăiate n'ar puté producce aqueste sonuri determinate. Aqueste sonuri produse prin buze se ḑicu *labiali*.

Daqua precum attingem cu degitele pe călcăturele unui clavicymbal, attingem cu limba lûngŏ dinţi în marginea cerului gurei, din sonul vagu *e*, producem sonurile determinate *te*, *de* *the*, *dhe*. Aquestea se ḑicu *dintali*.

Daqua cu limba attingem în palatul sau cerul gurei, sonul *e* se determină prin : *le*, *re*, şi *ne*, quare este şi nasal cà *me*. Aquestea se ḑicu *palatinali*. — Fărŏ limbă nu s'ar puté produce nici sonurile dintali nici quelle palatinali.

Din gût şi prin ajutorul mai puçin al limbei putem producce sonuri determinate cà *ga*, *ca*, *ka* *ha*, sonuri *guturali*.

Pe nas şi prin cerul gurei producem *ne*, pe nas iar şi prin buze producem *me*.

Éttŏ dar cinci calcături que producu tonuri întrege şi distinse; şi precum în musică octava coprinde cinci tonuri şi doĕ demitonuri, assemenea şi octava proferirii coprinde cinci to-

nuri, labiali, dintali, palatinali, guturali şi nasali, şi două demitonuri que provin din sibilantul *s* şi din îmmuietorul *i*. Primul se póte aseměnà cu diesurile, şi al doilea *i*, cu *be* mol. Primul suie sónul cu o jumetate de tón, şi aldoilea *i*, îl îmmóie sau îl face a descinde cu o jumetate de ton.

Ast-fel *s*, pe labialile *v. f, p, b* le transformă în ψ. (psi); pe guturalile *c, k, g, h* le transformă în ξ (xi). Pe dintalile *t*, şi *d*, le transformă, pe primul în *ţ* sau *ts*, şi pe aldoilea în *ḑ* sau *ds*, suindule pe tóte cu o jumetate de ton.

Umedul sau îmmuetorul *i, e*, îmmóie cu o jumetate de ton, transformându-le în *i*, sau făcêndu-le să dispară cu totul.

Ast-fel în quele labiali *ove* devine *óie*, *Jove* devine *Joie cantabam* devine *cântam*; în quelle palatinali *saru* devie *saiu volie* devine *voie*, *punu* devine *puiu*, în quelle guturali, *facu*, devine *faci*, cu o jumětate de ton mai jos; *fugu* devine *fugi* assemenea; şi *nascu* devine *nasci* tot assemenea. — Sonul *i*, din quare ese sibilantul *s*, îl face şi pe aquesta a sibilà sau *şuerà* şi mai mult, pentru cuvêntul quŏ sibilarea se îndoiesce; şi *lasu* devine *laşi*.

V

Aquesta este clavierul organului uman, que coprinde, cum ḑisserŏm cinci călcature que producu tonuri întrege, şi doĕ demitonuri; se cuvine ânsĕ a repetì quŏ octavele proferetice sunt cu totul de altă natură de octavele phonetice sau musicali propriu ḑise.

Quâte sonuri în vorbire se producu de aer prin ţeve se ḑicu vocalii, adicŏ alle vocii; quâte se producu prin călcături se ḑicu

consóne, pentru quŏ sună dinpreună cu vocalile, suind scara gammelor musicali.

Consónele labiali *v*, *f*, *p*, *b* producênduse pe aqueeaşi călcătura a buzelor sunt de aqueeaşi natură, şi se pot schimbà între sine dupŏ clime sau temperature, furŏ a produce o dissonanţă: *cervus* se póte schimbà în *cerbu*, şi *cerf* (franc.), *servus* se póte schimbà în *serb* şi *serf* (idem.) Aşà se schimbă şi *corvus* în *corbu*.

Asemenea şi quelle dintali *t* şi *d*, se pot schimbà între sine, ţicênduse, dupŏ clima, *partita*, şi *partidă*; *citate* şi *citade*.

Assemenea şi la palatinali, luânduse una drept quea-l-alta dupŏ clime; *sole*, *sóre*; *sale sare*; *salire sarire*.

Aqueeaşi schimbare reciprocă advine şi la quelle guturali: *cracă* şi *crangă*, *Hristu* şi *Christu*; *hârtie* şi *chârtie* şi *carte*.

Tot assemenea se întêmplă şi între quelle nasali: *con-messean com-messean*.

Din aqueastă causă iarŏ quând littera nasalĕ *n*, que este şi palatinalĕ, vine înaintea palatianilor *l* şi *r* se schimă în aquellea ênsuşi; fiind de aqueeaşi călcătură, cà la *col-legiu il-legal*, *cor-respundere*, *ir-regularitate*.

Şi quând vine înaintea labialilor *p*, *b* şi *m*, neîmpăcênduse palatinalile cu quelle labiali, pentru euphonie, *n* se schimbă în labiala *m*, cà la *îm-bunare*, *îm-păcare*, *em-phase*, *îm-mulţire*.

Sonurile de pe aqueeaşi călcătură sunt de aqueeaşi natură, cu o octavă mai sus sau mai jos, pe scara proferetică, şi de aqueea se şi pot luà una drept alta.

A călcà ânsĕ în gût în locu de a călcà în buze, a produce adicŏ un *g* în locu de *b*, este cà şi quând în musică ammu

nunţate din gût hîrrîitor, « *uike, frake, ţine Hadu hodă huda nótă.* » Aşà se ţice quŏ strigà guşaţii din Petroşiţa quând venià Radu-vodă ruda lor.

Nisce assemenea schimbări provenite din defectele organelor attacate de morburi, de frigu, şi din apă rea, nu pot fi luate de model, şi să ne facem nisce regule din natura degradată.

Să n'asteptăm dela un instrument descordat din alle timpului sau delabrat or stricat de trîntiturele neomenóse şi profanatóre alle Barbarilor, să n'aşteptăm sonurile juste querute, daqua nu de Arta, quel puţin de auţul natural. Să n'aşteptăm assemenea nici dela aquest instrument sau organ que se numesce ómu, expus frigului şi tutulor infirmităţilor provenite din causa schimbării climei, în contact cu Barbari, şi dominat, maltractat de dênsii, să nu mai asteptăm aquelle sonuri pure exacte alle clasicităţii climei natali.

Musica quere, pe de o parte instrumentul în starea normale, bine accordat, şi pe de alta a nu se călcà legile naturali şi eterne alle melodiei şi harmoniei sonurilor. Aqueestea au existat şi există; omul nu le-a creat singur dupŏ voiea sa, ci le-a aflat, şi nimeni nu le póte călcà farŏ a trecce de incult, innorant, grosolan, bădăran, barbar.

Prin urmare, Artei, Sciinţei au 'i este iertat a trecce peste legile proportiunilor şi harmoniei, a tot que întregesce frumosul; şi d'ar' cuteţà vre o dată aqueasta, n'ar' fi de quât prin excepţiuni tot în favórea frumosului, şi quari şi aquestea nu vin dequât spre a confirmà regula.

VII

Arătarŏm que este limba; şi daqua i se dă si ei un geniu cà la ori-que persónă prin analogie caută să 'i dăm şi un sufflet, o

viață sau o durata, stadiurile sau phasile sau etățile prin quare trece. (1)

Limba la începutul ei, așà cum o au putut vorbì ómenii primitivi que îi ḑicea *gură* sau *buză*, pe quând popolii n'avea nici cărți nici littere, fu numită de toți bărbații de littere cu numele archaicu *glossă* que însemnéḑă tot *limbă*.

Glossa representă începutul sau pruncia limbelor, într'ênsa se vede dinpreună cu nesciința și innocența. Tot este natural într'ênsa și necorrupt âncŏ cà și în pruncie. De aquì începe a trăì, viitorul îi este înainte.

Astfel au fost glossele popolilor primitivi, nomadi, que erà în stare mai de selbatici, cà Pelasgii que trecurò în Hellada și în antica Ausonie, mai 'nainte de inventarea Alphabetului. Astfel au fost glossele Slavilor mai 'nainte de a se chrestinà și a li se dà de Methodiu și Cyrillu litterele greco-romane sau byzantine; astfel a fost glossa Hunilor sau a Ungurilor mai 'nainte de a se chrestinà și adoptà litterele pure romane. Astfel sunt astăḑi glossa Albanesilor și a Țiganilor que nu au nici autori nici litterre, și al quăror vocabular, de există, este făcut de străini.

Cu începutul sĕu o glossă își ia și existința, suffletul, viața sa. De aquí înainte își va avé crescerea sa, fericită sau disgrațiată, phasile sau etățile salle, durata sa. Si daqua i se presupune vre un geniu, aquesta se află latent într'ênsa cà și în pruncul que và devenì într'ḑì Homer, or Dante, or Schekspeare, Demosthene, or Cicero.

VIII

Quând o glossă vine cu popoli de aqueeași stirpe cà Pelas-

(1) Veḑi *Legalitatea* No. 10, 11, 12, și 13.

gii, şi se întinde pe un coprins de mai multe grade de longitudine şi de latitudine, cà Asia Mica, Hellada şi Ausonia, cà locurile unde s'au stabilit şi locuiescu Germanii şi Slavii; acolo din influinţa climei assupra organelor proferitóre, nu se întârdie, încŏ dela prima generaţiune, qua aqueste organe să se restringă din causa frigului la nord, sau să se dilate din causa căldurei la sud, şi sonurile în fiă-quare parte începu a luà óre-quare modificări particulare.

Vocala *a* dela căldură, unde gura se póte deschide de ajuns, trecênd mai la recóre, unde gura se mai restrînge, devine *e* (ai), şi mai la frigu devine *η* sau *i* lungu.

Astfel ἁ σελάνα devine ἡ σελήνη, τιμὰν devine τιμήν. Tot assemenea *anima* devine *inima*, *annellu*, devine *innellu*, şi assemenea iar *amare* devine *aimer*, *secretarius* devine *secretaire*, şi φήμη, *fama* devine *faimă*.

Vocala *o*, trecând din căldura dela miaḑă ḑi spre miaḑa nópte sau la munţi, devine *u*, mai strîngênduse buzele, cà la μόνος, μοῦνος; νόσος νοῦσος; cà la *nome nume*, *monte munte*, *ponte punte*.

Vocala *e*, devine assemenea *i*, cà şi *a*, şi ast-fel *bene* se face *bine*, *tempu timpu*.

La climele iar friguróse, ammorţind buzele, şi neputênd a se appropià cu facilitate, consóna *p* se preface *f* cà la *pater fater*, consónele labiali se schimbă între sine, dupŏ frigu şi căldură, cum ammu arătat în vorbe cà *servus serbu serf*, şi cum pronunţă şi Germanii adesea; scriu *bitte* şi pronunţă *pitte*; scriu *von* şi pronunţă *fon*.

Şi aşà mai încolo cu consónele dintali, palatinali, guturali şi nasali, dupŏ cum s'a spus mai nainte, vorbind de orgul uman.

Nisce assemenea modificări legitime, dupŏ influința climatelor şi întêmpinul sonurilor se numescu idiome, ênsuşiri sau dialecte alle aquelleiaşi glosse sau limbe primitive.

Dialectele se formă în quelle patru punturi cardinali diametralmente oppuse, al Rĕsăritului, Appusului, Nordului, Sudului. Grecii le-au dat numele distinctiv, nu dupŏ punturile cardinali, ci dupŏ popolii que locuiă în aquelle părți ḑicêndu-le, doricu, ionicu, eolicu, atticu.

Aşa σελάνα erà dupŏ dialectul doricu, şi σελένη dupŏ quel atticu. Ast-fel la noi *animă*, *anellu* se pot ḑicce dorice, şi *inimă*, *inel lu*, attice.

La greci θάλαττα erà doricu, şi θάλασσα atticu. Assemenea şi în limbele latine *nata* este doricu şi *naţa* atticu. In assemenea împregiurări vedem o glossă pronunțată dupŏ doĕ idiome sau dialecte.

Tot que este idiomă sau dialect este assemenea de natural cà şi glossa? Intêmpinul sonurilor şi influința climei producu naturalmente aqueste differinţe neappĕrate dupŏ legile naturei sonurilor, sau alle harmoniei universali. Aqueste phenomene se vedu la toți popolii de ori-que stirpe vor fi, şi la tóte glossele lor.

Quând limba este la începutul ei sau în pruncia ei, este tot aqueea, se asséménă la toți popolii que o vorbescu. Tot assemenea sunt şi pruncii quând sunt în faşe, şi mai vîrtos quând sunt în stare de fĕt; unul de altul nu se distinge. Cu quât ânsĕ crescu cu atâta fiă-quare începe să aibă óre-quare semne distinctive şi characteristice. Feţii şi pruncii se assemenă; copii şi junii se disting.

Ast-fel glossele quând dupŏ timp se împart în dialecte a-

questea au nisce idiome sau proprietăţi particulare, şi începu a se distinge unul de altul.

Dialectele dară representă copillaria şi junetea limbelor.

In aqueastă etate popolii, cà juni, începu a se agità spre un scop óre-quare, voiescu a se organisà; au nevoie de a'şi communicà ideile, sunt nevoiţi, în relaţiunile lor, a inventà nisce semne de correspondinţă pînŏ vin la inventarea sau adoptarea litterelor. Şi fiă-quare, nefiind âncŏ în unitate confirmată, începe a'şi scrie dialectul seu propriu.

Ast-fel se vedu primii scriitori ai Greciei, ast-fel ai Ausoniei, ast-fel ai Germaniei, ast-fel, pînŏ la traducţia cărtilor Ecclesiei, ai Romaniei din tóte părţile.

Poeţii primitivi se servescu de tóte dialectele şi devenind mai populari în gintea întrégă prin scrisele lor, trece atticismul la Dori şi la Ioni, şi doricismul la Ioni şi la Attici.

IX

Centru unei ţerre, fiind mai apprópe de tóte extremităţile ei, acolo se pot întêlnì mai cu facilitate locuitorii ei, acolo, communicându'şi ómenii ideile şi vorbele şi ênsuşi pronunţia, începe a se formà un focar spre respândirea luminelor; pentru quŏ acolo se adună şi se pot mai bine formà bărbaţii sciinţelor şi artelor. Acolo langagiul, devenind un ammestecu de tóte dialectele, bărbaţii de gustu şi meniţi spre a cunósce legile proportiunilor şi harmoniei, a aflà şi a da regulele frumosului, ajuug printr'un eclectismu din tóte dialectele a înfiinţà o limbă înţellésă şi adoptată de toţi, o limbă unitară, que începe a se vorbì şi a se scrie în tóte urbele şi quare devine limbă naţională.

Ast-fel în antica Grecie limba naţionale se formò în Athena; capitala Atticei, que se întinse pînŏ în Asia, şi pînŏ în Alexandria în Egyptu.

Atticismul pe lûngŏ gustul que îl distinge, se ferì de monotonie; spre a varià conservò şi η şi pe α, τιμὴ şi Μοῦσα, ακούω, şi ἤκουον; θρέφομαι ἐτράφη, λέγω λόγυς, bos, βοῦς, βόες.

Ast-fel în Italia antică, din multe şi varii modificări alle dialectului doricu, de şi mai aspru, se formò în Laţiu limba latină que devenì limba unitară a tutulor Romanilor que se vorbià în for cà şi în capitol, şi se scrià în Spania, în Gallia şi pînŏ în Africa, şi ajunse pînŏ în Dacia.

Quând appĕrù Christianismul, limba hellenică şi latină erà mai culte şi mai în stare de a exprimà mai bine şi mai precis cuvêntul sau raţiunea; aqueste doĕ limbe erà universali la toţi sapienţii pămêntului, şi într'ênsele se scrisse şi se propagò doctrina lui Christu, cum şi tóte instituţiunile Ecclesiei, tóte capetele-d'-operă alle philosophiei, şi rhetoriei chrestine, cu un cuvênt tóta bibliotheca christianismului.

De vommu observà ânsĕ atât la Greci quât şi la Romani, cum şi în urmă la naţiunile nuoe cà Italieni, Spanioli, Francesi, Germani, Greci moderni şi Slavi, vedem quŏ limbele nu s'au formatŏ dupŏ hasard din amestecul fiă-cum al dialectelor, quŏci attunci limba n'ar mai fi un effect al ârtei, ci un amestecu orbu al atâtor elemente, un tohu-bohu, un chaos de diverse elemente farŏ formă, farŏ ordine, farŏ legi. — Pe ori unde s'au formatŏ limbele, se vede un eclèctismu raţional, conduş de quel mai perfectu gustu, se vede Arta respectând legile harmoniei, cà şi în Musică.

Limba pe lûngŏ aquestea, pretutindeni se formă quam în

centru unei țĕrre sau acolo unde ómenii se pot întêlni mai cu facilitate. La Greci se formò în Athena, la Romani în Latiu, la Italieni în Toscana, la Francesi în Paris, la Germani în centru Germaniei.

Cum se formă o limba, aqueasta cresce şi se măresce cu quât mai mult se cultivă într'ênsa artele şi sciiuţele, şi dură pe quât dură şi natia în independinţa ei. Limba întregită şi cultivată representă bărbăţia maturitatea, unitatea independinţa unei naţiuni.

X

In dată que naţia devine tributară unei alte ginte, în dată que Barbariĭ vin peste dênsa, şi sciinţile şi artele sunt uitate, limba începe a perde din vigórea sa, din frumuseţele salle; corrupênduse, devine debilă nu cà pruncul que are un voitor, ci cà bĕtrânul delulat que n'are nici o speranţă. Limba, în aqueastă etate de decrepitudine, ia nume de *gergu*, de *jargon* sau *patois*, de gîscănarie. In glossă se vede innocenţa pruncului, în gergu se vede innoranţa şi corrupţiunea desperătóre aquellui învechit în relle.

Gergul vine cu servitutea, cu innoranţa popolilor decăqută. Descindenţiĭ fostilor Helleni şi Romani, cà innoranţi devin barbari, şi barbari servi tărŏ vigórea Barbarilor primitivi cà a Pelasgilor şi cà a Barbarilor moderni que venirŏ a dominà şi la Orient şi la Occident.

Grecul la Resărit devenì servul mai întêiu al Romanului şi apoi al Veneţianului şi apoi al Musulmanului; Romanul la Appus devenì suppusul Germanului.

Que idei, que cunoscinţe mai póte avé omul în stare de ser-

vitute, fără guvernul său național, fără instituțiunile sale proprie? Puține scie, puține exprimă, și limba lui se mai îngustă se mai împuținează. Étto starea ei de decrepitudine.

Instituțiunile și legile străinului cuqueretor, datinele lui, costumul sau portul lui, își au nomenclatura lor proprie; de se face vre o invențiune nuoă, numele se dă după limba guvernului străin, și étto un deluviu de vorbe eterogene și barbare; peste idiotismii naționali vin barbarismi innobili și fără gustu. Prosodia sau harmonia limbei clasice a străbunilor, nu numai quŏ se corrumpe după sonurile rauce alle Barbarilor, ci scade și din vigórea sa, din causa impilării; tonul major și altier, devine minor și plângĕtor. Servul nu mai póte ține capul în sus; capul i se plécă și se înghiesue între umeri que se ridica cà la un ghiebos, gesturile i se immulțescu cu quât perde vorbele. *Tu*, devine *voi* sau domnia ta, și apoi *vóstra*, σὺ devine ἡ Ἐγενεία σου; *tu* devine *lei*. Tóte alle despotului se măresc și se immulțescu; tóte alle sclavului se micșoreadă și scadu. Domnul este Excellență, Eminență, Majestate, Altissim, Eminentissim, Serenissimu (ori-quât va fi de tempestos și crunt). Quât pentru dênsul, nimicu nu è mai biet și mai tupilit de quât dênsul; alle lui, după que se impuținează, devin mici mititelle qua să nu bată la ochii tyrannului; îl auḑi cum singur se ticăiesce; « ia aquì și eu cu căscióra mea, cu muieruṣca mea; voiu și eu să intru într'o slújbuliță într'o păinișóră, să am și eu o meșcióră și un păhărutu de vinișor » Tot è micu la dênsul, și prin urmare și limba îi devine *limbuliță*, gergu; și cu quât el devine mai bestie, cu atât limba îi este mai bestială, urlă cà căinii cobitori, miorlăie cà miṭele, câșie cà gîscele, șuieră ca șerpii, sbiară cà asinii; cântecele lui sémănă vaiete, lamente horribili.

Pe quât darŏ naţia se degradă şi se întunecă, se depradă şi se corrumpe, pe atâta şi limba ei scade şi în quantitatea şi în qualitatea vorbelor, şi è redusă în nisce sonuri innobili şi bestiali que nu mai sémĕna a limbă umană.

Aquest stadiu disgraţiat, aqueastă etate a limbelor representă cum am ḑis decrepitudinea dehularea lor.

Se cuvine a observà âncŏ, quŏ dupŏ cum Barbarii schidolèscu limbele, climele, adducênd morburi sau bóle şi affectând organele vorbirii, facu a eşì vorbele cà din gûtul guşaţilor, cà din nasul quellor guturăiaţi. Guşătura hîrrie şi corrumpe consónele; guturaiul face a pronunţa vocalile pe nas.

Românii în Dacia, fiind nevoiţi de frigu a lepĕdá toga, şi a se revestí cu sarica dacă, cà Francesii în Algeria cu burnusul arab, din causa căldurei, nu puturŏ scăpà de desul guturaiu, şi începurŏ a pronunţà tóte vocalile quând pe nas, quând cu gura închisă. — La popolii Nordului dispar adessea vocalile din causa frigului que nu lassă a se deschide gura, în vorbele germane şi slave se vĕdu quâte patru şi cinci consóne şi abià quâte o vocalĕ.

La frigu, consóne mai dulci devin aspre; *scribere* devine *schreiben*, *passaport* devine *paşaport*, *servu*, devine *şerbu*, *spiritus*, *şpiriduş*, *serpe*, *septe* devin *şarpe*, *şapte*; *b* si *v* labiali se schimba în guturali: *bine* se face *ghine*, *movilă* se face *moghilă*; *p* labial se preface în *k* gutural; cà la *kept*, *kicior*, t dintal se face assemenea gutural *c*, cà la *putincios*, *năciune*, *lepciune*, şi vice-versa cà la *patru* în locu de *quatru*, *pept* în locu de *pectu*.

Din contra iarŏ consónele mai aspre, devin pre de tot dulci în contra legilor euphoniei, cà *faţe*, *taţe* la Macedoneni şi Ve-

netieni, în locu de *face*, *tace*, că la oţet, oţel, faţa, Franţa, în loc de ocet, ocel, faça, França, que riscă a se pronunţà *otet*, *otel*, *fata*, *franta*.

Aqueste modificări que provin din infirmităţile organelor pronunţării, nefiind de starea normalĕ a Omului, nu pot fi proprietăţi, nici alle glossei, nici alle dialecteler. şi cu atâta mai virtos alle limbelor, ci alle gergurilor.

Qua să recapitulăm, Seemnele prin quare se cunoscu glossele sunt innocenţa errorii din nesciinţă, natura brută şi cultivabile.

Symptomele dialectelor sunt energia, neastêmperul, indecisia, nestabilitatea junetelor que tind la un scopu, la o stabilitate, la un a avé la sîne.

Symptomele prin quare se distinge o limbă sunt maturitatea, experiinţa bărbaţiei raţionabili, luminate; Sciinţa, Arta, gustul; naţionalitatea se declară peste tot într'o limbă.

Causele iarĕ que degrada o limba pînĕ la gergu sau gîscănarie sunt:

1° Climele desfavorabiili,

2° Innoranţa,

3° Barbarii.

4° Lipsa gustului şi a demnităţii de om; cu un cuvênt aqueea que ḑicem bădărănic.

Vorbind de indvid, şi de etăţile lui, dupĕ bĕtrâneţe sau de crepitudine, nu póte aşteptà de quât mórtea. Objectele ânsĕ collective sau morali, dupĕ descindere potu avé o nuoă ascindere, dupĕ degeneraţiĕ pot aşteptà o regenerare. Omul móre, omenirea ânsĕ nu pere, ci se succede dintr'o generaţiĕ în altă individul pere fărĕ a mai învià; naţia ânsĕ se póte regenerà

din preună cu limba ei. Națiunile cu limbele decăḑute pot să aibă a lor palingenesie.

Ast-fel din gergurile moderne alle Grecilor se formò limba modernă a Greciei libere.

Ast-fel din latinitatea decăḑută, în Italia, Franța și Spania se formarò limba lui Dante, Fenelon, Cervantes.

PARTEA A DOA

I

Pinò să intrăm în periodul palingenesielor ne arrestăm a cercetà și a ne da cuvênt despre que este în adevĕr geniul limbelor, quòci numai aquest adevĕr ne va conduce qua să putem facce historia regenerațiunilor.

Sufletul inanimă și dă viață;

Spiritul sau Mintea pricepe și rațională;

Geniul nasce sau inventă, și dinpreună cu Mintea perfecționă, întregesce și regenerà.

Daqua spiritul universal prin puterea sa intelligente a dat mișcarea și forma materiei universali, geniul Demiurgu, aquel Logos divin prin quare tóte s'au făcut, dette viața eternă que se propagă din generațiune în alta pe callea Progresului. Opera lui qúca mare și eternă se numì *Genese*.

Creația dar se numì genese, și în quât pentru noi aqueastă

denumire demonstră, opera Cretorului. Pentru quŏ tot que este creat are şi un capet sau un fine, şi tótă creatura, fără o putere neîncetat genitóre, s'ar fi stins cu prima generaţiune. Puterea însĕ que propagă şi îmmulţesce tóte, şi pe omul intellectual şi moral înpreună, Puterea que este mai mult de quât creaţiŏ este genesca, puterea în nemărginit genitóre. Aqueasta perpetue speciele, aqueasta duce pe callea progresului, aquesta regeneră naţiunile. Ea este geninl universal geniul tutelar al fiă-quăria naţiuni, al omenirii întrege, fără dênsa n'ar' fi nici regeneraţiŏ nici palingenesie.

Geniul flă-quăria limbe este aquea putere dar que a existat latentĕ dela începutul ei şi s'a desvoltat în mai multe generaţiuni prin geniurile que s'au succedut, spre cultura şi perfecţionarea ei.

Geniul limbei hellenice, spre exemplu, este aquea virtualitate que există latente în glossa Pelasgilor, şi o dussse pînŏ a ajunge a devenì limba Homerilor, Pindarilor, Eschililor, Euripidilor, Platonilor, Aristotelilor, Demosthenilor, Xenophontilor, Anacrontilor, quare o conservò încŏ atâţia seculi în climele Barbarilor, cà în Alexandria, şi quare dupŏ scăderea şi corrupţiunea ei subt Romani, Francii, şi Turci, iar o régenerò în palingenesia ei.

Geniul limbei latine este aquea putere quare materiei pelasge, idiomelor dialectului doricu le dette o formă classică, şi făcù limba Virgiliilor, Ovidilor, Ciceronilor, Tacitilor etc., quare o conservò în decadenţa Imperiului şi pînŏ în mediul evu, şi quare din gergurile italicu, gallicu, ispanicu, în palingenesia lor, recreò limba Dăntilor, Fenelonilor, Cervantilor şi quellor lalţi mari autori.

Geniul limbei englese este iar aquea putere extraordinară, stranie, que din ammestecul atâtor elemente eterogene, din germanismi, latinismi, françosismi, din atâtea materii şi forme diverse, ajunse a formà limba Schakspearilor, Miltonilor, Byronilor.

Nu mai vorbim de geniul limbei germane atât de potent cà şi al limbei hellenice, geniu que, dintr'o glossă şi atâtea dialecte diverse, ajunse a facce limba Schillerilor, şi Goettilor.

II

Quare este ânsĕ geniul limbei nóstre Românilor din tóte părţile?

Daqua noĕ, cà şi Grecilor moderni, nu ne-ar fi iertat a ḑicce quŏ geniul limbei nóstre este aquellaşi cu al latinităţii classice, fiă-quare ânsĕ am puté affirmà quŏ geniul limbei nóstre a fost şi este aquea putere primitivă que a existat latentĕ în glossa archaică a Ausoniei, în diversele ei dialecte, aquea putere que regenerò apoi gergurile Italiei în limba lui Dante, aquea putere ênsuşi que addusse gergurile Romaniei a formà cu tóte înpreună limba Ecclesiei Române que mai mult de doi seculi unesce pe Români a facce o siugură naţiŏ.

Geniul limbei române există mai ântêiu în vîrtutea ei âncŏ naturalĕ şi primitivă, în characterul ei republican şi egalitar, de a se adressà la Dumneḑeu şi la suveran cà la ori-quare individ per *tu*, şi în singular.

« Dómne al Puterilor fii cu noi! (nu fiţi).

« Tu Dómne, addu'ţi aminte de noi (nu *vous*, mon Dieu sonvenez-vous).

«Să traiesci Maria ta!» strigă şi quel mai umil şi mai disciplinat soldat.

Geniul limbei respinge neîncetat ori-que vorbe străine, barbare şi parasite, que vin a o disformà şi desnobilà limba, şi conservă pe quelle homogene şi nobili.

Au fost titluri imitate dela străini dupŏ moda timpilor cà *Pani* sau *jupani*, şi geniul limbei le-a respins şi le-a lăssat pe séma precupeţilor străini, que şi ei le respingu, şi le vine mai bine a se dice *domni* de quât *jupâni*.

Au venit altele din Phanar, cà *ţelebì*, *kyr*, şi nu puturŏ facce sat în limba română.

Venirŏ altele cà *signore*, *signore*, şi remasserŏ numai pe séma Hebreilor spanioli.

Mai venirŏ altele cà *monsieur* şi se detterŏ numai străinilor, şi pămêntenilor aventurieri.

Tóte s'aŭ pălit; qualificaţia ânsĕ de *domnu* a remas şi va remâné verde în tótă puterea ei, pînŏ va existà aquestu geniu; cu dênsa ne adressăm la Dumneḑeu, la suveran, cà şi la quel din urmă Român. Tot Romanul este un domnu şi un *dumneata* sau *dumnealui*.

Geniul limbei a făcut qua ori-que vorba străină s'a întrodus într'ênsa, să'şi plece capul şi să se decline şi conjuge dupŏ formele latine.

Slava să se decline cà *Roma*, făcênd în dativ şi în plural *slave* cà *Rome*.

Cinste să se decline cà *vespe*, făcênd la dativ şi în plural *cinsti*, cà *vespi*.

Geniul limbei făcŭ, farŏ scirea nóstră, qua tutulor verbilor străini din ori-que limba ar fi, să li se desemne cà un quar-

tier a parte conjugaţiunea a doa, qua să lase în pace conjugaţiunile întêia, a treia şi a patra.

Ast-fel se vedu verbi slavoni cà *isbăvescu*, *ispăşescu*, *slăvescu*, *istovescu*, *brodescu*, *spovedescu*—grecesci : *cataduxescu*, *metacherisescu*, *plirophorisescu*, *practisescu*, *plictisescu*.—Turcesci : *teslimatisescu*, *buiurdisescu*, *harancilandiscu*, *ciracladiscescu*, *amanetarisescu*. — Ungueresci ; chiezăşuescu, *gôndescu*, *făgăduescu*, *tăgăduescu*, — şi pînă şi la macarónele francese : *voiajariscescu*, *promitarisescu*, *me annuiarisescu*.

Geniul limbei iară conservò necorrupţi verbii de prima, a treia şi a patra conjugatiune, cà : *arare*, *âmblare*, *cântare*, *laudare jucare etc—vedere*, *tăcere*, *părere*, *berre—spargere*, *tindere*, *rumpere*, *vindere*, *tundere*, *cingere*, *cindere*, *stingere*, *respundere*, *culeggere*, *battere*, *mittere*, *duccere*, *punnere*.

Geniul limbei ne-a conservat mai mult de quât în quelle 'l alte limbe neolatine forma latinităţii clasice, în declinaţiuni şi conjugatiuni, la casuri, moduri, timpi, numere.

El ne-a dat de scire a ne ferì de cacophonii, de întêmpinul strident şi discord al sonurilor antipatipatici. El făcù pe toţi traducĕtorii cărtilor Bisericei şi pe toţi scriitori quei buni a respinge forme cà *m'am dusu-m'am*, *m'am gônditu-m'am*, *au făcutărŏ*, *au venitărŏ*, — terminaţiuni cà *căşile*, *sfintile*, *binile* — *gîscănarii* cà *frake*, *kept*, *ghine*, *jin*, şi *tête hellea*.

Eattŏ dar viaţa sau durata limbelor, etăţile lor, geniul lor. Ânsĕ, cà ómenii şi limbele îşi au peripetiele, disgratiele, calamităţile lor. Climele morbóse, que attacă pe ómeni, attacă şi limbele; inemicii cuquerĕtori que subjugă, impilă, massacră pe

pământeni, şi 'i împuţineadă, ajungu a disformà şi limba lor, a o despuià de averile ei, de termenii ei, de graţiele ei.

Ansĕ nimeni, nici quei mai simpli ómeni ai popolului n'au avut nici o dată strania idee de a susţine quŏ a lovit geniul pe un omu, quând 'l a lovit guturaiul sau lângórea sau guşătură, sau gladiul cutrupitorului, şi 'l a lăssat, farŏ ochi, farŏ picióre, or quel puçin farŏ nas sau urechi. Nimeni, n'a ḑis la un assemenea spectacol dureros : éttŏ omul model, şi graţios; aidem cu toţii, să ajungem toţi cà dênsul.

Cum putem darŏ, quând vedem nisce disformităţi în limbă produse sau de climă, sau de Barbari sau de innoranţă să ḑicem : éttŏ geniul limbei în vorbele guturăiaţilor alle guşaţilor în schimbarea sonurilor dintali în quelle guturali, în tot que este discord, strident şi contra legilor harmonici universali ?

Dascalii *învĕţaţi* ânsĕ vor să affirme şi susţin quŏ geniul limbei stă în assemenea infirmităţi şi iau de model vorbe cà *închinăciune* que schimbă dintala *t* în guturala *c*, şi dupŏ typul aquestora, aide înainte cu *lepciunea* şi cu *pusăciunea* şi cu quâte *tĕte hellea* dupŏ cum ḑicu domnialor.

Dumneḑeu să 'i lumineḑe qua să lasse limba în pace a se desvoltà dupŏ legile ei naturali, dupŏ adevĕratul ei geniu, dupŏ cum s'a desvoltat pînŏ acum de adevĕraţii şi dilecţii ei adoratori.

Să se véḑă que diceam la 1838, acum trei ḑeci de anni în Currierul de ambe-sexe vorbind de limba română.

(paginea 284 periodul II.)

III

Intrând în periodul palingenesici, îmi venì în minte vorba

sau numele de *învĕţaţi*, de quari mĕ tem mult quŏ ne-putênd a se mai *desvĕţà*, nu ne vor lăsà nici pe noi a intrà în aqueastă eră, puindu-ne mari pedice.

Mĕ arrestu puçin a ve spune un anecdot din quea mai fragedă a mea junețe.

Me duceam pe attunci fórte des la reposatul Văcarescul Iancu. Intr'o ḑí fiind la dênsul, éttŏ vine şi un domnu şi i se presintă prin aqueastă salutare: «Mărite, şi de bun neam, domine.»

Vorbià în adevĕr românesce; ânsĕ phrasea nefiind romanească, pentru quŏ semĕnà tradusă de pe alte limbe que nu prè au geniul aşà de românescu, reposatul Vacărescul îl cunoscù mai 'nainte de quât mine quŏ nu erà de p' aici, şi quŏ vorbesce de prin cărti, şi dupŏ alte limbe; şi dupŏ que îl poftì să séḑă îl întrebò:

— Que esci dumneata, Domnule?

— Dascal, respunse învĕţatul.

Poetul, de unde sta lûngŏ masă, luând pana în mânà scrisse que-va, şi cu un surrîs fórte uşor îmi întinse hartia.

Pe dênsa erà scris aquest calamburgu şaradă: *da 's cal.*

Citindu 'l, şi nescind pe attunci nici que sunt *calamburgurile* nici que sunt *şaradele*, cà unul que nici nu mai vĕḑussem nisce assemenea jocuri de vorbe, remasseiu în extase de marea înnemerire, cum se dicea pe attunci.

Văcărescul vĕḑù cu multumire quŏ 'l pricepuiu şi îmi ḑisse încet.

— Spune bietul om singur que este.

Fia-quare, cà şi mine attunci, nu póte vedé în aquest calamburg, de quât o scăpĕrare de spirit şi de un spirit causticu, natural la Români, farŏ nici o rĕutate, şi numai din plăcerea

de a rîde şi de a face să rîdă quând află occasiune. Credu âncŏ şi acum quŏ poetul nu s'a dus cu mintea mai de parte, quŏ adicŏ nici qu' a cugetat la consequinţele que trăsseiu eu mai târdiu, deprins în tot d'auna a admirà, să mi se ierte a dice, pe maestru meu.

Quând ânsĕ mai târdiu, îmi tot venià aquel *cal* în ainte, şi dela cal mĕ dusseiu cu mintea la caii cu *învĕţ* de quare a nenevoie se mai desvaţă, attunci în cepuiu a mĕ mirà pînŏ la extase de înnemerita comparaţiune a callului cu înveţu, şi a dascălului que nu se mai póte desvĕţà, şi a copiilor que esu din mâinile lui. Attunci calamburgul poetului nostru nu mai fu pentru mine numai o scapĕrare de spirit, ci o expressiŏ admirabile de geniu; quŏci dintr'ênsul ar' puté facce quine-va volume întrege despre educaţia pruncilor que se dau numai spre învĕţătură la dascăli, dar nu spre a se instruì şi luminà.

Bine îmi ḑisseiu, caii cà caii cu înveţurile lor, şi ómenii assemenea cu alle lor. S'a învĕţat quine-va cu tutun, cu café, cu cărtile şi nu se mai póte desvĕţà; ânsĕ que are d'a face învĕtul sau înveţătura cu instructiunea; pentru que ḑicu ómenii *învĕtâmênt* publicu, si nu *însemnâment?* Bietii copii! exclamaiu în sinemi.

Mai cugetaiu mult şi vĕḑuiu quŏ limba pĕcătoşilor adeverul spune, quŏ aşà erà şi schólele şi dascalii, numai qua să înveţe sau să deprinda pe copii; şi pentru quŏ în adever o deprindere sau o grea învĕţătură erà a facce pe copil a dicce quŏ *buche* şi cu *az* face *ba*, şi *véde* şi cu *ije* face *vi*, şi *glagore* şi cu *uk*, face *gu*.

Aquel syllabismu avé nevoie de luni şi de anni pînŏ să se deprinḑa copii a 'l învĕţà pe din afarŏ. Astădi syllabisă copii

fórte natural ţicênd *a, n an;* attunci cată a dice *az naş an, pocoiu, lude, ier plă.*

Apoi ruge, cântari, psalmi, alţi anni pînŏ să'i înveţe pe din afarŏ cum sa le tóce gura. Apoi să cântăm Domnului, quoci cu biruinţă s'a proslavit cal; şi călallereţ a cufundat etc.

Şi ast fel, după mai mulţi anni, copii abiă începea să pótă citì şi pe unde n' au fost *învĕţat* pe din afarŏ.

Tot que erà ânsĕ şi mai rĕu este quŏ după que începù a se dà în mâinile copiilor şi sciinţe, *învĕţaţii* dascăli punea copii să învĕţĕ pe din afarŏ, şi grammatică, şi geographie, şi historie; un dascal a vrut să dea şi geometria s'o înveţe copii pe din afarŏ.

IV

Sunt apoi catechisi, unde nu încape nici demostraţiŏ nici convicţiŏ, ci cată copii să le *înveţe* pe din afarŏ, cum să le tóce gura.

In Orient, unde se dice lumea barbară, catechisile coprind întrebări şi respusuri cà quelle următóre:

In. Quâte éppe a avut prophetul?

R. Cincispre ţece.

In. Cum se chiemà éppa quea albă, cum quea negră? cum quea roibă? cum quea murgă? cum quea bălţata? etc.

Vai de copillul que n'ar fi sciut spune pe din afarŏ cinci spre ţece nume unul după altul! jos cu genuchii pe coji de nuci şi pe petre, bătăi cu lopaţica pe palme. — Daqua le scia, *afferim* attunci, celenghiu merită, asta erà bucaria şi speranţa părinţilor.

Quând aquel copil devine mare şi învetat ast-fel, vai de lumea înainte unei assemenea glóbe! nu merită să mai trăiască

ghiaurul que nu scie quâte éppe a avut prophetul, şi nici cum se chiemà éppa bălţată!

Am mai vĕḑut iarŏ catechisi, atât din părtile Occidentelui quât şi din alle Nordului, unde ómenii se ḑicu civilisaţi, şi în quari întrebarile şi respusurile sûnt cà quelle următóre:

In. Pentru que te numesci tu chrestin?

R. Pentru quŏ creḑu în Domnul nostru Isus Christos, şi păzescu legea lui quea sfîntă.

In. Que ne învaţă legea Domnului nostru Is. Ch.? (iar *învaţă*. Nu le vine bine Dascalilor să ḑică ne învederéḑă, ne lumineaḑă).

R. Ne învaţa să dăm împĕratului totă averea nóstră, tótă labórea nóstră, credinţa nóstră, voiea nóstră întrégă, viaţa nóstra, sângele nostru, copii nostri, farŏ preget, farŏ murmură, din tótă inima şi din tot suffletul.

In. Quare este proba sau *dovadà* quŏ aquestea ne *învaţă* legea lui quea sânta?

R. Proba este quŏ ênsuşi Domnul nostru Is. Chr. ne-a dat exemplu prin purtarea şi suppunerea sa; pentru quŏ cà filiu al lul Dumneḑeu şi Dumneḑeu adevĕrat, cu tótă a sa a tot-putinţa, a plecat capul şi s'a suppus la sentinţa que, în numele Cesarului, îl condamnà la mórte; a întins mâinile şi s'a lăssat a'l pironì pe cruce şi ênsuşi între doi tîlhari.

Eattŏ altă învĕţătură acum; şi vai de lumea que va cuteḑà a dicce quŏ Cesarul nu este mai presus de Dumneḑeu şi quŏ şi ênsusi Dumneḑeu cată a se suppune commandelor Cesarului.

Quare din aqueste doŏ învĕtăminte este mai batjocuritor şi de umanitate şi de divinitate, şi mai împilător? Eppele prophetului sau suppunerea lui Dumneḑeu la commandele unui

despotu? Unde póte ajunge lumea cu assemenea învĕţuri sau învĕţături?

Invĕtaţii din Egypt făcurĕ pe Moyse să'şĭ ia lumea în cap, şi să móră fărĕ a i se sci mormêntul.

Invĕtaţii Athenei accusarĕ pe Socrate, şi'l condamnarĕ să bea cicuta;

Invĕtaţii Iudeei pusserĕ a accusà şi a condamnà pe Mântuitorul lumii la cruce;

Invĕtaţii condamnarĕ pe Gallileu la rugu pentru quĕ *învetàsserĕ* quĕ pemêntul stă întemeiat cà o placintă pe ape.

Invĕtaţii făcurĕ pe Christophor Columb să âmble cà un nebun, cerşînd pela tóte guvernele spre a'l ajutà să descopere ómenilor o lume nuoă. — Bieţii ómeni! ei nu scià geographia, ci o învĕtasserĕ pe quât au putut să'i înveţe *dascalii* lor.

Invĕtaţii au pus să móră în spitalul de nebuni, la *Bicêtre* pe Solomon da Caus pentru quĕ assicurà quĕ prin aburi suppuşi la nisce legi alle mechanicei se pot mişca navele pe mare şi trăssurele pe uscat, şi a se applicà la tóte machinele.

Invĕtaţii nostri strigà quĕ methodul lancasterian sau mutual è cuibul dracului în póla sântului Sava, pentru quĕ printr'ênsul au să uite Românii pe *buche, az, ba*, şi pe *dobre, mislete, naş, titla Dumneţeu.*

Nisce assemenea învĕtaţi conservarĕ pînĕ mai de unăţi buchile cyrillice, şi tóte vorbele parasite şi străine que desfigurà şi degradà limba în stare de gîscănarie, combatênd mersul regular şi methodicu al Curierului Român şi al quellui de Ambe sexe.

Invetaţii successori ai aquellora'şi *ceaslovari*, vin şi în ţioa de astăţi să ne combată şi să ne puiă pedice de a intrà în

regeneraţiunea limbei pe callea naturalĕ prin quare au intrat toţi popolii quând s'au regenerat în naţiune. Aquestia ţicênduse singuri *naciunali*, vin cu corrupţiuni cà *naciune*, *lepciune*, *aptori*, şi *aptuali* etc. sĕ susţiiă pinĕ la fanatism quĕ în assemenea gîscanarii stă geniul limbei, şi quĕ ablativul, dupĕ quel mai straniu paradox, este nominativ.

Sĕ vedem şi sĕ trecem înainte; sa urmăm calea nóstră, sĕ intrăm în era palisgenesiei, dupĕ cum a intrat naţia întrégă cu adevĕraţii ei autori âncĕ de la 1830, şi âncĕ dela începutul traducţiunii cărţilor Ecclesiei romane.

V.

Sĕ începem dela bunul simţ al tutulor ómenilor.

Tot omul quând repară sau drege queva stricat, nu stricĕ şi tot que a mai remas bun şi sănĕtos.

Quând unei nave bătute de tempeste, lovite de stânce; i se rump antenele, i se rump şi lemnele que au remas neputreţite de vechime, quine póte fi aquel stravagant quare sĕ viiă şi sĕ impuie ţicênd quĕ tot que este vermulos şi stricat, aqueea este şi de model: « Putreţéscă, rumpe-se tot que-a mai remas bun, şi vom avé un bastiment.

Limba latină, încetând de a se mai cultivà în Italia que a fost légănul ei, dupĕ căderea Imperiului, de o parte din innorantă căţù cu dênsa în atâtea errori gramaticali şi se împlù de atâţia solicismi, şi pe de alta, Barbarii o împlurĕ de atâtea elemente parasite şi desfigurĕtóre. Din latina rustică, deveni o latină barbară. Locul natal ânsĕ appĕrò elementul roman de attacele que 'i ar fi putut venì în clime mai reci cà a Gallielor

şi Daciei. Prosodia îi remasse întrégă, cum şi puritatea vocalilor.

Aşà se întêmplò şi la Greci : perdurò în adevĕr şi ei, din causa innoranţei şi casuri în substantivi, cà dativul, şi moduri, şi timpi în verbi, şi construcţiunea classinităţii, nu ânsĕ şi prosodia şi puritatea vocalilor şi difthongilor. Au putut, din causa innoranţei committe solicismi cà *theos thelons*, în locu de *theoû thelontos ;* nici o datŭ ânsĕ nu schimbarò pe θ în *t*, nici pe δ în *d*, nici pe γ în ghe, nici nu analysarò difthongii cà la occident.

Aqueea que păţî limba hellenică transplantată în alte clime în quât despre pronunţiare, latina o păţî mai mult transplantată afarò din Italia.

In Gallie, spre exemplu, vorbe cà *aqua*, *nox*, *pax*, *locus*, *lac balsamum*, *psalmus*, *falsus*, *capra*, puturò devení *eau*, *lait*, *lieu*, *nuit*, *paix*, *chaux*, *baume*, *psaume*, *faux*, *chêvre* etc. Quând ânsĕ cu palingenesia, se pusserò autorii a facce o limbă unitară, quând începurò a regenerà, încetarò de a mai corrupe; din rădĕcine corrupte nu lasarò a eşi vlăstare şi mai corrupte; din *cau*, nu disserò *autique* qua să fiă adicò consequenţi, ci ḑisserò cà toţi quei de famillia latină *aquatique*. Asà urmarò şi cu vorbe cà *lactée*, *nocturne*, farò a le venì strania idee de a continuà cu corrupţiunea dicênd *laitée nuiturne*. Tot assemenea urmarò în ainte cu vorbe ca *pacifique*, *balsamique*, *falsifier*, *capricorne*, *localité*, *occulaire* etc. Nici unui Frances nu 'i a venit badărana consequenţă d'a dicce *paifique*, *baumique fauxifier*, *psaumodier*, *chevricorne ocilaire* etc.

Quând venirò la ablativi cà *nationc*, *positionc*, cà nisce ómeni que avea consciinţa de casuri şi de solicismi, n'avurò stra-

nia idee de a le scrie cu *e* mut în plin ablativ, ci îşi crearŏ un nominativ a parte frances scriind *nation*, *position*, *adition*; şi tot aşà facurŏ cu vorbe cà *paix*, *voix*, *chaux*.

Regenerarea, iar o mai repetăm, începe dela încetarea corrumperii.

Ast fel făcurŏ şi Grecii moderni. Aquestia din innoranţă luasserŏ pe accusativul plural în locul numinativului singular, şi ţiea ὁ βασιλέας, şi în contact cu barbarii ajunssesserŏ pînŏ la *vaşiliàs*, ὁ πίναξας, ὁ κόρακας, ὁ ἄρχοντας, şi quând îşi regenerarŏ limba reîntregirŏ şi numinativii în dreptul lor de stare normalĕ, dicênd, βασιλεῦς, πίναξ, κόραξ, ἄρχων.

Toţi cu toţii corrupţiunii, innoranţei le disserŏ pe nume, iar nu *natură* şi cu atâta mai puţin *geniu* al limbei.

Aquestea quâte arătăm cu historia limbelor şi a naţiunilor, nu sunt systeme, nici accusă vre o tendinţă de a îndoctrinà, nici invețuri dela dascali; noi nu voim a *învĕţà* pe nimeni, arătăm fapte, narrăm pe scurt historia limbelor în crescerea, desvoltarea şi cultura lor; venim la scaderea lor, şi la a lor regenerare dupŏ legile que nici un autor din ori-que naţiune şi din ori-que timp nu le-a călcat.

V

Nu mai dar noi Românii, cà nimenea de pe pămênt să pretindem a facce în contra legilor naturei, în contra legilor ratiunii, queea que n' a făcut nici o naţio nici quând 'şi a cultivat limba, niçi quând ş'i au regenerat'o din scaderea ei?

Singuri noi să cădem in paradoxul de a numì geniu sufflarea despotismului şi innoranţei? să numim cultură continuarea corrupţiunii?

Daqua spre exemplu vorbe cà *scientia*, *credentia*... trecênd în Dacia, au devenit *credința*, *sciința*... aqueasta este effect al climei, sau resturi din dialectele Italiei antice, şi s'au schimbat cà şi *credenza*, *scienza* in Italia, cà şi *croyance*, *science*, în França, şi nici de cum pentru aqueasta n'au încetat d'a fi din famillia latină în formă de dialecte. Astfel, *anima annellu* sunt dupŏ dialectul doricu şi *inima*, *innellu* sunt dupŏ quel atticu. A facce ânsĕ din *animă ânima*, a pronunță pre *a* pe nas, éttŏ que se numesce guturaiu al limbelor, gîscănărie, *jargon*.

Tot assemene, fiind quŏ s'au guturăit vorbe cà semență în *semênță*, ḑisii regeneratori ai limbei, să viiă a o luà de model, dupŏ typul aquesteia, să ţiiă una şi cu sperânță, constânță, alliânța! şi tot aşà să urmede în ainte şi cu *testament*, *element*, *fundament*, *regulament*, *fundament*, guturăindu-le pe tóte dupŏ disformatul *mormênt* que nu conține de quât un cadaver!

Şi tot assemenea, pentru quŏ *ruga* sau rogaţia clasică a devenit rugăciune bestialĕ cu lacrăme ferbinți şi cu genuchii plecați, dupŏ jargonul logofeţilor vechi, să corrumpem şi *oratia* in *arăciune*, şi *natia* in *naciune* şi *lectia* în *lepciune?* şi dupŏ aquestea continuând a tot luà ablativii drept numinativi, să ḑicem şi numelui *nomine*, şi timpului, *tempore*, şi frigului *frigore*, şi culmii *culmine*, şi *boului*, *bove* sau *bóie*, şi tutulor substantivilor şi adjectivilor terminați in *or* să le dăm terminatiunea în ore, dicênd o *surore*, o *nurore*, un *aratore*, un *verbitore*, un *scriitore* etc. etc. etc.

Inamorați în solicismi quăror li se dicu si geniu, maniaci dupŏ ablativi, quăror li se ḑicu numinativi, uitarŏ bietii ómeni quŏ dupŏ natura prosodiei române, în tot d'auna *o* se pronun-

ţă că *oa* quând dupŏ dênsul vin vocali că *e* sau *ă*, că la *port*, *pórtă*, *pórte; dormu*, *dórme*, *dórmă*, că la *vorbitor verbitóre*, şi prin urmare în nisce solicismi gâscănesci că *direptore*, *professore*, nu e nici de cum pe romanesce de nu se vor pronunţà *direptoare*, *professoare*.

Domnul *direptórele* şi *professórele* a uitat din disgratie aqueasta, şi bine quŏ 'i am addus'o aminte, quŏ d'aquì în ainte din *sóre* încolo nu ne mai scăpăm.

Aşà am pătit'o şi cu *u* mut, despre quare din capul locului âncŏ dela 1823 quând scriam grămmatica 'l am récunoscut şi 'l am restabilit în typii grammaticali numai; şi acum nu ne mai putem scăpà de dênsul nici în prepositiuni că *înu*, *dinu* nici la verbi că *pare*, par' (scrise *paru*) pînŏ pîn' (scrise *pînu*) că ară (scrise arŭ); nici la nume că *Socrate Aristotele*, *Mavrogene*, Socrat Aristodel, Mavrogen (scrise *Socratu*, *Aristotelu*, *Mavrogenu*).

VI.

Am ţis quŏ nu puţin contribuescu şi vorbele străine spre a corrumpe limbele clasice, mai vîrtos quând le împunu Barbarii din preună cu jugul.

De va observà quine-va vocabularul limbei familiare a Românièi sau vorbele de prima necessitate la tóte stările societăţii, din 25 de mii de vorbe, 20 de mii sûnt întrege pure din vocabularul latinităţii, quelle lalte cinci mii, que sunt mai mult termeni de messerii sunt luate dela Slavi, dela Unguri, Nemţi, Phanarioţi şi Turci.

Cercetând apoi bine, vedem quŏ vorbele străine sunt adoptate numai de bărbaţi, fiind de messeria şi de portul lor; fe-

meile, nu numai quŏ nu sunt solidare de nisce assemenea óspeţi parasiţi, ci elle ne-au conservat limba străbună şi pură romană.

De vedem în limbă şi mai vîrtos în a Bisericei vorbe de element al quellei slavone cà *duh*, *slavă*, *vecinicu*, *otêrnic*, *vecernie*, *pavicerniţă*, *pololoşniţă*, *peasnă*, *molitfelnicu*, *pişanie*, *ispasire*, *preobrejenie* etc. aquestea sunt luate de barbaţi cà popi sau traducători; femeile nici nu le pricep. In limba familiară, duhul se ţice *spirt*, pişania *scriere*, zapisul *înscris*, zabava, *întârdiere*, preobrejenia, *schimbare* la *faţă* blagoslovenia, *bine-cuventare* etc.

De este în quelle politice şi militare, cà *oblăduire*, *isprăvnicie*, *sin*, *brat*, *zet*, (cutare) *bezi*, — *otnăşenie*, *opis*, *rasvod*; — *husmet*, *havaet*, *bitirmè*, *cacirmà*; — *Zălog*, *kezaş*, etc. etc. în aquestea, femeile n'au nici o respundere, şi nici nu le pricep.

De va fi vorba despre vestminte, quând polone, quând unguresci, quând turcesci, quând nemţesci, tot barbaţii le-au purtat şi le-au adoptat şi numele cà *dulămă*, *ciepchien*, *conteş*, *poturi*, *ciakşiri*, *anteriu*, *biniş*, *islicu*, *pantaloni*, *hosundrauri* etc. vestmintele, que s'au făcut în casă şi quăror nu le trece moda, conservă numele latine: *cămaşă*, *calţuni*, *cingătóre*, *calţĕminte*, *condur*, *conciu* etc.

De va fi iar vorba de meşteşuguri, şi de nomenclatura dulgheriei, zidăriei, şi altele tot bărbaţii au întrodus vorbe cà *ghiunce*, *calem*, *başlîk*.

Să lăssăm termenii de messerii que se ţin de gergul technicu, pe aqueia îi vor regulà şi înnobilà sciintele şi artele; să venim la limba familiară quare desemuă întregul, conturul

şi forma, şi physiognomia fiă-quăria limbe. Limba famillіară, limba pură romană n'o avem de quât dela mamele nóstre.

Fiă-quare din noi, credu, quŏ îşi adduce a minte quâte queva din primii anni ai prunciei salle. De a avut parte să se deştepte în braçele unei mame, şi să'i auḑă vocea, n'a auḑit de quât; *vin' la mama!* De la pus mama pe *genuchi* sau 'la luat la *sînul* sĕu, de 'ia petrecut *degitele* pîntre perişorul blond, părţile laterali şi mai delicate alle capului, 'ia spus quŏ se chiamă *têmple*, assemenându-le cu templu unde residă viaţa; şi frontispiţiului aquestui *templu*, 'ia dat numele de *frunte*.

Daqua aqea mama ar fi fost din generaţiune în altă slavonă, în locu, de *capu*, *frunte* şi *têmple*, ne-ar' fi ḑis: *tuka na glava*.

Dela crestetul *capului* pînŏ în talpele piciórelor, dela *capellura* capului pînŏ la *sângele*, que *circulă* prin vinele nóstre, tóte părţile corpului nostru sunt de elementul roman; *sufletul*, *anima* è romană, şi pînŏ dincolo de *viaţă* în *umbrele morţii*, ne ducem cà Romaui, *suspinul din urmă* este roman, numai *pomana* ne-a făcut'o popa slavonit; tóte simţirile şi facultăţile nóstre, tot que se află în casa şi curtea paternă, numele părinţiei, tot que este în dominiul quellor trei regnuri alle naturei, dela Dumneḑeu pînŏ la pulbere tot e roman în limba que ne au vorbit mamele nóstre.

Simţire, vedere, auḑire, cuget, minte, tată, mamă, frate, suror, unchiu, nepot, cumnat, socru.....

Paine, apă, carne, fainä, vin, legume, mâncare, bere, şedere, stare, mergere, arare, măcinare, cernere, frĕmêntare' cóccere.....

Ceru, sóre, stelle, luceafĕr, nuor, plóie, ninsóre, grândine, vênt, aer, bruma, tunet, fulger, fontână, riu, mare.....

Munte, pétră, humă, ferru, oçel, aramă, plumb, argint, aur, câmp, valle.....

Frunză, hérbă, fênu, flóre, semênță, grâu, orzu, meiu; cerru, frassin, anin, pleop, teiu, salce, lemnu, scórță, frunză, ramură, rădĕcină, vine.....

Omu, femee, june; Bou, taur, vacă, viţel, óie, 'mnellu, capră, callu, éppă; Câine, cerbu, căprióră, vulpe, lupu, ursu, leu, tigru.....

Passere, pene, rondunellă, corbu, vultur.....

Şérpe, verme, muscă,

Casă, uşă, feréstă, cămin, focu, cărbune, fum, cenuşă, masă, prânzu, cină, luminare, curte, pórta, verigă, chiee,

Camaşă, cingĕtóre, călţuni, calţĕminte, capciulă, vestmênt, tógă.....

Carru, căruţa, telégă, rótă, furcă, secure, bute, cercu....

Óste, armă, arcu, săgétă, lance, pavĕsă, coif, péna, trombiţă, ostean, capitan.....

Tóte, pînŏ la 20 mii de vorbe de rădăcină, din quare pot devină altele, ţin de vocabularul latinităţii que ni 'l au conservat mamele nóstre din preună cu declinaţiunile şi conjugaţiunile lor, cu formele lor latine (veçi Currierul de ambe sexe periodul IV, Parallelismu)

Limba que ne-o pot inspirà femeile prin tinereţea inimei lor, prin căutatura ochilor lor; limba que póte placé lor, va fi limba classică a Românie. Femeea este incarnaţia geniului limbei.

Pe quând erà gergul logofeţilor, se vedeà de multe ori

poesii sau versuri, în aquel styl de calemgii, şi mai vîrtos *stichuri de hamor*, dupŏ cum le dicea pe attunci. Voià bieţii ómeni să'şi arate dragostea pînŏ la idolatrie. Lumea erà surdă la protestanţiunile lor, şi numele din preună cu stichurile li s'a uitat cu totul, n'au putut facce impressiune nici lăutarilor.

Imi adducu a minte din copillărie de quâte va stichuri assemenea: ettŏ unele:

Cum poţi dice
Quŏ cu price
Eu pe tin' nu te iubescu?
Quŏ veḑi bine
Quŏ bezi tine
Alt nimic nu mai slavescu?

Vedeţi, quâţi pricepeţi românesce quŏ bietul omu, din causa limbagiului străin geniului limbei erà mai mult de quât neinţelles, ajungea ridicol.

Pe quând unii îşi făcea nisce assemenea declaraţiuni din inimă póte, în quât pentru fondul lor, în formă ânsĕ atât de monstruóse; venià alţii que pretindea quŏ sunt ómeni de lume qu.ŏ cunoscu şi limba şi manierele que se *metabivisià* şi la curte şi prin salóne, şi quŏ mai erà, cu tóte aquestea, fórte modesti; étto-le expresiunile:

Nu pot stà la syntrophie
Qua să dau plirophorie;
Quŏci sunt tînĕr hagiamiu
Şi n'am praxis qua să sciu.

Póte sta un assemenea jargon d'allăturea cu limba populară, conservată înpregiurul căminelor parintesci prin quari ómeni

din popol, farŏ nici un nume îşi lassarŏ să se auḑă pînŏ la noi suspinele in limbagiul quel mai popular?

Etto o elegie demnă de tóte poesiele nóstre populare:

Vream să pociu să rabd să tacu,
Să'mi ascunḑu patima 'n veacu;
Singur numai vream să sciu
Que şérpe în pept îmi ţiiu;
Dar focul m'a prididit
Şi cu totul m'a vĕdit.
Gôndul, mintea, voiea mea
N'au unirea que avea,
Quŏ din vis mĕ pomenescu,
Quŏ vorbescu, voiescu, gôndescu,
Si quâte le spuiu acum
Nu sciu que, nici cui, nici cum.

Nu vorbim de versuri sau de limbă cà a Văcărescilor, que prin rime regulate se exprimà cum să priceapă toţi şi să placă tutulor, cà în modul următor:

Într'o grădină
Lûng'o tulpină,
Zariiu o flóre cà o lumină.
S'o rupu, să strică,
S'o las, 'mi è frică,
Quŏ vine altul şi 'mi o ridică.

Şi de vommu venì la Văcărescul Iancul, părintele poesiei române versificate dupŏ regule, nimicu mai natural cà deşteptarea din somnu din *Primăvèra Amorului.* Anacreon ênsuşi ar' fi invidiat şi limbagiul şi talentul poetului nostru que abià avea doĕ ḑeci de anni.

Poetul, dupŏ que îşi descrie viaţa şi occupatiunile salle în

póllele Carpaților la moșia sa, Văcărești, la câmpu, la arătura la vênătóre la grădină, în lectura cărților, continuă în carmenii următori :

Musele que 'mi sunt dragi fórte
Avea ceasul hotărît
Quând cu quei quarii n' au mórte
Mă 'ntâlnià nu mai de quât.

. . . . . .

Dormind ast-fel într' o nópte,
Somnu 'ntêiu cà la un ceas,
Mĕ deștept, înțellegu șópte,
Simțu quŏ de copil è glas.
Strigând întreb : quine este ?
Quine-aicia s'a băgat ?
Quine-aici fără de veste
A 'ndrăsuit de a intrat ?
Mĕ uit... que să veḑu? minune!
Pré ciudat un copillaș,
Fricos, quere iertăciune,
Se rógă să'i dau sălaș.
Vĕḑu in spate'i arrip' smultte,
Port frumos, dar sfișiiat ;
Gata el să 'mi spuie multe,
Eu de somnu îngreùiat,
Lasă'i ḑicu, vommu vorbi màine,
Acum culcă-te de vrei;
Dĕ 'ți è foame, éttŏ pâne,
Apă, vin, de vrei să bei.
Dragul meu d'aquestea tóte,
Ḑice el, îți multumescu;
Ți è somnu, veḑu, dar de se póte,
Óreși-que am să 'ți vorbescu.
Quât de micu sunt, veḑi pré bine

Nu beau nici mănâncu nici dormu;
Şi aquei que sunt cu mine
Pré puçine ori addormu,
Somnul, quellor quare place
É vrejmaş ommoritor;
El îi face 'n veci d'a zace,
Ş'a mai multă viaţă mor.
Eu pe tine cu placere
Potu să te ţiiu tot deştept.
Ş'ori-qu'ei vré 'ţi dau far' a quere;
Să te rogi mult nu aştept.
Vorbind, nu sciu que vrăjï face,
Somnul vedu quŏ 'mi a perit,
De unde dormiam în pace,
Îmbrăcat m' am pomenit.

Pentru que óre tot Romanul din ori-quare parte a Romaniei, îşi simte limba sa proprie âtât în versuri cà alle Văcărescilor, quât şi alle poeţilor farŏ nume din popol? Pentru quŏ è un que quare este propriu romanescu din ori-que epochă, tradiţional dela părinţii sau mai bine dela mamele nóstre, pe quând limbagiul ţircovnicilor, calemgilor trecuţi este cu totul străin de geniul limbei.

De vre trei-qeci de anni încóce appare o pretinsă limbă romanească, cu stăruinţă de a luà de model tot que s'a putut corrumpe, cu timpul, cu innoran'a şi cu Barbarii, de quari am fost încongiuraţi, solicismii que au attacat grammatica sau syntaxea, barbarismii que ne-au maculat vocabularul se pretind a deveni regule.

Qua să nu citeţu pe nimeni, mĕ încercaiu singur a facce o poesie în generele sapphicu. Am pus în joc, pathos, simti-

mente, disperatiune pote şi mai mult de quât poetesa antică m'am servit ânsĕ cu limba *învĕtatilor* din ḑilele nóstre.

Cuteḑu a dà în publicu âqueastă poesie şi sunt sigur quŏ nu va placea nici ênsuşi quellor que dau atâta merit ablativilor, voḑalilor nasali şi tutulor solicismilor grâmmaticâli. Le reproducu aqui cu ênsăsi cacographia que cuteaḑa a se dice şi *ortografie*, iar cacographiată.

Eattŏ-le :

O scumpa mea diumetate(1)
M'ai bagat in mari pecate!
Fia' mi starea de lepciune(2)
La ori-ce generaciune,
Stare mi de disperaciune.
Demanetia(3) viuetiei tele
E apusul vieuetiei(4) mele.
Dieul (5) meu, draga borésa
Carnaciunea ta alésa
Si gingasiati(6) pusaciune
Bagă'n mine 'nspiraciune.
Admiraciunea me fura,
Mutaciuneami stă pe gura
Răciuneu(7) mi se scaimbă,(8)
Am ajuns neraciunalu,(9)
Mi se légă biata limbă,

(1) Citesce jumĕtate.
(2) Lectiŏ sau lectiune.
(3) Demanetia, citesce dimineaţa.
(4) Viuetia, citesce viaţa.
(5) Dieu va să dicu ḑeu.
(6) Gingasiati, citesce gingaşà'ţi.
(7) Răciune va să dică raţio sau raţiune.
(8) Scaimba, citesce schimbă.
(9) Neraciunalu şi cu *u* mut va sa ḑică neraţional' sau neraţionale.

Simțiciunea i(10) vêrtej-valu
Vinele'mi in mortăciune(11)
Fora picu picu de vioiciune,
N' au putere nici d'un ort
La ciolaneti cadu ca mort.
Si ti(12) facu declaraciune
Cu mare protestaciune
Ca diu(13) durerea mi e adinca
Si esci tare ca o stanca
Rumena si gogonétia(14) ...
Ci asalt la forterétia(15)
Voiu da mane demanetia.
. . . . . .

Vedeți quŏ assaltul la fortereță este que-va și mai expressiv de quât ultimul vèrs al Sapph-ei.

Αλλὰ τὸ πάν τολματὸν ἐπὶ πένητα.
Ci tot să cuteże se iartă la saracu

Citească-se din sapphice la *Eromenan*, și se vor vedé mai aquelleși simtimente, exprimate într'o limbă que nu e nici de cum a *învețatilor;* este ânsĕ dupŏ syntaxea cu quare s'a vorbit și s'a scris de atâția seculi limba romană.

Si de vom recità un fragment din Sappho cà:

Δέδυκε μὲν ἀ σελάνα
Καὶ πλεϊάδες, μέσαι δὲ νυκται
Ἐγὼ δε μοῦνα καθεύδω
Étto appusse si luna,
Si pleiadele cu dênsa;

(10) Simticiune, citesce *sensațiŏ*.
(11) Mortacinne, mortațiŏ.
(12) Si ti facu va să dica și îți facu.
(13) Că diu, citescesce quŏ-ț adicŏ quŏ țĕu.
(14) Gogonetia, citesce *gogonéță*.
(15) Așà și forteretia va să dică *fortereță*.

Mieḑul nopţii, dioa vine
Şi eu singură veghieḑu

Ne adducem aminte de nisce assemenea versuri vechi populare al quăror autor nu este cunoscut, cà quelle următóre:

Ḑiori de ḑiŏ se revarsă,
Si eu ochii nu 'mi închiḑu.
Cum sa'i închiḑu quând ei varsă
Piraie de focu apprins?

Vede quine-va în aqueste versuri, quŏ poetul nu numai nu scie quŏ a existat vre o Sappho, ci nici de rimă n'a avut vre o justă idee quŏci riméḑă *închiḑ*, cu *aprins*, şi cu tóte aquestea simţirea îi è cu mult mai durerósă, şi expressia, mult mai naturalĕ, farŏ a se suì pînŏ la Pleiade que nu le cunoscea nici el nici quei que 'lar fi auḑit, îşi spune focul din inimă, din quare cà o lavă apprinsă îi esù lacrimele.

In limba populară se simte adevĕratul geniu al limbei, que mai-mult de quât toţi, femeile îl recunoscu.

Aquest geniu se vede în tóte cântecele populare, în Doinele culese de excellentul şi graţiosul nostru poet V. Alexandri. Aquesta a străbătut prin tóte legendele sau basnele populare alle Romăniei în quare o pénă cà a lui Victor Hugo 'şi ar' colorà şi varià cu atâta putere şi originalitate stylul seu.

Aquest geniu de şépte spreḑece secoli viaḑă şi conservă limba Romaniei; aquesta a condus pretutindeni pe traducătorii cărţilor Ecclesiei nóstre. El a condus péna Văcărescilor, Donicilor, Bălăcescilor Costache, Alexandrescilor, Bolintinenilor; prosa Negruţilor şi a Boleacilor, a oratorilor Adunărei Generali, cà Bibesci, Sturḑi, Ghici Joan, Ionesci etc.

Aquest geniu a inspirat pe Danielii Skavenski, pe Mămuleni, şi ênsuşi pe Panii Anton. Geniu que din generaţio într'alta dela sînul mamelor nóstre îşi întinde arripele peste noi; geniu que va puté să facă din limba nóstră, nu filie, ci demnă suror a limbei Vigiliilor Ciceronilor şi Taciţilor.

Aquest geniu se identifică cu tóte langagele, cu tóte limbele şi antice şi moderne, cu tóte epochele; póte reproducce langagiul primitiv al heroilor homerici, şi al cavalerului Tristei Figure dela Mancia, se póte suì pînŏ la Iehovah al lui David şi al lui Ezechiel, şi descinde pînŏ la tartarea tromba a lui Tasso; şi cu lacrimele în ochi la sentimentalismul lamartinian, să se înfle de rîs la bravura lui Şolcan.

Glorie voĕ, Mamelor, consórtelor, surorilor şi filielor nóstre! pe fruntea quărora adorăm geniul aquesta.

Quât pentru mine, quare v'am făcut historicul crescerii şi descrescerii limbelor şi al palingenesiei lor, iar nu la systeme, daqua mi se dă şi mie voie, a avé şi eu gustul meu. Mie îmi place harmonia sonurilor şi a culorilor, clasicul, tot que e artă cu un cuvent, îmi place şi ador tot que este veritatea, dorescu să ajungă limba Românilor acolo unde o duce geniul ei.

Imi desplacu desordinea, discordurile, cacophoniele; îmi desplacu în limbă vocalile guturăiate şi guşate, le dorescu sănĕtate şi reîntregire. Şi que n'am putut şi nu pot face eu, va face musica, prin Românii que au cultivat'o, prin Valimani, Voinesci, Bengesci, Nitesci, prin Constanţe Philippesci, prin Ephrosyne Vacaresci, prin Eleonore Riureni, prin Junii elevi ai Conservatoriului romanu, prin fiitorii Pergolesi, Rosini, Belini, Becthoweni a Romaniei. Cultivându-se musica Românieì se va harmonisà şi limba ei.

VERSIFICATIO

VERSIFICATIO

I

Poesie sau ποίησις va să dică faccere, creaţiŏ. Creatorul a tóte Dumneḑeu este primul şi atot potentul poet. Creaţia sau poesia sa este universul întregu.

Poesia quea mai sublimă şi veră este aqueea que se exprimă prin fapte. Dumneḑeu prin fapte 'şi a exprimat şi îşi exprimă cugetările.

O parte óre-quare din aquea putere creatóre s'a dat şi Omului, şi nu se manifestă de quât prin faptele lui.

Poesia lui Michel-Angel se manifestă prin architectură scultură şi pictură, a lui Rafael şi altora prin pictură, a lui Bethowen şi altora prin musică, a lui Moyse, Homer şi altor poeţi prin cuvênt.

Sunt poeţi a quăror putere creatore se manifestă nu prin vorbe, ci prin fapte.

Ast-fel actorul poet îşi creă singur rolul şi 'şi manifestă poesia prin mimică şi declamaţiune dând sufflet şi viaţă poesiei scrise.

Ast-fel creatorii de grădini şi decoraţiuni facu a li se vedé poesia realisând şi întrecênd grădinele Armidei, şi ênsuşi paradisele poeţilor Asiei.

Heroul mai pre sus de toţi poeţii se creă singur pe sine; poeţii n'au de quât a'l descrie, şi adessea ne dau o fórte palidă copiă pe lûngg original.

Quel mai mare poet din secolul nostru în arta militară stette Napoleon I.

In quâţi ânse şi mai quâţi poesia stă latentă, fără a se manifestă nici prin daltă, nici prin penel, nici prin note, nici prin vorbe sau versuri, nici ênsuşi, prin fapte serióse sau quare placu simţirilor.

In rôndul aquestora sunt toţi martyrii ideilor mari; aqelle vergini a quăror viaţă candidă, şi mórte heroică punea în extase pe carnetici.

Aquelle mume que dinpreună cu filiele lor luà martyriul cu bucurie pentru triumful Christianismului que venisse a proclamà în eternu annul Domnului rumpênd férrele sclavilor.

Aquea mamă spartană a lui Stephan al Remăniei, que dicea filiului seu, *du-te să mori!*

Aquelle vergini, que în delirul quellui mai sublim amor, devin ênsele o poesie incarnată, şi legile umane, convenienţele societăţii nu le lassă a'şi manifestà poesia, nici cu vorba, nici cu scrisul, nici cu penellul, nici prin note, nici ênsuşi cu suspinul! De doë ori fericire în amorul lor, pentru quŏ sunt fericite în a lor castitate.

Frumósă este poesia sub ori-que formă s'ar manifestă Omului, şi ênsuşi în umbra mysterului.

Adessea quâte-va pharasi musicali ne înalţă suffletul, mai mult de quât pagini întrege alle scriitorului poet; şi numai pentru quŏ poetul musicu nu póte spune tóte quâte póte spune poetul versificator.

Adessea o trăssură de penel a poetului pictor, ne pune în extase, mai mult de quât căntarea şi rithmul versului, ênsuşi pentru quŏ ne spune mai pucin şi de quât una şi de quât queea laltă.

Adessea iarŏ doma lui San Petru, o săgétă ghotică, Pyramidele în desert ne repescu suffletul pînŏ unde, nici pictura, nici musica, şi cu atât mai puţin cuvêntul nu ne-ar puté transportă.

Aquesta este cuvêntul quŏ poeţii în fupte sânt mai sublimi de quât poeţii în vorbe. Unii creă originalul, quei de adoile, descriu sau copiadă.

Bietul omu copiadă numai quât póte faptele marelui poet, Dumneḑeu, şi cu quât prin fapte se appropie de Dumneḑeu cu atât poesia lui este mal sublimă.

II

Ne exprimăm mai pe largu despre poesie în prefaça la poesiele ossianice, în al doilea volum al aquestei opere.

De astă dată lăssăm poesia în genere, şi venim la poesia în speçie, la poesia exprimată prin vorbă sau cuvênt; şi aqueasta póte prĕ bine a se exprimă şi în prosă, farŏ a fi adicŏ cântată pe óre-quare mĕsură.

Quând ânsĕ poetul voiesce a'şi cântă creaţiunile salle, attunci

este nevoit a ţiné, cà şi în musică, o mĕsură sau un tact, şi éttŏ începutul metricei sau al versului.

Versificaţia dar, nu este poesie, nu este essenţia unui ideal, ci o formă metrică, în quare se coprind regulele de musică prin quare se pot face versurile, qua să fiă în adevĕr versuri.

Versul în limba română a însemnat şi însémnă mai mult cântare şi nu fiă-cum, ci cântare frumósă, voce dulce şi harmoniósă, éttŏ şi expressiunile populare şi generali.

« Omul aquesta è cu vers, are vers frumos, vers îngeresc. »

Que ar' fi ânsĕ de o cântare farĕ tact sau farĕ mĕsura ? sau lipsind mĕsura sau tactul la o cântare, ar' mai pute-o sufferì audul omului? Tot que face plăcere şi voie bună în musică, tot que facce pe omu a saltà, a se sculà la danţ şi a danţà în voie bună, este mĕsura, tactul.

Versul dar fiind o cântare, farĕ mesură nu póte fi vers, şi nici ênsuşi prosă; ar' fi un mod din quelle mai sdruncinătóre şi mai nebune de a'şi exprimà cugetare.

Anticii, cà ómeni mai primitivi, şi mai apprópe da natură, avurĕ instinctul şi bunul simţ de a quere dela vers numai şi numai mĕsura, şi cesura. Modernii adaosserĕ şi rima.

In versurile populare alle Românieì, se vede iar prin instinct quŏ mĕsura şi cesura au fost cu rigóre respectate ; rima, cà un lux fu mai puçin observata.

Spre a mĕsurà versurile; anticii avea şi ei ca si geometri o mĕsnră que se ţice *pede* sau picior, compus, de doĕ, trei, şi patru syllabe. Modernii se servescu cu quea mai mică mĕsură que se dice syllabă.

Qua să tractăm darŏ despre versificatiune sau despre regulele faccerii versurilor, cată să vorbim mai ânteiu despre *mc-*

sură, *cecesură*, cum şi despre *rimă*. Vommu intrà apoi mai preparaţi în mechanismul întregu al versului.

III

DE MESURĂ

Mĕsura, în musică se dice şi tactu; în poesie, a appucat a se dice *pede* sau *picior;* în adever ânsĕ este tot *mĕsură*.

Tactul în musică este împărţit în *timpi;* pedele în versificatiune se împart în *syllabe*, adicŏ, queea que în musică se dice timp, în versificaţiŏ se dice syllabă.

Mesurele în musică sunt:

Sau de doi timpi: numerând cu *una doe — una doĕ* etc. şi quare se însémna prin $\frac{2}{4}$;

Sau de trei timpi, numĕrând cu *una, doĕ, trei — una, doĕ trei* etc. si se însémnă cu $\frac{3}{4}$;

Sau de patru timpi, numĕrând cu *una, doĕ, trei, patru—una doë trei patru* etc. sî se însémnă cu:

Daqua queea que se dice în musică mĕsură, în versificatiŏ se ḑice *pede*, şi daqua queea que în mĕsură se ḑice timp, în versificaţiune se ḑice syllaba; attunci. naturalmente pedele sunt de doĕ, de trei şi de patru syllabe.

Quelle de doĕ syllabe sunt în doĕ moduri: adicŏ sau cu prima syllabă tonică or lungă şi adoa scurtă, sau cu prima scurtă şi adoa lungă.

Pedele sau mesura cu prima syllabă lungă, dupŏ nomenclatura quellor antici se ḑice trocheu (1) cà în vorbele următóre: Lu-nă, pli-nă, ca-stă, di-vă; vul-tur, ar-ripi. Aqueastă mĕsură

(1) Vorba *trocheu*, vine dela τροχός (róta) sau mai bine dela verbul τρέχω, (alerg, mergu). Aqueastă mĕsură vine bine la mersul cu pas iute.

se însémnă ast-felu — ⏑ , — ⏑, — ⏑, — ⏑. Măsera cu syllaba din urmă lungă cà Nep-tùn, Plu-tòn, — a-rò, ve-dù; a-mor, for-mat; su-rori, at-tingi etc. se ḑice iambu, şi se însémnă aşà ⏑—, ⏑—, ⏑—, ⏑—.

Mĕsurele de trei syllabe sunt iarŏ de trei speçie;

Prima cà fac-ce-re, rum-pe-re, tin-de-re cu prima syllabă tonică — ⏑ ⏑, — ⏑ ⏑, — ⏑ ⏑. Aquestui pede antici îi ḑicea Dactyl (2).

A doa mesură de trei syllabe cà a doa lungă sau tonica cà sculptù-ră, cân-tà-re, cu-trè-mur, sup-pù-neri, ⏑—⏑, ⏑—⏑, ⏑—⏑. Se numesce *Amphibraehu*, adicŏ între doĕ scurte.

Piciorul de trei syllabe póte fi assemenea şi între doĕ lung; ca — — ⏑ — bo-ul-gras, o-mul-nalt. Aquesta se numesce *Amphimacru*.

Quând în mĕsura de trei syllabe que din urmă este lunga —⏑—, ⏑—⏑— cà la com-bi-nò, ad-dor-mì, lu-mi-nat, în-tellept, în-tel-legi, etc. atunci mĕsura sau piciorul se ḑice *anapest*, adică resturnat, sau întors, pentru quŏ este dactylul — ⏑ ⏑, întors ⏑ ⏑ —, adicŏ de unde tonica erà în prima închieturà a degetului, cade în quea din urmă.

Quelle de patru syllabe sunt:

Sau — ⏑ ⏑ ⏑, ca ó-me-ni-lor, vèr-su-ri-le.

Sau ⏑—⏑ ⏑ cà stra-bù-ni-lor, fe-mè-i-le;

Sau ⏑ ⏑—⏑ cà bu-nĕ-tà-te, pro-vi-dèn-ţă.

Sau ⏑ ⏑ ⏑ — cà la col-la-bo-rà, a-de-ve-ràt, a-do-ra-tòri.

Quând doĕ trochee, sau doĕ iambe vin unul dupŏ altul, cau-

(2) Dactyl însemnéḑă *degit*, Impărţind degetul în trei închieture şi ḑicênd *una, doĕ, trei* — ⏑ ⏑attingênd închieture, syllaba lunga sau tonică vine tot d'auna pe prima închietură.

ţarea sau declamare devine mai gravă sau mai majestósă quând se simte mai întonată a treia syllabă în primul cas.

Versurile antice se mĕsurà, cum am ḑis prin pede sau picióre, quelle mai principali sunt : trocheul —⏑; iambul ⏑—; dactylul —⏑⏑; anapestul ⏑⏑—, amphimacru —⏑—, şi amphibrachul : ⏑—⏑.

Versurile moderne se mĕsórà prin syllabe, observând, cà quelle tonice să fiă symmetricu la locul lor.

La locul respectiv vommu vorbì de fiă-quare specie de versuri, începênd dela quelle mai mici sau mai scurte.

IV

DE CESURĂ

Cesura vine dela verbul *cædere* que însemnéḑă a tăià, a despărţì. Prin urmare *cesură* însemneaḑă despărţire prin miḑocu a versului. Aqueasta equilibréḑă ambele părţi alle versului, şi produce un fel de legĕnare a versului spre drépta şi spre stânga; însémnă un repaos al resuflării în citire.

Cesura, despărţind versul în doĕ, desémnă hemistichul sau jumĕtate din vers. Adesea o jumĕtate de vers este mai mare sau mai micà de quât queealaltă jumĕtate, dupŏ cum se va vedé la locurile respective.

In versurile lungi, nu pré este iertat să vie cesură despărţind o vorbă în doĕ; în quelle scurte ânsĕ, de nevoie póte cădé şi la jumĕtatea vorbei, mai vîrtos, quŏ cu quât versul va fi mai scurt, cu atâta i se simte mai pucin cesura; precum :

Din frunḑătura aquestor arbori
Auḑu a ramu rilor fiori;
Lûngŏ morminte ast sunet simţu
Par'quŏ ar trecce sburând o umbră.

Se póte despărți și mai des un adjectiv de substantivul sĕu, cum și un verb de sujetul sĕu, cum :

Cerescul sóre vine, se duce
Cu alle nóstre ḑille ce sbor;
Și într'al meu suflet al meu amor
Nu are nópte etern străluce.

Sunt versuri de doĕ spreḑece syllabe, que, despărțite prin cesură, coprind un hemistichu de cinci și altul de șépte syllabe cum :

Scólă-te Dómne Te scólă Imperate,
Trăiască al tĕu nume, viiă lumină!

In versurile lungi, moderne, și mai vîrtos în quelle de cinci spre ḑece și de șéi spre ḑece syllabe, a se despărți o vorbă prin cesură, sau alticolul de substantiv, sau negativul *nu* de verbi, și ênsușî prepositiuni de complinirea lor, și alte assemenea, dupŏ quei mai mulți, cum și dupŏ noi este un defect; dupŏ alți ânsĕ se crede o grație. In versurile quellor antici se iertà a fi phrasile despărțite atât în cesură, quât și în capetul versului; cum spre exemplu :

Asta e Românul quare
Ḑicu quŏ Românie n'are;
Asta è omul que și
Omenia n'o simți

In adevĕr anticii își permitea, nisce assemenea săltături quăror Francesii le ḑicu *enjambements* (crăcăniture) dela un vers la altul cum și despărțirea vorbelor în cesură; nu se vedu ânsĕ nisce aseemenea grații crăcănate de quât fórte rar, și excepția nu póte devenì nici o dată regula.

Văcărescul Iancu, que primul dette modele de regulată ver-

sificaţiune, observând, că nici unul, mesura aflând tot d'auna quelle mai fericite rime, şi respectând cesura, îşi permite fórte rar a despărţi particule că *nu* în cesură. In următorul al doile vers se vede o assemenea despărţire.

Esci Creatorului dator | dă lui que se cuvine ;
Nimicu nu face fără nu | te socotì pré bine.

Cesura, după părerea generale în versurile lungi, cată a se arrestà fără a întrerumpe phrasile. Adese quând un vers, şi mai alles un emistichu mare coprinde o sentinţă întrégă sau axiomă este demnu de quei mai mari maestri; cum :

Quine nu scie mĕsura, numai scie nici a scri,
Peste alt rĕu dâm mai mare, vrênd d'un rĕu a ne feri.

Cesura este mult mai fericită quând se termină în trocheu —⏑, sau vorbă plană de quât în *iambu*.

V

RIMA

Rimă se ţice asseměnarea ultimelor vocali şi consóne a vorbelor cu quare se termină doĕ sau mai multe versuri.

Anticii nu cunoscea sau nu sufferià rîma în capĕtul versurilor. Ei, daqua versul este o cântare, querea numai mĕsura şi cesura, adiqŏ tactul.

Rima se vede la Isocrate câtre Demonicu în prosă; şi ênsuşi pentru quŏ autorul 'şi a dat multă labóre spre a'şi facce prosa dulce; criticii ţicu quŏ nu è dulce, pentru quŏ este *pré* dulce.

Noi cată a vorbì de rimă pentru quŏ se quere mult în versurile quellor moderni.

Unii ţicu quŏ rima s'a dus de Arabi sau de Mauri în Europa.

Francesii mai vîrtos nu pot farĕ rimă; pentru quĕ în limba lor vorbele neavênd prosodie, nu pot ei observà cu rigóre mĕsura, şi ast-fel, de vor respinge, rima, n'ar mai avé nimicu din quâte constitue un vers.

In limba română vorbele în genere, şi în starea lor normale, se termină în trochee, cà *mesùră, avuţie, cântàre prefacceri* (vocala *i* fiind mută nu se ia drept syllabă). Unor assemenea vorbe, Francesii, le ţicu, nu scim pentru que, *feminine*, Italienii, mai înemerit le ţicu *plane* şi adoptâm şi noi aqueastă numire, pentru quĕ arată starea normalĕ a vorbelor. Aqueste vorbe, dupĕ cum se vede, au tonul la penultima syllabă, adicĕ la adoa dupĕ ultima. Grecii le ţicu *paroxytone*. Aquestea se termină într'un trocheu. — Qua să alerge quine-va farĕ împedicare, cată să aibă callea plană; de aqueea *trocheu* è una cu *plan*.

Quând vorbelor li se trunchiază, ultima syllabă sau vocalĕ, attunci firesce quĕ sunt trunchiate; ast-fel planul *ţio*, este trunchiat, daqua trunchindui-se *o* remâne *ţi*. Assemenea planele *arare, dormire, vedere*, devin trunchiate daqua li se ardică ultima syllabă *re*, şi remân : a *arà*, a *dormì*, a *vedé*. Assemenea trunchiate se ţicu tóte vorbele quăror sau pentru rimă sau pentru euphonie li se trunchie *u* mut şi final, cà *om*, *arând, arat, dormînd, auţit, veţut, înţelles*, que grammaticalemente se scriu *omu, arându* etc. Assemenea trunchiate sunt şi quelle quăror li se ommit *e* final, cà *par'quĕ* în locu de *pare*, Socrat, Aristid, Aristotel, în locu de Socrate, Aristide, Aristotele.

Intre quelle trunchiate se considerà şi a treia persónă a timpilor imperfecţi şi perfecţi, cà el *cântà*, el *cântò*, el *vorbì*,

el *vorbì*; el *vedeà* el *vĕdù* etc. Aquestea în origine au fost cantà-bat, cantà-vit etc, quăror li s'a trunchiat finele. — Va să ḑică dară quŏ şi aquestea în origine au fost plane *paroxytone.*

Prin excepţiune quând în antepenultima sau în a doa syllabă după ultima vin doĕ consóne după vocalĕ în vorbe, aquestea întărţiând pînŏ a se pronunţà distinct fiă-quare, fac vocala mai lungă, facu adicŏ cà o excepţiune a se întonà la antepenultima cà la *tindère*, cà la *rumpere*, *margine;* cà la *litterà*, *famillie*, *trimittere*, que farŏ doĕ consóne gemene, după regula generale s'ar pronunţà *titèra*, *familie*, *trimitère.*

Aquestor vorbe sau rime cu tonul urcat la antepenultimă Ialienii le ḑicu *sdrucciule*, Grecii proparoxytone.

Aşà dar, rimele sunt sau trunchiate, sau plane, sau sdrucciule; şi éttŏ quâte-va exemple :

I	II	III
TRUNCHIE —	PLANE — ⏑	DRUCVULE — ⏑ ⏑
fugì	lună	argine
mugì	bună	margine
frumos	ei ară	stellele
dureros	ei cântară	ellele
cantà	cuget	oilor
lamentà	muget	boilor
dureri	funingini	Rainlui
plăceri	petingini	Paiului
Raiu	vadă	tindere
Paiu	raḑă	vindere
văi-vălli	valle	mittere
căi-călli	calle	permittere

Vorbe sau rime cà quelle din prima collónnă se ḑicu dară

trunchiate; Grecii le ḑicu oxytone, francesii le ḑicu, masculine, de şi nu sunt tot d'auna masculine ca *liberté*, *nation*, şi nici nu è vorba de generi cà la *jamais*, *je hais*. In vorbele trunchiate *u*, *i* şi *iu* scurte sau mute nu se numerà drept syllabe.

In vorbele trunchiate sau oxytone intrà fórte adesea şi quelle que dupŏ grammatica limbei române se cuvine a fi plane, şi quari dupŏ dialecte sunt trunchiate. Pentru quŏ poeţii sau versificatorii se servu şi de dialecte. Scriind spre exemplu prosă, se cuvine a scrie şi pronunţà *creature*, *făpture*, *vace*, *limbe* etc. fiind plane; în versuri ânsĕ, se pot trunchià, dupŏ necessitate, scriind *creatur'*, *faptur'*, *limb'*. Aquestea cum se vĕdu, sau lépĕdà pe *e* final, luând apostrophul în locul lui, sau schimbà pe *e* în *i* cà la *vaci*, *pungi*, în locu *vace*, *punge*; Astel sunt şi vorbe, cà *fiinţe*, *dorinţe* que se trunchiaḑă în fiinţ', dorinţ' sau fiinţi, dorinţi.

Tóte vorbéle din colónna a doa sunt plane adicŏ cu tonulu pe syllaba penultimei; şi ênsuşi vorbe cà *cugetu cuget*, *tunetu tunet; margini*, *lucruri*, *paiulu paiul* (pentru quŏ *u* şi *i* finali sau scurte nu se numerà drept syllabe.

Vorbele plane, în versificaţiunea grécă se ḑicu *paroxytone*; în quea francesă, se ḑicu, iar prin conventiune, feminine, nefiind tot d'auna feminine cà *homme*, *père*, *faire* etc.

Fiind quŏ poeţii, cum ammu ḑis, se servu adesea cu dialecte vorbe cà *péna*, *pĕră*, *véra*, *vĕḑă*, *stellă*, se pot scrie şi pronunţà în versuri dupŏ dialectulu nostru muntean, cà *pană*, *pară*, *vară*, *vaḑă*, *stea*, qua să pótă rimà cu vorbe cà *romană arà*, *raḑă*, *mea*.

Vorbe cà *ei arà* şi *ei cântarŏ* pot rimà fórte bine, de şi nu, se scriu cu aquelleaşi littere : pentru quŏ rima consistă în as-

semenarea sonurilor iar nu în a litterelor. Aşà rimă şi ajectivul *sunt* cu verbul *sunt*, şi cu substantivu ca *vênt*, *mormênt* etc.

Vorbelor sau rimelor din a treia colónă que Italìenii le ţicu *sdruciule*, Grecii le ţicu *proparoxytone*, adicŏ întonate cu doŏ syllabe înaintea ultimei. In aquestea, assemenea nu se numerà *u* şi *i* finali que sunt mute, cà la boiloru, *paiului*.

Limba românà are vorbe întonate pînŏ là a treia syllabà 'naainte de ultima cà la *ómenilor*, *tìnetele*, *màrginile*, *dându-mi-se* etc. Aquestea pot formà cesura sau închià jumĕtatea de vers. A'şi facce ânsĕ un poet printr'ênsele rimele salle, este nu numai fórte dificil, ci şi fórte monoton.

VI

REGULA RIMELOR

A

Rima vorbelor trunchiate quere neappĕrat asseměnarea ultimei vocali întonate, şi a ultimelor consóne, cum :

fugì	cantà	tăcù	generos	armat
mugì	lamentà	plăcu	neguros	formát

Versificaţia românа cà şi italiana şi francesă è mai puçin rigurósă la rime, pentru quŏ nu se quere de rigóre şi asseměnarea consónei que precede vocalii întonate cà la quelle desus. Se quere ânsĕ neapperat assemenea vocalii întonate şi a consónelor que urmeaţă. *Cántà* póte rimà cu *danţà*; assemeeea pot formà rimă vorbe cà quelle următóre :

Vorbì	tăcù	arătò	a tacé
Dormì	veţù	demonstró	el vedea

Daqua dupŏ vocal'a întonată urméţă consóne, aquellea, de

rigóre cată să fiă tot aquelle qua să facă rimă trunchiată : precum ;

frumos	frumoşi	flori	final	inţellept	attins
pompos	pompoşi	fiori	carnaval	deştept	coprins

Rimele sunt assemenea juste quând vocal'a întonată sau şi consóna, nefiind tot aquellea, au aquellaşi son că la :

sîn	arând	gût	dinţi	tacea
pagân	tîrrînd	quât	prinçi	vedé
	tăcênd	rît		

Rimele se ţicu *sufferite*, nu ânsă juste, quând voiescu a assemenà vocale cu difthongi că în quelle următóre :

apropiat	boier	mut	vorbescu	iau	vedea
format	cavaller	ciut	păsĕscu	lau	vorbià

Rimele sunt *disgraţiate* quând una din ultimele consóne differe de respectiva ei de sus ca la :

sûnt	cuvent	francu	trinc
arând	vrênd	rangu	ving

Sunt ânsĕ *defectuóse* sau mai bine pĕcătóse de tot că quelle următóre :

urs	ars	lut	fruct	voiu	eu cântaiu
fus	pas	dud	rupt	voi	tu arai
			sugt		

Rime nesufferite se ţicu că quelle următóre :

fugì	rondurea	vorbià
tîrrì	mantà	cuvênta

B

In rimele plane se quere qua ultima şi penultima vocalĕ

să se assemene în pronunţiare, cum şi consónele dintre amendoĕ, şi quelle finali, cà la quelle următóre :

frumósă ursă barbară tindă înţelléptă
generósă cursă secară ghindă deştéptă

Vocalile şi consonile, de vor avé aquellaşi son şi vor fi diverse, pot rimà cà la :

secară prinçul vina sântul aqueşti Françă
ararŏ cocinţul lâna vêntul vorbescĭ stanţă

Sunt disgratiate şi sufferite rime cà :

ciungă frumóse mórte vorbéscă
lungă vase parte pască

Sunt deffectuóse şi nesufferite cà :

fugitul stângă fructo ursul arsul mersul lăpturi
tîrritul stâncă rupte fusul pasul allesul drepturi
sugte

C

Rima sdruciulă quere vocali de aquellaşi son în ultima, penultima şi antepenultima, cum şi tóte consónele dintre dênsele, cum quelle ultimiene. Assemenea rime se vĕd în colóna III, cum şi în quelle următóre :

funingine pascere tindele înţelleptule scutură
petingine nascere colindele desteptule flutură

Disgraţiate şi sufferite sunt cà aquestea :

ósele ciutule iadule văilor
vasele mutule addu-le cailor

Defectuóse şi nesufferite cà quelle următóre :

sângele	arsele	ruptele	luptele
stâncele	vasele	sugtele	dudele

O vorbă cu aquecaşi vorbă nu póre rimà; omonymele ânsĕ rimă, cà şi aquecaşi vorbă simplă cu sine ênsăşi compusă: aşà *dì* (dio) rimă cu *dì* imperativul verbului *dìccere*; assemenea *caprà* animalul rimă cu *caprà* pe quare stă viţitiul *revedere*, *trimittere* rimă cu *permittere*; *vedere* şi *prevedere*.

VII

LYRICE

Arătarĕm que este versificaţia, mĕsura, cesura, şi rima; vom începe acum dela versurile quelle mai mici, păşind către quelle mai lungi.

In antichitate. cum am arătat se măsurà versurile prin picióre sau pede. Modernii le mĕsórà prin syllabe, şi mai vîrtos dupĕ quelle intonate quare desémnă în adevĕr mĕsura sau tactul.

Incepem dela versurile de doĕ syllabe. Aquestea nu sunt în us şi nici quĕ s'ar puté numì versuri, ci vorbe. Vorba trunchiată de o syllabă are un singur ton, cà şi quea de doĕ syllabe plană: *dio*, *di*, sunt dăr *isotone*, adicĕ tot cu atâtea tonuri.

A

Versuri iarĕ de trei syllabe forte rar vin în us, cum se vĕd quelle de jos în despărţirea B. Servu ânsĕ cà hòmistichuri la versurile de cinci şi de şése syllabe.

Versurile cu rima plană sau trochee de quâte patru syllabe tot d'auna sunt cà hemistiche la quelle de opt syllabe plane,

şi de şépte trunchiate. Quâte o dată sunt în us cà în exemplu următor :

Tinereţe,
Frumuseţe,
Alte daruri quâte sunt
Din preună
Te 'ncununâ
Una te vor pre pământ.

B

Versurile plane de cinci syllabe sunt isotone cu quelle trunchiate de patru syllabe cà :

I

Mulţi sunt cu svonul
Quâţi heroi par'
Cum Macedonul,
Şi cum Cesar.
Ast mare nume
E trecător,
Isbînde sume
Cu dènşii mor, etc.
(*Văcărescul Iancu*).

II

Cu draci voióse,
Sbor peste case;
Infricoşate
Trecu peste sate
Mult mai trufaşe
Mergu la oraşe.
Hîrrie,
Mîrrie,

Dudue,
Sgudue,
Hurur
Brunc,
Hurur
Brunc,
Hirrie,
Mirrie,
Dudue,
Sgudue.

(*Ellele idem.*)

C

Versurile plane de quâte şése syllabe sunt isotone cu quelle trunchiate de quâte cinci cà :

— Mioiţă lae,
Lae bucălae,
De trei ḑille 'ncóce
Gura nu'ţi mai tace.
Or hérbă nu'ţi place ?
Or esci bolnăvióră,
Drăguţă Micóră ?
— Draguţule Bace !
Da'ţi oile 'ncóce
Quŏ-e hérba la noi
Şi umbră la voi

(*Alexandri*)

D

Versurile plane de şépte syllabe, şi quelle trunchiate de şése sunt isotone şi doŏ implinescu un alexandin plan de paispre ḑece syllabe.

Mesura aquestora este iambul, adică prima syllabă neîntonată şi adoa întonată.

⏑ — ⏑ — ⏑ — ⏑
⏑ — ⏑ — ⏑ — cum :

I

Privighietorul singur,
Ici svólă ici se pune,
Suspină, doru'şi spune,
Işi chiamă sóça sa.

Şi ca abiá îl simte
Svolând din frunză în frunză,
Şi par' qu'a să'i respundă
Nu plânge, sunt a ta.

II

Copillu 'n jucărie
Ia 'n mână o făclie
Colţul d'un vel apprinde,
El que-a făcut nu scie
D'aquì oprire n'are
A flacării turbare,
Tot mistuind se întinde
Quât numai è scăpare.

(*Văcărescul I.*)

Aqueste versuri, de nu vor avé tonul la a doa syllabă dela început, cată neapperat să aibă pe a patra şi a şéscă cà la :

Privighetorul singur
⏑ — ⏑ — ⏑ — ⏑

Quand au tonul pe prima şi a treia syllabă, quand adică începu cu trocheu în locu de iambu sunt disgraţióse ca la :

Mesura aquestor versuri începe cu iambi, şi daqua nu este a doa syllabă întonată a patra ne apperat cată să fiă.

VIII.

EPICE ŞI DRAMATICE

A

ENDECASYLLABUL.

Aquest vers plan de unspredece syllabe este quel mai usitat în limba italiană pentru epopee, tragedie şi odă, şi poesia didactică. Pe aqueastă mĕsură au cântat sau au vaticinat toţi poeţii ferici ai Italiei, *i sacri vati* că Dante, Ariostó, Tasso, Petrarca pînŏ la Alfieri.

Endecasyllabele lui Dante formă statnţe de quâte trei versuri que se încatenă, legânduse o stanţă cu alta, aqueste se ḑicu terţa rimă.

Pe aqueastă rimă s'a scris de autorul aquestei opere *santa cetate*. Citĕm aqui quâte-va versuri.

Fulger îi e faţa, vocea tunătóre!
Pe thron sovranul judică pămêntul,
Cu dreptate, putere şi splendóre;
Lumină ş'adevĕr îi è vestmentnl.
Tremură regii, stirpea pecătósă,
Cadu porţi d'aramă, rupt è jurămêntul
Verde se 'nalţă vallea lăcrĕmósă.
Apocalyptica sânta Cetate
A lumii nuoă splendĕ radiósă
De speranţă, d'amor, de llbertate;
Incinge muri nenvinşi de adamante,
Se corónă de turre nestimate,
Nalţă colóne de porphyr gigaute.....

Endecasyllabele lui Ariosto şi Tasso formă octave sau stanţe de quâte opt versuri.

Petrarca face sonete de quâte patru spre ḑece versuri.

Mĕsura aquestui vers este mai mult de iambi : cà

Ş'a ta memorie în seculi trece.

⏑ — ⏑ — ⏑ ⏑ ⏑ — ⏑ — ⏑

Quând nu e a doa syllabă întonată, póte fi a patra, a şésea a opta şi a ḑecea; De rigóre, a opta şi a ḑecea cată să fiă întonate, ultima vorbă cată să fiă plană sau un pede trocheu.

Quelle mai difficili endecasyllabe sunt quelle nerimate. Aquestea nu sufferu vorbe triviale nici finali disonate cà *esce* uşu, *arnicu*, *alnicu*, *şug* etc. burlescul nici de cum; tot cată să fiă majestos, grandios, pompos, şi pînŏ la emplaticu. Arta stă cà emphasea să nu fiă recercată, ci tot d'auna naturale.

In assemenea versuri nerimate am cercat a traduce octavele lui Ariosto din cânturile IV, V, VI şi VII que se termină cu versurile următóre :

Rinald querù a Dalindei iertare;
Şi fu iertată, d'a ei rătăcire.
Ea ânsĕ 'şi dasse vorba, şi de lume
Fiind satulă 'şi închinò viaţa
Şi veni 'n Dacia 'ntr'o monastire
Unde luò rasa şi trăi 'n Domnul.

Ast-fel sunt şi versurile următóre :

Din cenuşă'i săltà-và Romănia;
Innoì-se-vor alle ei juneţe
Cà alle aquilei; şi 'n vestmênt candid
Cà o mirésă va eşì 'nainte'ţi.
Splendida ei, sacra candelă d'aur

In oliu limpede, oliu de pace
Vĕrsà-va lumina que dă viaţa,
Şi va încinge virginala'i frunte
Cu-aureola que geniul pórtă.

Endecasyllabul se împarte în doĕ părţi farĕ cesură determinată, pentru quĕ uneori una este de trei syllabe şi quealaltă de opt; cà :

Versà-va lumina | que dă viaţa

Alteori, una de patru şi queallaltă de şépte syllabe cà :

Rinald queru | a Dalindei iertare.

In fine una de cinci şi alta de şése syllabe cà :

Innoi-se-vor | alle ei juneţe
Cà alle aquilei; | şi 'n vestmênt candid.

Endecasyllabul representă în sine mai tóte speciele de versuri moderne, dela trei pînĕ la opt syllabe, şi din aquestea pe quelle îndoite lor, de ḑece, de doĕ spreḑece, de paispreḑece de cinspreḑece şi de şéi spreḑece syllabe.

Quât pentru mesura lui, de şi se compune de iambi, adicĕ cu a 2-a, a 4-a, a 6-a, a 8-a şi a 10-a întonate, sau cu a 4-a, şi a 8-a întonate, cà la :

Ancĕ 'mi remint, o Divă-aquea splendóre,
Blondul surrîs din immortala'ţi faţă,
Cum îmi cercai pesul şi focul quella
Que 'mi ardea peptul

Se póte assemenea să fiă a 4-a, a 7-a, şi a 10-a întonate versul în aquest cas nu pré este fericit.

Pentru quele lalte syllabe este indiferent de vor fi sau nu întonate, quând ânsĕ a 4-a syllabă este întonată, este desharmonios

de vor fi şi vecinele ei, adică a treia sau a cincea; assemenea şi cu a 8-a nu suffere întonate pe vecinele ei a 7-a şi a 9-a;

Cu un cuvênt de rigóre se quere quel puçin cà a 6-a şi a 10-a să fiă întonate; mai bine ânsĕ a 4-a, a 8-a şi a 10.

Versurile sapphice sunt assemenea tot de unspreḑece syllabe, cu differinţă quŏ aquestea au o cesură determinată : un hemistichu è de şése şi altul de cinci syllabe; şi de unde endecasyllabului italian iambul îi este mai propiţiu, quellor sapphice le vine mai bine trocheu ca la :

Vino, Divă, vino precum o dată

⏑ – – ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ – –

B

DODECASYLLABUL

Aquesta este un vers plan de doĕ spreḑece syllabe şi isoton cu quel trunchiat de unspreḑece. Cesura lui este drept la miḑlocu printr'o vorbă plană.

Bolintineanul ne dă un model de quel mai perfect rithmu aquestei speçie în *Fata pe patul morţii.*

Cà robu què cântă | amar în robie,
Cu lanţul de braçe | în aer duios;
Cà rîul que geme | de rea vijĕlie
Pe patul durerii | eu cânt tînguios.

Mesura aquestor versuri este iambică. De va luà versificatorul de mĕsură trocheul, se cuvine a ţiné aqueastă mesură pînŏ în căpet la începutul fiă-quăruia vers.

Aquest rithmu ţine de poesia lyrică; sunt ânsĕ versuri de doĕspreḑece syllabe, compuse de un hemistichu de cinci şi al-

tul de şépte syllabe. Aquestea sunt nerimate şi se cuvin mult la tragedia classică şi la ode, cà quelle următóre :

Bellice popol | ai Libertăţii filii,
A ta credinţă | şi mărea'ţi fermitate
Culorile 'şi înalţă | spre cer de pace.

C

ALEXANDRINUL

Versurile quelle mai lungi în limba francesă sunt aquelle que se numescu Alexandrine, quare se ḑicu şi heroice. Prin aquestea se scrie epopeea, tragedia, oda, poesia didactică şi însuşi satira.

Unii ḑicu quŏ i s'a dat aquest nume dela Alexandru Paris que se ḑice quŏ făcea assemenea versuri; tot ânsĕ que este mai probabil, este quŏ în secolul XII s'a scris o poemă întitulată *Alexandru*, în quare pentru prima óră s'au veḑut assemenea versuri.

Dupŏ Francesi, Alexandrinul se compune de doĕ spreḑece syllabe quând este masculin cum ḑicu ei sau trunchiat; iar de va fi feminin sau plan, syllabele s'ar puté numĕrà pînŏ la trei preḑece..

Mĕsura quea adeverată a Alexandrinului este iambică şi isotonă cu a versului plan de patru spreḑece syllabe din limbele que au prosodie cà quea gréca, latină, italiană şi a nóstră, şi a versului trunchiat de trei spreḑece syllabe.

De ar fi iertat la noi, cà la Franceşi, a se arrestà cesura cu o vorbă trunchiată, attunci şi Alexandrinul român s'ar numerà între quelle de doĕ spreḑece syllabe. Assemenea şi la Francesi, de s'ar terminà cesura cu vorbă plană sau feminină, Alexandrinul lor ar fi, planul de patru spreḑece syllabe şi trunchiatul de trei spre ḑece, precum :

Souvent sur la montagne | à l'ombre du vieux chène
⏑ — ⏑ — ⏑ — ⏑ | ⏑ — ⏑ ⏑ — — ⏑
Adesea ori pe munte | quând sórele appune
⏑ — ⏑ — ⏑ — ⏑ | ⏑ — ⏑ ⏑ ⏑ — ⏑.

Alexandrinul plan se compune din doĕ versuri que îi sunt hemistichuri, de quâte şépte syllabe fiă-quare. In quel trunchiat isoton primul hemistichu plan este de şépte syllabe şi al doilea trunchiat de şése.

Pedele cu quare se mĕsóră Alexandrinul suut iambe ⏑ — ⏑ — ⏑ — ⏑ — ⏑ | ⏑ — ⏑ — ⏑ — ⏑.

Ast-fel sunt versurile citate mai sus şi quelle următóre :

⏑ — ⏑ — ⏑ — ⏑ ⏑ — ⏑ — ⏑ — ⏑
A vieţei melle cupă se sparse âncŏ plină ;
In lungi suspine viaţa'mi se duce şi declină ;
Nici lacrăm' nici regrete n'o pot întârḑià

Pe aquest metru s'a scris *Isolamentul*, *Poetul murind*, *Caderea Dracilor*, Cantul VII din *Gerusalemme*, doĕ cântări din *Michaida*, *Fingal*, *Brutus* şi altele.

Aqueastă mĕsură fu pînŏ acum quea mai favorabile Românilor în epopee, tragedie, odă, şi mai vîrtos în versurile quelle nerimate. Aqueasta de o quam dată ţinù locul exametrului anticu, despre quare D. C. Aristia făcù încercare în adoa versiune a primelor rapsodie din Iliada. Dăm şi noi o probă prin Cartea II a Eneidei.

Alexandrinele române, mai exacte de quât quelle francese, şi mĕsurânduse prin iambe, nu sufferu, cà quelle francese să încépă şi prin trochee, să aibă adicŏ prima şi a treia syllabe întonate; şi quând se întêmplă să ducă o assemenea întonare, sunt din quelle mai disgraţiate. Căderea Dracilor, în prima şi

adoa ediţiune este plină de assemenea amestecu de iambe şi trochee. In aqueastă ediţiune am mai regulat rithmul.

Quând Alexandrinele se termină în primul hemistichu al cesurei prin vorbe sdruciule sau prin dactyle, attunci avênd cinci spreḑece syllabe, sunt isotóne cu quelle plane de 14 syllabe, şi cu quelle trunchiate de trei spre-ḑece.

Ast-fel sunt quelle următóre :

Drumeţul farŏ temere | pe callea sa petrece
Străbate 'ntins câmpiele |-şi în pace munţii trece,
Plugaru 'n ticnă seceră | şi snopii 'şi înpreună,
Şi treieră şi vêntură, ! şi 'n jicniţe aduuă.

Aquestea se ţin de qnelle iambe de 15 syllabe despre quare se va vorbì numai în dată.

D

DECAPENTESYLLABUL

Versul trunchiat de 15 syllabe este isoton şi de aqueeaşi mesură cu versul plan de 16 syllabe.

Aquesta se mĕsóră prin trochee — ⏑, — ⏑ ... şi se împarte în doĕ hemistichuri, primul plan de opt syllabe şi al doilea trunchiat de şépte syllabe.

Quând versul întregu este plan de 16 syllabe, ambele hemistichuri sunt plane de quâte opt syllabe.

Specia aqueasta de versuri este de schóla byzantină; s'a introdus în ţĕrrele nóstre de Grecii din Planar sau prin schólele grecesci.

Ori-que s'a scris pînŏ pe la 1825, sau cà odă sau cà dramă între Romăni, se vede pe aqueastă mĕsură, trochaică de opt

de şépte şi de 15 syllabe. Este o mĕsură facilĕ şi în adevĕr trochaică san alegătóre.

Oda nu s'ar susţiné cu aqueastă mĕsură, şi Elegia mai mult te-ar face a săltà sau danţà de quât a suspinà.

In tot que este anticu, serios şi classicu, ar perde mult poetul de s'ar servì cu aquest vers. Nici ênsuşi epopeea şi tragedia nu'l póte sufferì, de vor fi sujetele clasice de historia hellenă, romană, sau hebraică. *Fanatismul* tradus pe aqueastă mĕsură nu s'ar puté scusà, de ar fi fost un sujet de antichitatea clasică.

In assemenea versuri este şi poesia Didactică, scrisă âncŏ din anuul 1823 pe quând prin aquestea se putea quinevà servì în assemenea sujete.

Aquest vers, avênd de mesură trocheul, sau mĕsure de doi timpi, în poesia lyrică se póte ţine aquest tact; în odă ânsĕ, epopee, tragedie şi alte poeme serióse, declamaţia devine cu mult mai imposantă de se va ţine mĕsura de patru timpi în quare a treia syllabă să se simţă mai întonată sau quea d'ântêiu numai, pentrŭ quŏ quea de doi timpi devine pré monotonă. Ast-fel se pot declamà versurile din *Primăvara amorului.*

⏑ ⏑ — ⏑ ⏑ ⏑ — ⏑

N'am să scap în pept port dorul etc.

Ast-fel şi versurile plane de 16 syllabe, în quare este scris Lacul.

⏑ ⏑ — ⏑ — ⏑ — ⏑ — ⏑ — ⏑ — ⏑

Ast-fel tot la ţermuri nuoĕ împinşi, callea nencetată,
In oceanul de secoli, nu vomu puté vre o dată
Să mai stâm şi noi o dì ?

Quât pentru decapentesyllabul plau despre quare am vorbit, şi quare se mĕsóră prin iambi, aquesta este isoton cu Alexandrinul.

In sus, la rônd Românilor | în sus pe callea dréptă!
Onórea vechilor străbuni | în calle se astéptă.

In versul de al doilea cesura se vede printr'o vorbă trunchiată, şi semistichul este de opt syllabe. Modul aquesta de versuri nu pré este aşà de neted cà quelle lalte mai vîrtos quând nu începe prin iambe. Văcărescul Iancu, se serve de dênsnl adesea ast-fel sunt şi quelle următóre :

Esci Creatorului dator | dă lui que se cuvine,
Nimicu nu facce farĕ a nu | te socotì pré bine.
Ţine cuvêntul que ai dat, | farĕ să faci călcare
Ş'ori-quând la que făgăduiesci | fă socoteala mare.

Ast-fel sunt şi versurile la *Pravila Ţerrei.*

Modèle despre vera versificaţiune modernă română se pot vedé pretutindeni în alle Văcărescilor, în alle Bolintineanului

Iar pentru quâţi vor voì a'şi facce o idee de versuri farĕ cesură regulată, farĕ mĕsură, cu rimele quelle mai disgraţiate şi defectuóse, n'au de quât să véḑă scrisele rimatorilor din epocha actualĕ; pe ori-que pagine vor cătà.

Şi vor aflà de tot felul; quŏci şi 'n nebuni autori
E fertil pământul nostru cà şi 'n nebuni mirători.

Cântecele populare şi balladele naţionali, cà nisce tradiţiuni de poesie antică coprind modele perfecte în quât pentru rithmu sau cadenţă. Popolul român a considerat rima cà un lux, şi nici n'a fost în tradiţiunile salle a se occupà mult de dênsa.

In poesiele populare alle D-lui Alexandri se póte vedé quât

a fost urechiea poporului român de justă la mĕsură sau tactu.

Cà Românі, putem versificà farĕ rimă, nu ânsĕ şi farĕ rithm, mĕsură, cesură şi cadenţă.

Quând ne servim ânsĕ şi cu rima, e de mare necesitate s'o respectâm în puritatea ei. Rima quea mai copiósă în aqueastă operă se vede în Danubul în mênie.

IX

EXAMETRU

Aquest vers este cu totul hellenicu şi latin. Autorii moderni cà italiani şi mai vîrtos francesi n'au putut reuşì a'şi rythmà ideile pe versul aquesta.

Numele de hexametru dă şi definiţia aquestui vers, pentru quŏ *hex* va să dică şése, şi *metron* însemneadă mesură. Hexametru dar va să dică şese mĕsure sau pede.

Pedele in hexamentru sunt mai mult dactyle — ⏑ ⏑.

Grecii antici se servià şi cu spondee que se compuneà din doe syllabe lungi — — Aqueastă mĕsură fórte rar vine in limbele moderne cum şi în queea română, şi versificatorul îşi perde timpul in van, şi versurile îi vor fi fórte disgraţiate de vor coprinde spondee.

Nu vommu vorbì de speciele de hexametre homerice que nu se pot facce in românesce. Despre aquestea mai pe largu vorbesce D. C. Aristia în tractatul sĕu despre hexametru în ódoa a sa versiune a Iliadei.

Noi ne mărginim a vorbì despre modurile cum póte reuşi hexametru în limba română.

Aquest vers fiind de şése mĕsure sau pede, de rigóre să quere

qua pedele al cincilea şi al patrulea să fiă dactyle — ⏑ ⏑ şi al şésele neapĕrat trocheu — ⏑.

Cu quât se îmmulţescu dactylii în hexametru, cu atâta versul devine mai răpede, mai vivace şi mai uşor, şi attunci depinge de minune alergârea, neastêmperul, voiea bună. Ettŏ un exemplu din Virgiliu:

Quatru pedaute putrem sonitu quatit ungula campum.

Quând primele cinci pede sunt dactyle şi ultimul şi al séselea este trocheu, versul este quel mai fericit şi mai cadenţat în limba româna. Ast fel este primul vers prin quare începe cartea II a Eneidei în versiunea română.

Toţi încetarŏ cu feţele 'ntinse tăcênd să 'l asculte

— ⏑ ⏑ | — ⏑ ⏑ | — ⏑ ⏑ | — ⏑ ⏑ | — ⏑ ⏑ | — ⏑

Aquest vers coprinde şépte spredece syllabe, şi pare quŏ ar avé doĕ cesure sau trei hemistichuri:

Toti încetarŏ
cu feţele 'ntinse
tăcênd să 'l asculte.

Spre a fugì de monotonie poetul în primele pede pînŏ la al patrulea şi al cincilea se póte servì şi de anapeste ⏑ ⏑ —, şi de amphimacre: — ⏑ — şi de amphibrache, ⏑ — ⏑, şi syllabele se suie tot pînŏ la şépte spreţece. Ast fel este versul următor din Iliada de D. Aristia.

Noĕ ţille mereu svolà 'n exercit săgetele sacre

— ⏑ — | ⏑ ⏑ — | ⏑ — ⏑ | — ⏑ ⏑ | — ⏑ ⏑ | — ⏑

ampimacru anapestu amphibrachu. dactyl dactyl trochea.

In poesia gréca cu quât vocalile lungi se în têmplă mai multe în exametru cu atâta syllabele se impucineaţă la 16, 15, 14, pîu la 12. Limba romana nu suffere spondeele sau vocalile lungi

or întonate îndata una după alta, şi mult de póte sufferì la începutul sau în mijlocnl hexametrului iambi şi trochei, attunci ânsĕ syllabele se împuçinéçă cu quât trochei sau iambi, trecu peste unul. Ettŏ un assemenea exemplu în quare exametru è de 16 syllabe:

A d e s e a ori pe munte quând sórele-appune 'n splendóre.

⏑ – | ⏑ – ⏑ | – ⏑ ⏑ | – ⏑ ⏑ | – ⏑ ⏑ | – – ⏑

iamb amphibrachu dactyl dactyl, dactyl trocheu.

Rhythmul hexametrului este quel mai pompos şi mai convenabil în narraţiune; de aqueea s'a numit şi *epos* spunere de unde vine numele *epicu* şi epopee que însemneadă narraţiŏ. Hexametru se ḑice şi vers *epicu* şi *heroicu*. Mersul lui se assémenă cu mersul unei întrege armate que pasă cu pas cadenţat, mai vîrtos quând è plin de dactyle.

Mai multe rapsodie din Iliada s'au tradus de D. Aristia în adŏa versiune în hexametru homericu.

Limba germană este aptă pentru exametru cà şi quea latină; quea română, de şi nu póte egală în variaţiune cu quea hellenică, póte ânsĕ merge în parallel cu quea latină în faccerea hexametrului.

In hexametru român cată să predomine dactylul, şi în lipsa lui, în primul hemistichu, anapestul îi împlinesce locul. Unde este narraţia lenta şi mai puçine patime violente, amphimacru şi amphibrachul îşi au locul.

X

OBSERVAȚIUNI

I. Din regulele que s'au dat s'a putut observà quŏ versurile sau hemistichurile, de sunt terminate în vorbe sdruciule sau pedo dactyle, sunt isotone cu quelle terminate în vorbe plane avênd o syllabă mai puçin, cum şi cu quelle terminate întrunchiate, avênd doĕ syllabe mai puçin, şi avênd aqueeaşi mĕsură de trochee sau iambe precum :

Babele Ellele
Cască, Sbiară
Ollele Bólele
pun dau.

Ast-fel versul trocheu de 16 syllabe plan este isoton cu quellu de 15 syllabe trunchiat.

Quel de 15 syllabe iamb cu cesura sdruciulă este isoton cu quel de 14 syllabe cu cesura şi rima plană, şi cu quel de 13 syllabe cu cesura plană şi cu rima trunchiată.

Quel de 10 syllabe plan este isoton cu quel de noĕ trunchiat ; quel de opt syllabe plan cu quel de şépte trunchiat, şi aşà pînŏ la exemplul de sus, în quare fiă-que vers un singur ton are.

II Atât în folosul rimei, quât mai mult şi al mĕsurei sunt vorbe în limba română que se pot întonà în doĕ moduri cà :

Vùltur şi vultùr
Bàrbar şi barbar
Tàrtar şi tartar
Tyran şi tyràn
Dùşman şi duşmàn
Màrtyr şi martyr
Zèphyr şi zephyr
Domèsticu şi domestìcu
Heròicu si heroìcu
Grammàticu şi grammatìcu
Fàccem şi făcèm
Ţinnem şi ţinèm
Scriem şi serim
Battem şi bătèm
A ţinne şi a ţiné
Històric şi historie
Geogràphie şi geographie
Harmònie şi harmonie
Chimic şi chimie
Batàllie şi bătălie
Càribda şi Caribda
Syllabă şi syllàba
Fàcil şi facil
Difficil şi difficil
Horizònte şi horizòn
Pèricle şi Pericleu
Arìstide şi Aristid
Plàton şi Platòn
Sàppho şi Sapphò
Agar şi Agàr
Dàvid şi David

Aùreu (1) şi auriu (2)
Purpùreu şi purpuriu
Rondurellă şi ronduré
Moldàvia şi Noldova
Cartagine şi Cartago
Ierusalem-a şi Ierusalem
Didone şi Dido
Atticu şi attìcu
Revìsor şi revisor
Profèssor şi professor
Dirèctor şi director
Mèsia şi Mesia
Jupiter şi Joie
Venere şi Venus
Mars şi Marte
Plùton şi Plutòn
Cèrber şi Cerbèr
Agamèmnon şi Agamemnòn
Oreste şi Orest
Pìlade şi Pilad
Demesthene şi Demosthèn
Cicero şi Cicèro
Nùma şi Numà
Sòcrate şi Socrat
Aristòtele şi Aristotèl
Dosìtheu şi Dositheu
Theòclitu şi Theoclitu
Anthim şi Anthìmu
Nikiphor şi Nicephòr
Victor şi Victòr
Polydor şi Polydòr
Antènor şi Antenìr etc.

(1) De styl susţinut.
(2) De styl familliar.

III. Multă facilitate, grație, forță, și concisiune dă adesea versurilor usul dialectelor, (nu ânsă și abusul) cum *limbi, rugi, făpturi*, în locu de grammaticalile *limbe, ruge, făpture*.

Așt-fel sunt și provințialile *pană, pară, vară, vadă, puiu, saiu* etc. în locu de grammaticalile *péné, péră, véră, védă, punu, saru* sau *saliu;* Quelle de sus pot rimà cu vorbe cà *Romana, ară, rada, suiu, puiu* etc.

Așt-fel sunt și prescurtatele *nu-e* sau *nu-i, nu's* în locu de *nu este, nu sunt; nu'ș* în locu de nu sciu; și tot assemenea: *viața'mi, durerea'ți, plăcerea'i, pe placu'și,* în locu de *viața mea, durerea ta, plăcerea lui, pe placul său.*

Și tot assemenea iarŏ sunt și pe *placu-ne, pe gustu-vè, pe voiea-le.*

Provintialismi iarŏ cà *Georgie, Septembrie, Dumitru, Grigore, Ambrosie, philosophie, famillie*, în locu de *Georgiu, Septembriu, philosophiă, famillia* se pot usà în poesie dupŏ styl și dupŏ materie.

IV. Sunt vorbe que într'o limbă cultă se quere a se scrie cu doĕ consóne gemene, cà *ellu, aquellu, callu, tyrannu, annu* etc. Aquestea, quând sau pentru abreviare sau pentru rimă lépĕda pe *u* mut, cată să lepede, cà în tóte limbele și una din consónele gemene. Astfel la Italieni *quello, cavallo* devin *quel caval*; cà și la Francesi *cheval;* astfel și la noi, quelle aratate mai sus devin *el, aquel, cal, tyran, an*, și așà pot rimà cu vorbe cà *drapel, general, Roman, African* etc.

V. Spre impuținarea syllabelor la nevoie în versificațiune, ne servim nu numai cu apostrophul que trage afarŏ vocalile, ci și cu elisia que unesce doĕ vocali într'o singură syllabă. In lim-

ba română se tragu adesea vocalile, şi fără a întêmpina alte vocali. Asà sunt:

Apostrophi cà la *n'am*, *par'quŏ*, *far'de*, *pîn'la*, şi elisiuni cà la *ne-ammu* que nu se póte scrie n'ammu, şi *cată-a-facce* que nu se póte ţice *cat' a facce* în prima persónă.

Elisiunile nu pré sunt aşà dese în limba română cà în quea italiană, şi nici nu le suffere limba nóstră atât. Versurile în quare se vĕd multe elisiuni nu sunt din quelle fericite. In limba nóstră nu s'ar iertà nisce elisiuni cà în versul următór al lui Petrarca.

Fior, fronde, erbe, ombre, antri, onde, aure, soavi.

Vers de 16 syllabe, şi quare, qua să pótă trecce de endecasyllab de 11 syllabe, cată să pată şése elisiuni, citinduse ca:

Fior, frond', erb', ombr' antr', ond', aŭre, sóvi.

In limba francesă şi italiană fugu quât se póte de întêmpinul a doĕ vocali que vin una dupŏ alta, şi quând se întêmpină se elidu. In limba nóstră, de şi sunt împreginărări quând elisia şi apostrophul sunt fórte legitimi, şi ênsuşi quând nu urmĕdă vocale cà la *par'quŏ*, *far'de*, *pîn'la*; de multe ori ânsĕ este neappĕrat să se numere şi să se pronunţe curat amêndoĕ vocalile quând vin una dupŏ alta: cà la *luaţi* que nu se póte citi *laţi* sau *lŭaţi*, *lăudaţi* que nu se póte *citì lăŭdaţi*.

Sunt cu tóte aquestea impregiurări quând numerânduse tóte vocalile que se succed, facu versul şi ênsuşi prosa fórte disgraţiate. Assemenea întimpine se dicu *hiatus*. Astfel è spre exemplu quând s' ar' ţice: *óie albă*. Poetul frances al Artei poetice, recommandă a fugì cu din adinsul assemenea *hiatus*, ţicênd:

Observaţi qua ă vocalĕ repede într'alei drum.
Alergênd p'altă vocalĕ să nu 'mpingă nici de cum.

Cu citarea astor versuri ne vine înainte în quel d'ânteiu vers un întêmpin unde *a* nu se póte elide cu *o*, nici a se tragge afarŏ prin apostrophu, spre exemplu *qua o vocale* nu se póte scrie şi pronunţà nici *qua-o* nici *qu-o*, ci cată a se numerà amêndoĕ vocalile. (Veḑi articolul *hiatus*)

VI De nu se va deprinde urechica cui-va din copillărie cu a auḑi versuri juste în mĕsură şi în cesură, îi è fórte cu greu a tot numĕrà pe degitè syllabele sau pedele şi a observà accentele sau tonurile que cadu la locurile cuvenite cadenţei. Poetului sau bunului versificator i se cuvine urechiea unui musicant. pentru quŏ şi el ḑice quŏ cântă. Cântarea farŏ tact este din quelle mai desplăcute auḑului. Miḑlocul quel mai facil este de a batte tactul cu mâna. cu piciorul, sau în minte, dupŏ mai mare deprindere, ţiind mĕsura, sau *una doe*, sau *una doe trei*, sau *una, doĕ, trei, patru.*

Recapitulâm darŏ, mĕsura de *una, doĕ* sau de doi timpi este sau trochee — ⏑ sau iambă ⏑ —.

Mĕsura de trei timpi este sau dactylă — ⏑ ⏑, sau anapestă ⏑ ⏑ —, sau amphibrachă ⏑ — ⏑;

XI

STROPHA

In cântecele nóstre populare, toţi sciu quŏ sunt doĕ părţi sau întorsături la fiă-quare cântecu. Aqueasta este o datină fórte antică şi pe atâta de antică pe quât este şi de naturalĕ. Quăci în dată que a cântat omul, ori quât a fost de incult, a cătat să şi întórcă cântecul qua să nu fiă monoton. Aquea întórcere s'a numit *strophă.*

Părţile dar alle cantecelor s'au numit strophe, şi fiind quŏ

cântecele au fost şi sûnt însoçite de versuri, numĕrul versurilor que însoçoscu fiă quare parte s'au numit assemenea strophă; şi fiind quŏ partea ântêiea cată să fia egală cu adoa, numerul versurilor din prima strophă decide şi al quellor din adoa şi aşà mai încolo.

Quând în antichitate musica şi poesia întrarŏ în circonstanţele solemnelle cà în serbători, templuri şi theatre, şi începù cântării să i se dea óre-quare regulă şi decor, cântători stând într'o parte spre exemplu la drépta cântà partea d'ântêiu, que erà o strophă, si qua să nu stea qua nisce automate, spre a dà o mişcare, în avêntul que luà cântarea, trecea în queealaltă parte din contra, adicŏ la stânga şi continuà a doa parte a cântarii; aqueasta se dicea *antistrophă*, adicŏ intórcerea de queea laltă parte.

Se întemplà ânsĕ qua sau cântarea se mai continue, şi attunci se facea aquelleaşi miscări şi strophele se continuau, sau qua dupŏ aqueste doĕ strophe să fiă necessitate de o conclusiune. Attunci cantorii trecea la miḑlocu şi aquì îşì terminà cântarea prin ultima sau a treia strophă. Aqueasta din urmă se dicea *epodă* sau peste cântare âncŏ o strophă cà ultimat.

De aquì éttŏ darŏ trei termeni ai cântării: *strophă*, partea ânteiea, *antistrophă* partea a doa, şi *epodă* sau finalul.

In cântecele moderne numĕrul versurilor que se însocescu cu părţile aquestor cântece se ḑicu *cuplete* sau împerechieri de versuri, iar în odele moderne, fiind quŏ nu è de rigóre ca poeţii sau cântorii să trécă din drepta la stângă şi din stânga la drépta, preferirŏ poeţii a dà numele de *stanţa* aquellui numĕr de versuri que în antichitate se numià strophă.

Avênd dar cu timpul trei numiri pentru aqueea despărţire

a unei poesie, adică strophă, stanță și cuplet, remasseră quâte trelle cu óre-quare differință de înțelles.

Strophele sunt anume pentru poesia lyrică antică grécă și romană, și pentru poesia modernilor quând în adins ia aerul poesiei antice și classice, sau pentru poesia religiósă. Aquea stă nomenclatură a remas și în cântările Ecclesiei.

Stanțele sunt pentru poesia seriósa a modernilor, pentru odă și elegie, quare mai regulânduse, nu li se mai iertară licența sau libertatea que își da strophele antice dupŏ cum vommu arătà.

Cupletele iar sunt un fel de strophe sau stanțe, pentru poesia mai ușóră.

Poesia antică, sau pentru o stare de óre-quare imperfecțiune, că tóte la începutul lor, sau pentru alte cuvinte que nu le putem înțellege sau aflà, se bucurà de óre-quare licență que în poesia modernilor s'ar considerà de o neregularitate sau imperfecțiune. In antichitate și quei mai mari poeți cà Pindar își permiteà de a lăssà ideea neîmplinită într'o strophă, și o terminà în quea următóre. De exemplu adducem din prima odă a Saphei, la Venere strophia adoa que se termină în a treia

Ci vin' ș'acuma pre cum o dinióră
'Mi auḑiși plânsul suspine-amoróse;
Si lăsând Tată, cerescile dome,
Pe carru aureu

Veniși în data. Blânḑi te duceau bunii
Veloci columbii către bruna terră
Cu răpeḑi arrip' despicând etherul
Străbătênd stelle.

O assemenea încăllicare sau crăcănitură a sensului dela o

stropha la altă, în ḑioa de astăḑi între maestri mari ai poesiei se consideră cà un defect, cà o neputinţă atât în strophe quât şi mai mult în stanţe.

Numĕrul versurilor que compun o strophă nu póte să fiă mai micu de patru, nici mai mare de ḑece. Trei versuri facu un terţet şi doĕ facu o rimă sau un distichu.

Prima strophă reguléḑă sau decide şi despre quelle următóre, que cată să aiba aquellaşi numĕr de versuri, aqueeaşi mĕsură sau rithmu, aquellaşi rônd al versurilor, sdruciule, plane, şi trunchiate.

XII

STANŢA

Dupŏ cum arătarŏm, modernii, în poesie sau versificaţiune, numescu *stanţă* quea que anticii ar' fi numit strophă.

Stanţa derivă dela verbul *stare*, şi în versificaţiune este numele que se dă unui period de versuri symmetricamente compus. Sensul întregu se cuvine a se terminà din preună cu stanţa.

Marmontel ḑice :

« Atât auḑul quât şi mintea queru qua stanţa quea mai regulară şi quea mai bine rotunḑită să fiă aqueea al quăria cercu să coprinḑă o singură şi întrégă cugetare, şi quare să se termine cù dênsa şi din preună cu dênsa în plin repaos. »

Versurile coprinse în stanţă, cà şi în strophă nu pot să fiă mai puţine de patru, nici să trécă mai sus de ḑece.

Periódele de trei versuri se ḑicu *terţete*, şi doĕ terţele compun o stanţă de şése versuri que se numesce *sextină*.

Stanţele de patru versuri se ţică *quartine* sau pătrane. Aquestea se facu mai des din doĕ versuri rimate plane, şi din doĕ trunchiate. Adicŏ sau primul şi al patrulea rimând trunchiate, şi al doilea şi al treilea, rimand plane, sau din contra antêiul şi al patrulea plane şi al doilea şi al treilea trunchiate, sau primul şi al treilea plane, şi al doilea şi al patrulea trunchiate. Să se védă assemenea stanţe în *Isolamentul*, *Suvenirea*, *Séra*, şi altele în poesiele Lamartiniane, în *Primăvara Amorului* a Văcărescului, din quare am reprodus mai multe fragmente, cum şi în *Sburătorul* şi altele.

Stanţele de patru, de şése, de opt şi de ţece versuri se ţicu stanţe de numĕr cu soţu; quelle de cinci, de şépte, şi noĕ versuri se ţicu de numer farŏ soţu.

Stanţa de numĕr farŏ soţu cată să fiă împerechiată, cu alta que îi urmeaţă; quând este singură se iartă în epigramme, în epitaphe sau epitimbe. Madrigalele nu sunt în us de quât în poesia francesă, şi sufferu şi aquestea numĕr farŏ soţu de versuri.

Stanţele de şése versuri se ţicu sextine. Assemenea stări sau repaose se vedu în *Poetul murind*, în quare se vedu quâte un distichu sau o pereche de versuri plane rimând alăturea şi un al treilea vers trunchiat rimând cu quel de al şéselea. Sextinele se pot compune nu numai din doe terţete, ci şi dintr'o quartină de patru versuri, în amestecul symmetricamente al versurilor, şi dintr'un distichu final.

Stanţele de opt versuri se ţicu octave que sunt fórte în us între poeţii italieni, *Orlando Furioso*, al lui Ariosto, şi *Gĕru salemme liberata* a lui Tasso sunt compuse în octave. In aqueste octave sunt quâte o sextină de şése versuri cu rimele împletite şi un distichu cu rima plană cà final.

In poema *Dunărea în mânie* se vĕdu alternativamente quâte o octavă şi quâte o sextină.

Stanţe de patru, de cinci, şépte şi ḑece versuri se vĕdu în *Provedinţa la Om*, din quelle lamartiniane.

Quâte stanţe, se succedu cu aquellaşi numĕr de versuri, cu aquellaşi rithmu sau numĕr de syllabe şi cu aqueeaşi symetrie a impletirii rimelor se ḑicu regulare.

Quâte stanţe, urmânduse una dupŏ alta, îşi schimbă, dupŏ voiea poetului sau dupŏ muvmentul ideilor, numĕrul versurilor sau mĕsura, sau ordinea în dispositiunea rimelor sau numĕrul syllabelor în versuri, se ḑicu neregulare.

Stanţele, arătând un repaos pentru quŏ însemneaḑă stare, nu pot suffurì a lăssă să se termine întregul unor idei sau cugetări în următórea stanţă. Fiă-quare periodu de versuri cată să fiă un adevĕrat repaos sau stare qua să se pótă numì stanţă şi închieerea ei este mai bine însemnată quând se termină cu un vers trunchiat.

Ultimul vers al stanţei nu póte nici o dată rimà cu primul al stanţei următóre; quel d'al cincilea vers trunchiat póte rimà cu quel d'al cincilea al stanţei următóre.

Mersul stanţelor cată să fiă dulce şi lin, materiele grave şi philosophice, cum şi quelle que deping bucurie sau voie bună se pot tractà fórte bine prin stanţe.

Dupŏ quâte am vĕḑut în limba română, stanţele nu s'au introdus în ţerrele nóstre de quât din epocha Văcărescilor. Pînŏ aquì nu se vĕḑu de quât distichuri, adicŏ doĕ versuri alături şi pereche.

Stanţele au în adevĕr însemnare de repaose; însemneaḑă ânsĕ şi o speţie de poesie sentimentalĕ; astăḑi, fiind quŏ pré

s'a abusat cu aquest nume, li se dau numiri de *harmonie*, *preluduri*, *melodie*, *lacreme*, *roe*, etc.

Că nisce stanțe sau repaose isolate se pot considerà și Sonetele!

Sonetul este un genere de poesie que coprinde nici mai mult nici mai puțin de paispredece syllabe, coprinde adicŏ doŏ quartine și doŏ terțete.

Boileau în arta sa poetică, dând definiția sonetului ḑice: Sonetul se compune din doŏ quartine de assemenea mĕsură, în quare rima cu doŏ sonuri numai să se auḑă de opt ori, și din doŏ terțete împărțite dupŏ simțu.

In limba romănă nu cunóscem de quât trei sonete de Văcărescul Iancu. Spre explicarea mai bună a definițiunii de sus adducem de exemplu unul din aquestea, *Pacea*.

Cresci în sîn cu Plutu, Pace mult bogată;
Ramură, Maslinu 'ți dă veselitóre,
Șérpe la picióre ai nevinovată;
D'ori-que măestrie, sbóră, iubitóre!

Cornu 'nbilșugării addu-ne în dată,
D'armatur' de pavesi vino arḑĕtóre;
Grasul, roditorul, albul pept ne-arată,
Puie caduccu'ți iar negoțu 'n flóre.

Scump însărcinată de flori, spicuri, póme,
Dăruesce noŏ faceri mii de bine;
Isgonesce relle, bólle, ciumă, fóme,

Pré întemeiate fă s'avem cu tine
Sfintele de neamuri pravili económe,
Fericirea nóstră nesmîntită ține.

In aqueastă poesie se vedu tóte condițiunile querute de Boileau în definițiunea lui, că versificatiŏ.

Se mai quere încŏ și queea que face qua sonetul să fiă mai difficil din tóte genurile de poesie și quare dupŏ cum ḑice tot aquest autor, quŏ s'a inventat qua să înfunde sau să adducă în disperațiŏ pe toți rimatorii; se quere quŏ sonetul nu suffere nici expressiuni improprie, nici versuri debile, nici rime sufferite; și ideea prin quare este terminat ultimul terțet se cuvine să coprinḑă que-va de piquant și bine susținut, nalt și neasteptat, cu un cuvênt terminŏ ḑicênd, de va fi adevĕrat, quŏ un sonnet farŏ defect, valoreaḑă singur quât o poemă lungă. Noi credem ânsĕ quŏ o poemă lûngă și bună valoréḑă cu mult mai mult dequât un sonnet.

In adevĕr aqueastă formă de versificațiune cu atâtea condițiuni qua în patru spreḑece versuri, să se coprinḑă quâte s'ar coprinde într'o poemă lungă, și aquestea, să le exprime quineva strimtorat numai în doĕ rime, și fiă-quare vers să aibă tóte condițiunile versurilor de model, și în fine qua în ultimul terțet să se afle que-va neasteptat în quât să deștepte mirarea, extasea; aqueasta nu este așà de facil nici pentru geniurile și talentele mari.

Petrarca a excellat în sonete, și se ḑice quŏ el este și inventatorul. Alți ḑicu quŏ încŏ de mai 'naințe poeții provințiali sau ambulanți que se ḑicea trovatori sau trubaduri își punea adesea versurile în forma sonetului.

Furórea soneturilor a ținut dela secolul XIV pînŏ la al XVIII. Nu se considerà de poet quine nu scrià sonete, pînŏ quând, qua să arate quine-va quŏ în adevĕr erà poet mare, făcea la sonete pe quât putea mai multe și fiă quât de relle.

XIII

DITHYRAMBI

Nu se cuvine a uità o formă de versuri antice que se dicea *dithyrambi*.

Aqueste versuri se făcea pentru cântările în onórea lui Bacchu que avea supranumele de dithyrambu. Aqueastă vorbă vine dela *dis*, *thyra*, şi *bô*, adică *de doe ori*, *pe uşă venit*. Pentru quŏ fabula ţicea quŏ Bacchu a venit la viaţă prin doe uşe, sau de doĕ ori : o dată din pântecele mamei salle Semele, că stirpitură, şi a doilea din cópsa lui Jupiter tatălui sĕu, que 'l a luat şi 'l a pus acolo spre a'şi facce termenul de noĕ luni.

Serbătorile mari alle lui Bacchu se făcea tómna la culesul viilor, şi cântările în onórea lui erà vivaci, răpeḑi, desordonate şi enthusiaste pînŏ la frenesie că la tóte beţiele de voie bună.

Din assemenea cântări luŏ începutul şi tragedia. Primii tragici că Eschylu, Sophoclu conservarŏ dithyrambi în choruri.

In dithyrambi nu s'a querut de rigóre mĕsura, de quât, impetuositatea, exaltaţia unor capete apprinse. In focul improvisaţiunii poeţii cătà să se identifice cu ómenii beţi de bucurie şi de vin.

Artistii mari ne-au lăssat modele mari de dithyrambi.

Mediocritătile câtà mai mult metaphore exagerate, expresiuni sgomotóse, vorbe îngômfate, pompă şi fast farŏ sens înflătură în locu de putere.

Artistul în plin ajun de bĕutură se 'mbâtà în verva şi imaginatia sa, şi versurile avea energia şi puterea lor din puterea adevĕrată şi talentul poetului, Mediocritătile se înbĕtà de vin, şi, erà în adevĕr poete din beţie. De aquì éttŏ abusul şi decăderea dithyrambilor. In epocha lui Pericle erà dejà fórte criticate.

Pe quând începù a inflorì între Romani litteratura, dithy-

rambii era de mult în scăderea lor între Greci. Romanii dar nu se mai încercară cu aquest genere de poesie degenerat.

Dithyrambul îşi permitea licenţa, desordinea şi nu se supunea la nici o regulă, pe atâta erà şi este anevoie; şi fiă-quine nu putea excellà într'ênsul. Melanippidè, după ḑisa lui Xenophon, îşi făcusse prin dithyrambii sei o reputaţiune egale cu a lui Homeru.

Meritul dithyrambilor este qua fiă-quare vers, avêndu'şi mesura sa proprie, să coprinḑă sensul întreg, şi după querinţele sensului să fiă şi el mai lung sau mai scurt.

Incercâri de dithyrambi a făcut Văcărescul în poesia întitulată *Adevĕrul.* — Assemenea încercări făcurŏm şi noi în primul cânt al lui Fingal, în narraţia lui Arno quând uimit şi speriat descrie câmpul, carrul şi cursierii lui Cucullin.

In dithyrambi è scrisă şi prima strophă din Cutremur.

XIV

IAMBI

Iambul, cà pede, se compune cum ammu arătat, din doĕ syllabe, prima scurtă şi adoa lungă ⏑ —.

Se ḑicu ânsĕ iambi sau iambici, generii de versuri în quare predomină mĕsura sau pedele iambe. Ast-fel sunt în poesia nóstră alexandrinii de patru spreḑece syllabe quând se termină în vorbă plană sau în pede trocheu, şi de trei spreḑece syllabe quând se termină în vorbă trunchiată.

Se ḑice quŏ Archilochu, în mânie, exprimându'şi furórea sa în tonul natural în assemenea circonstanţe, dette început iambului.

In adevĕr quŏ aqueastă mesură vine spontaneu omului în

muvmentele salle, şi este aşà de natural în quât un orator, un scriitor de historie şi de scinţe è nevoit a se ferì de dênsa qua să nu trécă de affectat, scriind prosa în versuri.

Iambii pentru acţiunea şi vivacitatea que presentă, fură adoptaţi în theaaru. Tragedia, comedia, şi ênsuşi satira se serviră de dênşii.

Quelle mai mari versuri iambe sunt de opt pede, quelle de miḑlocu, de şése.

Horaţiu ḑice quŏ Iambul è născut pentru acţiune, şi propriu pentru dialogu.

Quelle mai mari sau mai lungi versuri iambe sunt de opt pede sau de şéi spreḑece syllabe.

Quelle de miḑlocu au şése pede, que se ḑicu şi lyrice şi tragice, şi quelle mici descind pînŏ la patru pede.

Vorba sau numele iambu derivă delá *ios* que însemneaḑă venin, şi prin urmare *iambu* sau iambicu va să ḑică *veninos*. Satira, imprecaţiunile, blestemele, injuriele dau naturalemente n iambi.

XV

HIATUS

Intêmpinul de vocali una dupŏ alta se numesee *hiatus*.

Aquest întêmpin quâte o dată este fórte dulce şi adduce facilitate pronunţiaţiunii pînŏ quât unii făcurŏ abus cu dênsul; alte ori, din causa aquestui întêmpin pronunţiaţia devine difficilĕ şi displace auḑului şi de aqui iarŏ alţii se depărtarŏ de dênsul şi îl proscrisserŏ.

Sunt limbe, cà şi quea română que nu numai sufferu ci şi queru întêmpinul vocalilor. Cà la *famillie*, *soçie*, *naţiŏ*, *col-*

legiu, directoriu; ast fel sunt şi nume cà *Leon, Acteon, Apoleon, Pantheon, Leandru, Danae, epopee, auree, Dee, empyreu, Laide, Craida, Aglaia, Eulalia*, etc.

Quând o vocalĕ urmeadă dupŏ aqueeaşi vocalĕ, hiatus devine dur şi împedică pronuntiaţia.

Ast fel sunt doi *a : a albinei.*

Doi *o : o óie,*

Doi *i, fiii*, de aqueea se preferă *filii.*

Quând doĕ vocali devin dure una dupŏ alta, attunci sau se ommite una, luându'i locul aprostrophul qua la *n'am* în locu de *nu am*, sau amêmdoe se unescu într'un difthongu cà la *ne-ammu dus* que nu se póte nici scrie nici pronunţià *n'ammu dus.* De multe ori ferindu-ne de dênsul, ajungem a fi sau aspri sau ne întelleşi.

Stă la gustul scriitorului de a sci quând să se ferésca de hiatus, şi quând este de mare necessitate de a 'l lăsà cà o frumuseţe sau necessitate.

XVI

VERSIFICAŢIŎ BIBLICĂ.

Tot è poesie în Biblie, Hymne, Ode, Epopee, Dramă, Elegie, Satiră, şi peste tot o aspiraţiŏ către perfecţiune, propheţie cu un cuvent.

La o assemenea poesie nu încape nici trochei, nici iambi, nici dactyli. In delirul propheticu, în vehemenţa Verbului, în exaltarea sufletului, în avêntul inimei, în imprecaţiuni şi lamente, şi ênsuşi in narraţiunea despre creaţiune, despre mişcarea şi îmmultirea popolilor, despre catastrophele popolilor şi cetăţilor, despre speranţele către viitor, şi ênsusi în legislaţiu-

ne nu încapu nisce versuri în regulă, şi cu atâta mai puçin o prosă.

Tot e natural în Biblie, şi improvisat. Queea que la alţi poporli erà vers, în propheţii sau poeţii lui Israel naturalemente a devenit verset. Un spaţiu mai întins quât să coprinḑă un şir de idei întregu şi într'un numĕr de vorbe sau de syllabe nedeterminat.

Nici o speçie de versuri din poesia profanĕ nu se póte comparà cu versetele biblice, cà dithyrambele Hellenilor. Aquestia cà şi versetele, dupŏ cum s'a arătat, querea avêntul imaginatiunii, delirul sacru, vehemença expressiunii şi nici o regulă alta de quât fiă-quare verset să imite natura şi să închiée o cugetare întrégă într'o prosă cadençată, naturală şi susţinută.

Propheţii lui Israel în fervórea lor nu descindea pînŏ întru a se occupà de metricĕ, şi cu atâta mai puçin de rimă.

Modernii, cum s'a arătat, numescu rimă asseménarea sau consonança finalelor versului.

In locul rimei, sacrii poeţi, în avêntul sufletului lor, se servià cu *îndoita dicţiune*, que făcea tótă sublimitatea poesiei biblice.

Éttŏ que dicu în Biblice paginea 99 :

«Precum *rima* în timpii moderni este o repetiţiŏ de aquellaşi son pentru auḑul omului, assemenea *îndoita dicţiŏ* este o repetiţiŏ de aqueeaşi idee cu alte sonuri sau vorbe. Indoita dicţio este o rimă nu pentru auḑu, ci pentru intelligença. Éttŏ quâte va exemple

I

Ellu este Dumneḑeul meu, si 'l voiu glorificà pe dênsul;
Ellu Dumnedeul tatălui meu, şi 'l voiu pré-înalţà.

II

Drépta ta, Dómne, se glorificò în fortitudine;
Drépta ta, Dómne, înfrânse inemicul.

III

Trimis' ai spiritul tĕu, Dómne,
Si Marea îi accoperì,
Cà plumbul appusserŏ în apele vehementi.

IV

Cadă assupră-le fricà şi tremur din fortitudinea braçului tĕu;
Impetrèscă-se pînŏ que va trece popolul tĕu aquesta, Dómne!
Popolul tĕu aquesta pînŏ que va trece, quŏ al tĕu este, o Eterne.

V

Intr'addu'i, o Potente,
Implantă pe dênsii,
In muntele ereditaţii talle,
In locul preparat locuinţei talle, o Eterne,
In sanctuariul, Dómne, edificat de mâinile Talle.

Precum rimele în poesia modernă variadă quând înjugânduse quâte doĕ versuri, quând formând terţe şi strophe sau stanţe, assemea şi îndoita dicţiŏ variadă fórte des.

In exemplele de sus I şi II se vĕdu doĕ versete exprimând aqueeaşi idee. In al III-lea exemplu, primul vers este absolut şi prepară următórea îndoită dicţiune. In exemplu IV se vede cà un fel de terţa rimă dantescă prin quare se încatenă sau se légă versurile. — In exemplu V se vede o îndoită dicţiune, şi o încatenare de trei versuri.

Poemele mici, oracolii, proverbii îşi complacu uniformitatea îndoitei dicţiuni cà şi în ḑillele nóstre cântecele populare în quare versurile sunt perechie quâte doĕ doĕ.

Hymnul ânsĕ şi oda, şi tótă poesia seriósă şi imposantă nu sufferu monotonia dicţiunii îndoite, şi adesea variaţă.

Psalmii sunt plini de assemenea exemple.

Qua să închieem, recapitulăm:

Repetiţia sonurilor face rima musicală;

Repetiţia ideilor sau a cugetărilor face rima raţională sau îndoita dicţiune.

Atât sunt de naturali aqueste doĕ speţie de rime în quât nu este popol quare să nu le fi creat prin instinct.

Cântecele populare române sunt pline şi de rimă îndoită şi de dicţiune îndoită; şi quând poetul uită de a'şi însemnà al seu *bis*, împlinesce cântătorul repetind un vers de doĕ şi de trei ori.

ORACOLI

Oracolii se dà în versuri. Provenià ei din inspiraţiune, din magnetismu? Pythonisă erà or somnabulă quine îi dà, sau erà o speculaţiŏ cà a tutulor devinatorilor sau mantilor? Lăsăm pe alţii a'şi dà părerile despre manţii Egyptului şi ai Helladei antice, despre augurii Romei, dupŏ probele que vor adduce.

Noi voim aquì a ne occupà despre oracolii biblici.

Oracoli în Israel se dà de primul sacerdote, şi mysterul lor îl cunoscea singur el, şi nu'l communicà de quât elevului sĕu que avea a fi successor în înalta fonctiune. A da oracole se ţicea, a întrebà, a consultà pe Domnul.

Alţi devinatori que se ţicea quŏ possedu spiritul Python sau al Pythonisei erà proscrişi în Israel. Aquest privilegiu erà numai al somului sacerdote.

In ţillele din urmă alle lui Saul se mai ţice de o devina-

tóre sau Pythonisă que locuià în Hendor şi quare avea spiritul Python. La aqueasta s'a dus pe ascuns Saul (pentru quŏ nu erà tolerat în Israel a facce quine-và concurenţă marelui sacerdote) querêndu'i a'i adduce înainte pe Samuel dintre morţi, qua să'i spuie que îl astéptă,

Pentru quŏ « Eternul nu'i mai respundea nici prin visuri, nici prin *Urimi*, nici prin propheti. » (Samuel cap. XXVIII v. 6).

Vommu începe dar dela Oracolul Marelui sacerdote din altar, şi vommu arătà din spusele autorilor cà Azaria, Philon que suut Urimii, şi alte miŀlóce prin quare se dà oracolii din altar.

Primul sacerdote, între vestmintele sau stolele salle, quând officià, avea şi peptoralul que îl punea pe peptu quând venià înaintea Domnului sau propiţiatoriului.

Aquest peptoral erà cà o tablă de aur despărţită, cà tabla pythagoricà, în doĕ spreţece mai mici pătrate que representà doĕ spreţece semenţie alle lui Israel, prin doĕ spreţece petre nestimate în fiă-quare pătrat, cà antrax, saphir, iaspu, etc. Aquestu peptoral se ţicea şi *raţional*.

Ephodul preotului avea doĕ scutuleţe sau copce sau păftăluţe prin quare se încheià. Aqueste doĕ copce se ţicea quea din dreapta *Urimi* (Manifestâţiŏ) şi quea din stânga *Turimi* (Veritate).

Quând, dupŏ serviţiul divin, preotul consultà, dupŏ cum se ţicea, pe Domnul, punea tabla de aur înaintea arcei între quei doi Cherubimi que representà animalele apocalyptice; şi peste dênsa punea peptoratul şi din drépta peptoratului se punea scutuleţul sau pafta oa *Urimi*, şi d'astânga quea numită *Turimi*.

Mai avea pe lîngŏ aquestea alte doĕ ḑeci şi una de bucăţi mici cà nisce figure emblematice que se numià *Teraphimi*; aquestea correspundea cu litterele alphabetului. Aquesti teraphimi sau littere se aruncà pe peptoral sau raţional şi dupŏ pătratul în quare cădea teraphimul que se aruncà, se compunea şi phrasea oracolului. — *Urimii* însemnà nu numai manifestaţiŏ, ci şi clemenţă, misericordie, şi Turimii pe lîngŏ veritate însemnà şi *justiţie* severă, recompensă dupŏ fapte, pedeapsă.

Aşà spre exemplu, daqua în tragerea la sorţi a teraphimilor eşià emblema sau figura *Leul* que erà emblema sementiei lui Iuda, şi daqua aquest leu cădea pe pătratul peptoralului în quare erà înscris numele aquestei sementie; şi căḑênd, cadea la drépta pătratului spre *Urimi* que însemnà clemenţă, attunci primul sacerdote combinà o phrase sau o sentinţă cà quea următóre şi da oracolul. « Misericordia Domnului peste Iuda, maguificenţa lui peste dênsul. » Iar de cădea teraphimul peste aquellaşi pătrat la stânga către *turimi*, que însemnà dare dupŏ fapte, pedépsă, attunci sacerdotele se exprimà ḑicênd : «vérga Domnului va sfărmà sementia lui Iuda cà vasele olarului » sau altă sentinţă assemenea dupŏ mênia sau curtesia preotului.

Aquesta è cuvêntul pentru quare aquel peptoral pe quare se aruncà teraphimii se ḑicea *raţional* quŏci ideile representate prin teraphimi sau littere trase la sorţi assupra peptoralului ajungea a încheia un raţionament sau un cuvênt.

Quâte spune Philon despre mysterul teraphimilor aflat de Michas, am arătat în Biblice, pagina 131, şi 132.

Aqueste 21 de figure, pentru abreviaţiune, se putea repre-

sentà şi prin 21 de littere alle Alphabetului, que se numià *alphabet cabalisticu.* Fiă-quare litteră avea o însemnare cà şi cărţile de jocu sau de dat.

Cu alphabetul cabalisticu eşì şi oracolul numit *Taro*, quare citit dela drépta spre stânga se citesce *Rota.*

Aqueste cabale âncŏ din Egyptu trecea între sciinţele oculte que se practicà de sacerdoţi cà devinatori. Intre Hebrei se adoptarŏ în altar numai, şi se proscrisserŏ în vulgu. Christianismul le proscrisse cu horróre, reprobându-le cà farmece.

Darea cu cărţile din aquei timpi dată. Ghicitórele erà considerate cà preotese; teraphimii din bucăţelle sau statuette mice devenirŏ, în lipsă de artă, şi bobi.

Avênd curiositate a studià jocuri cu carţi cà Taro, pe quari sunt presentaţi un fel de teraphimi, am veḑut în adevĕr que hasardul produce nisce phraşi que nu ar' veni cui-va în minte de n'ar înşirà cărţele pe quari sunt însemnaţi teraphimi sau embleme egyptene.

Am vĕḑut que-va que se póte vedé şi în *rimă.* Quând ia poetul péna în mâna şi face primul vers, de n'ar avé să caute rima, versul al doilea ar eşì cu totul alt fel; rima dar adduce adesea nisce idei, la quare scriitorul nu a fost cugetat.

Ast fel am vĕḑut quŏ se întemplă din consultarea teraphimilor sau cărţilor de jocu, predestinate a însemnà quâte o idee.

S'a întemplat să'mi queră multe persóne a le scrie que-va pe Album. Que să le scrii? îşi dice quine-va. Quŏ è omu mare? dar è pré omuleţu; quŏ è luceafĕr de sapienţă? dar è pré guguman; quŏ e femee frumósă? dar nu è nici de cum. De este persóna, sapientă, ingeniósă, frumósă, inteligintе, generósă etc. etc. să le scrii aquestea în album este una cu a le ḑice în façă:

frumușico, viorico, întellépto, spirtuóso, gratióso etc. Dar quine nu le scie aquestea? vre un que nuou nuai să spui. E una cu a trecce de un adulator sălciu. Așà stam cu pana în mână si mĕ uitam în grindă cà și bietul Arlechin al lui Florian quând vrea să scrie queva la anniversara ḑillei de nascere a Damicellei Arlechin, sau cà heroul Tristei Figure que vrea să scrie damicellei Dulcineei, pe quare o iubià mult, dar n'o cunoscea nici decum. — Que să facu?

Alergaiu la teraphimi, să spuiu așà cum vor cădé ei, que phrasi ar scóte hasardul, să nu fiu solidar nici de relle nici de bune que voiu scrie; și étto quŏ de unde n'aveam nici o idee, nici o vorbă, de unde nu sciam nici cum să începu, nici cum să termin, șépte cărți sau teraphimi îmi da sujetul sau materia la șépte versuri, și așà m'am mântuit de multe ori, trecênd quŏ am o multime de idei, quând eu n'aveam nici una.

In volumul al patrulea unde se vĕdu quâte-va poesie cu nume de oracoli, să scii, amabile cititor, quŏ ast-fel le-am-fabricat; bune relle așà le-a scos hasardul eu nu sunt solidar de dênsele. Daqua Biblia ḑice quŏ peptoralul erà *rational*, eu la teraphimi veḑuiu numai un hasard, o jucărie, și nici de cum un raționament.

Quine își va conduce faptele sau operele dupŏ assemenea raționale, nu va produce nici o dată nici Genesi, nici Iliade, nici Phedre. Veḑi de aqueea le-a proscris Christianismul, și sciințele exacte, pînŏ quând va venì și timpul sciințelor speculative a se ducce unde s'au dus și teraphimii.

I

POEMA DIDACTICA

POEMA DIDACTICA

DUPO

BOILEAU SI HORATIU

Lasă 'ncolo numai credeţi qu'un autor fia-cum
Scrîrţiind numai la versuri, spre Parnas să'şi facă drum.
Daqua din ceruri nu simte darul aquella secret,
Şi la nascerea lui steoa nu 'l a format de poet.

Voi que de pericolósa ardóre ve 'nflăcărati,
Que spinósa carrieră mândri vreţi sa alergaţi,
Nu ve 'ncercaţi pentru versuri surda a ve consumà,
Nici a crede quŏ è geniu un amor d'a tot rîmà.
D'ambiţiuni nenţellepte quât puteţi vĕ depărtaţi,
Cu puterea, mintea vóstră ne ncetat vĕ consultaţi.

Singură natura póte minţile mari a creà,
Ea 'ntre autori talente scie-a repărţi şi dà :
Unul flacără-amorósă póte 'n versuri a descrì,
Altul prin trăsuri plăcute epigramma-a ascuţì;
Unul faptele heroici trombiţând a celebrà,
Altul pe fluer la umbă păstorelle a cântà.
Sunt ânsè şi ómeni quari nu cunoscu quât preţuescu
Credu quŏ sunt un geniu mare şi pe sine s'amăgescu.

Ori-quare sujet se srie fiă simplu or sublim,
Bunul simţ s'aiba cu rima accordul quel mai intim.
In van pare quŏ-unul d'alta nu se pot appropià;
Rima e sclavă şi scie se suppune ş'ascultà;
Quând scim să avem voinţă şi 'nadins s'o căutăm,
Mintea fără greutate se deprinde, ş'o aflăm.
Rima la cuvênt se plécă greutăţi far' a-arătà
Şi 'l desvóltă ajutându'l, în locu de a'l strimtorà.
Dar ne ngrijind'o, se scóla rebellă, n'o poţi ţinea,
Si 'n locu s'o reţii, urméḑă înţellesul dupŏ ea.
Urmaţi, ţinneţi dupŏ Minte, şi ori-quâte laboraţi
Lustru, preţ, tot dela dênsa neîncetat ve 'mprumutaţi.

Mulţi împunşi d'un neastêmpĕr în fuga lor avêntaţi,
Vor să'şi scrie-alle lor versuri d'alle minţii depărtaţi.
In monstruósele versuri ei cred quŏ s'ar micşorà,
Quând cà lumea al lor cuget ar voì a 'şi exprimà,

Spuneți cugetarea vóstră, galant, 'nalt, glumeț, ușor:
Dar spuneți-o, cum se spune, pe 'nțellesul tutulor.
După vorbe îngômfate nici de cum nu alergați
Cu termeni que nu'și au locul phrasile nu le 'nnecați.
Tot spre bunul simț să cate; dar aquì qua s'ajungem,
Callea è allunecósă și-anevoie s'o ținem;
Puçin de ne vommu abatte, în dată ne rătăcim;
Drumul Rației è unul, dintr'ênsul să nu eșim.

Un autor quâte-o dată, plin d'un plan que și a făcut,
Pînă quând nu 'și 'l deșartă, nu mai tace un minut.
De è palat que 'ntêlnesce, începe a 'ți'l descrì,
Si te pórtă pretutindeni. pînă quând te-o ammeți;
Ici apprópe è o scară, o sală mai depărtat,
Să vedi un balcon pe urmă! numai aur è lucrat.
Locu pe unde-va nu lasă, pe jos, pe sus, peste tot,
Unghiuri, ferestre, plafonduri a scăpà de el nu pot.
Intorcu la foi, întorcu iară, dór d'oiu dà d'un capătêiu,
Ș'abià mĕ scap în gradină assudat pînă 'n calcâiu.

Fugiți de stérpa abondanță d'un assemeni autor,
Nu ve 'ncărcați nici o dată, d'amenunt obositor,
Ori-que pré mult se va ḑice è sățios neplăcut
Mintea sație de dênsul, îl aruncă în minut.
Quine nu scie mĕsura, nici a scrie póte scì
Peste alt rĕŭ dăm mai mare, vrênd d'un rĕŭ a ne ferì:

Un vers nu avea putere, şi ajunge noduros;
Eu me tem d'a dicce multe şi devin întunecos;
Unul n'are-atâtea dresuri, dar e gol fără-ajutor;
Altul, să nu se tîrrască, se perde de tot în nor.

Voiţi publica favóre după drept a meritá?
Nencetat phrasile vóstre cătaţi a le varià
Un styl que ţine tot una, şi nencetat uniformu
Surda la ochi ne lucesce, de el caută s' addormu.
Puçin se cată-autorii născuţi a ne îngreuià
Quari p'un ton tot d'auna pare qu'ar spalmodià.

Ferice quare în versuri è dotat d'aquel myster,
Să trécă din grav în dulce, din plăcut în mai sever;
Arta sa la cer allésă, plăcută la cititori,
La librari è ocolită fórte des de amatori.

Ori-que scrieţi vedeţi bine pré jos a nu vĕ lăsà;
Stylul quel mai puçin nobil, 'şi are cuviinţa sa.
Quând glumiţi, vorbele vóstre neincetat le mĕsuraţi,
Quând attingeţi, fiţi cu minte, singuri nu ve degradaţi,
Nu'mi place de locu bufonul que mĕ face surrîdênd
Cu dispreţ să cat la dênsul, chiar talentul admirând.
Respectaţi pe cititorul. Simpli şi cu artă fiţi,
Staţi sublimi şi fără morgă, plăcuţi şi nedresuiţi.

Auḑul quellor que-asculta a mulţumì daqua vreţi,
O urechie que nu iartă de cadenţă să aveţi;

Intellesul tot d'auna vorbele 'n versuri curmând,
Să 'nsemneḑe un repaos, semistichul arătând;
Ingrijiţi qua o vocalĕ rapede într'al sĕu drum,
Alergênd p'altă vocalĕ să nu 'mpingă nici de cum.
Fericiţi quând ori-que termin l'allegeţi harmonios;
Fugiţi d'al asprelor sonuri întêmpin pré urrcios.
Un cuget ori-quât de nobil, versul quel mai bun făcut
Minţii nu mai pot să placă quând urechii-a desplăcut.

Daţi-vĕ ideea clară, fiţi în versuri lămuriţi
Cum să vĕ pricépă lumea, daqua vreţi a fi cititi
Sunt ómenĭ confusi cu mintea, şi cugetările lor
Sunt nencetat încurcate într'o desime de nor;
Lumina minţii pe dênşii nu è 'n stare-a'i luminà.
Cată să sciţi mai nainte pîn' a scri, a cugetà.
Dupŏ ideile nóstre tóte quâte exprimăm
Or le lămurim mai bine, or mai mult le 'ntunecăm;
Quea que cunóscem bine se enunţă lămurit,
Vorbele prin quare-o ḑicem vin pe locu şi nemerit.

În orĭ-que scriere-a vóstră pe sine vĕ respectaţi,
Şi 'n ori-que exces, de sacră limba s'o consideraţi.
Surda sunt pus în mirare d'un sunet melodios,
Daqua nu e la locu vorba, daqua ḑisu-e viţios.
Nu se miră a mea minte de un pompos barbarism
Nici d'a unui vers mândrie şi 'ngômfatul solicism.

Într'un cuvênt fără limbă quel mai faimos autor
Ḑică quine ori-que-a ḑicce è quel mai prost scriitor.
Ori-que commandă è dată, voi în pace laboraţi,
Judecată, minte puneţi, răpede să n'o luaţi.
Un styl, răpede şi iute quare curge tot rimând,
Minte nu pré manifestă, judecată neavênd.
Fără a perde stăruirea, cu încetul naintaţi,
De mii de ori fapta vóstră, revedeţi şi cercetaţi;
Neteḑiţi fără 'ncetare şi iar o mai neteḑiţi,
Stergeţi, lăsaţi quâte-o dată, une ori adăogiţi.

Puçin este într'o faptă unde-errorile domnescu,
Quând schinteie şi de spirit ici şi colo quam lucescu.
Tóte să cuvin să fiă să se puie l'al lor locu;
Începutul cu finitul respunḑă cu-al lor miḑlocu.
Arta stă 'n perfecţiunea amenunţelor de plin
S'n proporţia querută părţilor que se combin'.
Şi cuvêntul nici o dată nu mérgă-a se depărtă
De quâte vrea qua să spuie, vórbe cu svon a cată

Pentru versurile vóstre voi de publicu vĕ sfiiţi?
Criticu aspru que nu iartă voi ênşi-vĕ să vĕ fiţi.
Innoranţa è făcută singură a s' admirà;
Amici buni v'allegeţi voĕ voioşi a vĕ censurà,
Quăror sa 'ncredinţaţi tóte, ei sinceri depositari,
La ori-que defect al vostru să vĕ fiă adversari.

In aintea lor nu mergeţi cu-arroganţă d'autor
Ve învĕţaţi âns' a distinge din amicu p'adulător.
Quŏci aquesta qua să'şi rîdă s'arată-a to admirà.
Vreţi mai bine un consiliu, de quât a vĕ lăudà.

Adulatorul 'ţi 'ncepe dela a te-applaudì
La tot versul que aude se face a tresărì,
Pe el vorbă nu 'l înghimpă, tot é admirabil, sânt;
De bucurie 'l veḑi saltă, de tinereţe plângênd;
El de delaude 'n tot locul te încarcă bucuros,
Nici de cum n'are Adevĕrul ast aer impetuos.

Dar amicul de credinţă riguros, nenduplecat,
La defecte nici o dată nu te lassă împăcat;
Uşurinţa nu 'ţi o iartă, făr' a fi şi mustrător,
Versuri rĕu coordonate le pune la locul lor.
Vorbele ţi le mai strînge, ambiţiósele-emphasi
Inţellesul ici nu'i place, colo viţióse phrasi.
Construcţia ta îi pare puţin a se 'ntunecà;
Ast termeu nu se 'nţellege, cată a 'l mai lumină.
Ast-fel vede şi corrige amicul însufleţit;
Dar un autor adessea d'a sa opera uimit,
Crede qu'are şi el dreptul, cuvêntul de appĕrat,
Qua-ori-quare que se simte 'ntr'alle salle offensat,
« Tu 'i ḑici : versul asta 'mi pare nu pré bine exprimat.
— El, Domnule, cu iertare! quŏ è versul minunat.

— Termenul aquesta'mi pare quam rece şi quam pompos,
Eu 'l aşu sterge. — Cu iertare; asta-e locul mai frumos.
— Asta phrase nu pré 'mi place — E minune! qu-ai să ḑici?
Ast-fel è 'nţestat la tóte să nu 'l dregi, qua sa nu'l strici.
Daqua 'n scrisul sĕu vr'o vorbă 'ţi a pĕrut a te 'nghimpà,
El de asta, d'asta numai nici de cum n'o va schimbà.
Ansĕ quând vine 'ţi arată quŏ 'i place-a fi criticat,
Quŏ esci domnu p'alle lui versuri şi el ţie închinat.
Ş'unde 'ţi place poţi a sterge, poţi s'adaogi unde vrei,
Poţi corrige ori şi unde, voie n'ai qua să'i mai quei.
Dar aste vorbe frumóse que venì a 'ţi înşirà
Sunt o cursă să te prinḑă să 'l asculţi a 'ţi recità.
Pe îndata-apoi şi te lasă, şi voios de musa sa,
Se duce să 'şi cate secul simţitor a 'l lăudà;
Şi mi 'ţi află numa 'ndată; quŏci şi 'n seci admiratori
E fertil al nostru secul, tot cà 'n secii autori

II

SAPPHICE

LA VENERE

Bariothronă,-immortal' Aphrodită,
Fiia lui Joie, deh! lasu-mĕ ţie.
Nu mĕ condamnà 'n doruri, nu în chinuri
Pradă urgiei.

LA VENERE

O Vener' immortalĕ, şi filia lui Jóie!
Ascultă a mea rugă, cu totul mĕ lasu ţie;
Veḑi chinurile melle ş'a lacrĕmelor plóie,
Que stinge a ta urgie.

Ci vin' ş'acum pre cum odinióră
'Mi auḑişi plânsul, suspine-amoróse,
Şi lasând Tată, cerescile dome,
Pe carru-aureu

Venişi în dată. Blânḑi te duceau bunii,
Veloci columbii către bruna terră
Cu răpeḑi arrip' despicând etherul,
Străbătênd stelle.

Ancŏ 'mi remint, o Divă,-aquea splendóre,
Blândul surrîs din immortala'ţi faţă,
Cum îmi cercai pĕsul şi focui 'quella
Que 'mi ardea peptul.

Que voiu, ḑiceai, şi quare dor m'appésă?
Quine ardórea'mi nu o recunósce?
Quine, o Sappho, te face să sufferi?
Lasa'l ingratul!

De fuge-acuma; currênd te recearcă,
De nu ia daruri, îţi va da el multe;
De nu te amă, să veḑi cum te rógă,
Tu rempingêndu'l.

Deh! vino și acuma, qu' a fost un timp o dată
Quând plânsurile melle propiție-audit'ai
Ş'abândonând și tată, și doma instellată
P'aureu carru venit'ai.

La jugul lor quel liber veloci, dulci columbelle
Te adduceau la valle spre tĕrra ebenină
Cu răpedile arrip' prin miḑlocul de stelle
Prin aria senină.

Ş'acum 'mi adducu aminte, o Divă-aquea splendóre,
Surrîsul aquel dulce din faça immortalĕ
Și cum cercai să afli ferbintea mea ardóre,
Durerea mea fatalĕ.

« Que voiu, îmi ḑicea, Divo, și quare dor mĕ appasă ?
« Și quine-a mea durere nu va qua să o scie ?
« O Sappho, spune 'mi, quare ingrat acum te lasă
« O Sappho, spune'mi mie.

« 'L oiu facce eu, vedé-vei : De fuge, singur vine,
« De nu va să ia daruri, cu daruri să te 'mbie
« De nu te amă astăḑi, s'alerge dupŏ tine,
« Și urrîcios să'ți fie. »

Ah! vin' şi acuma, vin', alpină'mi dorul,
'Mi addórme chinul, propiţiă Divă,
Ruga 'mi ascultă, şi fă să resufflu;
Fii alliata'mi.

Ah! vino'mi şi acuma, şi dorul meu allină
Ascultă a mea rugă, o Diva mea placată,
Şi flacăra 'mi o stinge, veḑi peptul cum suspină,
Şi fiă 'mi alliată.

LA AMANTA

LA AMANTA

Pare'mi ferice cà ḑeii ori-quine
Stă inainte'ţi şi d'apprópe-aude
Dulcea ta voce. Şi mai ferice 'ncŏ
De'ţi vede faça.

LA AMANTA

Cà Ḍeii de ferice aquella mi se pare
Que 'mpins de sórta 'i bunà 'nainte'ţi và venì,
Şi dulcele'ţi accente, divinata cântare
D'apprópe va-auḍì.

Blândă, ridente. Palpite în peptu'mi
Inima 'mi înnécă; remâiu nimită
Cum te vĕḑu, şi pe locu gura 'mi è mută
Stinsă 'mi è vocea.

Limba 'mi se légă; răpede, subtire
Prin vine'mi focu cà fiori se vérsă,
Vederea 'mi pere, uet circumsvólă
Şi 'mi înnécă-audul.

Rece sudóre mĕ petrece; tremur
Tótă m'appucă; palidă cà spicul
Stau farĕ sufflare, farĕ simţire,
Şi mórtă séměu.

Ci totul să cutede săracul póte...

. . . . . .

. . . . . .

Iar faça ta ridentă assupra lui quând cată!..
Cà un columb se bate în pept inima mea,
Şi vocea mi se stinge, remâiu extasiată
Pe locu quât te-oiu vedé,

Se légă a mea limbă, şi rapede subţire
Un focu prin vine'mi curge, se varsa cà fiori;
'Mi è negură vederea, audul vijîire
Si reci me trecu sudori.

Cà vérga tótă tótă tremur, imi simţu amea peire,
Sunt palidă qua spicul quând cade la pământ,
Remâiu fără sufflare, remâiu fără simţire,
Şi mórta tótă sunt

Ci totul să cutedze se iartă la saracu....

. . . . . .

. . . . . .

FRAGMENT

III

LA MARTINIANE

ISOLOMENTUL.

SINGURATATEA.

Adesea-ori pe munte când sórele appune,
Eu obosit de gônduri, la umbră rĕzemat,
În jos preste câmpie vederea'mi se repune,
Privind cum se destinde cu 'ncetul și treptat.

ISOLEMENTUL.

Adesea ori pe munte, quând sórele appune,
Sub vechiu stejar la umbră aşedu-mĕ 'ntristat,
Şi 'n jos peste câmpie, vederea 'mi se repune,
Vĕdênd cum se destinde cu 'ncetul şi treptat.

Aici spumegă rîul în undele'i muginde,
Şi şĕrpuind se perde în depărtat ascuns ;
Lacul colo-şi revarsă apele lui dorminde
Pe quare stéoa serei ivită le-a pătruns.

Séra 'şi aruncă âncŏ o raḑă rubînósă
P'al munţilor 'nalt vîrf de braḑi încorunat ;
Şi'a umbrelor stĕpână, în carru-i roorat
Păşasce, şi albesce o pânḑă fumegósă.

Religiosul sunet curmând astă tăcere,
În aer sĕ revarsă din turnul goticescu,
Pe călĕtor opresce ; şi tuciul câmpenescu
Ne însuflă 'n locul ḑlllei o sântă mângăiere.

Dar sufletu'mi l'aqueastă vedere felurită,
Rece, nimicu nu simte plăcere pre pământ,
El înainte-mi este uă umbră rătăcită :
Sórele nu încălḑesce pe quei que nu mai sunt.

Stânce, colnice, déluri d'a rônd le iau pe tóte,
Din margine la alta, d'appus la rĕsărit,
Nimic nu las din lume, şi vĕḑu quŏ nu se póte
Ferice eu în vr'una mai mult a fi ursit.

Aicea rîul spumă în undele'i muginde,
Şi şĕrpue, se perde în depărtat obscur,
Colò 'şi destinde lacul apele lui dorminde
Pe quare-a serei stellă se 'nalţă în azur.

P'a munţilor 'nalţi culme de arbori coronată
Crepuscula 'şi aruncă al sĕu ochiu rubinos,
Ş'a umbrelor regină din carru'i aburos.
Albesce horizonul pe marginea'i arcată.

In questea se avêntă din gotica turrană
Religiosul sunet în aerul desert.
Ş'arrestă călĕtorul, şi rustica campană
Cu-al ḑillei uet face un mysticu, sânt concert.

Ci suffletu'mi, l'aqueastă panorama 'ndulcită,
E rece; quŏci nu simte plăcere pre pământ;
El înainte'mi este o umbră rĕtăcită;
Ast sóre nu 'ncălḑesce pe quei que nu mai sunt.

Collinele d'a rôndul le iau, mĕ uit la tóte,
Din sud la miaḑă nópte, d'appus la rĕsărit,
Străbat întregul spaţiu, şi vĕḑu quŏ nu se póte
Ferice eu ori unde mai mult a fi ursit.

Que potu află în aste livedi, lacuri, câmpie,
A quărora plăcere o dată mi-a sburat?
Rîuri, fôntâni, dumbrave, colibă saŭ palat!
Lipsesce o fiinţă, şi tóte sunt pustie.

Facă-se ḑi saŭ nópte; rĕsare şi sfiinţesce
Sórele, eu la dênsul mĕ uit c'un ochiu strein;
Fie liniste, vifor, negură sau senin,
Ḑille n'aştept d'aicea, sóre que'mĭ folosesce?

Quând aşu puté în drumu-i să'l însoţescu vr'o dată
Ai mei ochi pretutindeni deşertul ar privì,
Aici âns' a mea rivnă la tóte e 'ncuiată:
Nimic nu quer din lume, nimic n'am a dorì.

Dar dincolo d'aqueste inflăcărate sphere
Loc unde luminédă sórele-adevĕrat,
Quând 'mi aşu lăsà aicea lutósa despuiere
Acolo 'mi va fi façă que-atâta am visat!

Acolo şi nădejde, ş'amor, şi incredinţare
Voiu reaflà 'n isvorul d'atâta pré-dorit,
Ş'aquel ideal bine de toţi nădĕjduit,
Şi quare aici vr'un nume el pre pământ nu are.

Spre que'mi sunt bune aste palaturi or cabane,
Objecte pentru quare eu nu mai pot fi viu?
Dumbrave, riuri, stânce, or fericiri arcane?
Lipsesce o fiinţă... şi totul e pustiu.

Facă-se ḑi sau nópte, 'nalţe-se ori cobóre
Sórele, eu la dênsul mĕ uit c'un ochiu străin;
Fiă ceru 'n tempestă, negură or senin,
Ḑille n'aştept d'aicia. --Que'mi pasă de ast sóre?

Quând aşu puté în drumu'i să'l însoçescu vr'o dată
Ai mei ochi pretutindeni desertul ar' vedé;
Aquì dorinţa'mi ânsĕ la tóte e 'ncuiată:
Nimic nu quer din lume, nimic nu voiu avé.

Ci dincolo d'aqueste înflăcărate sphere,
Locu unde luminéḑă sórele-adevĕrat,
Quând 'mi aşu lăsà aicea lutósa despuiere,
Acolo 'mi ar' fi façă que-atâta am visat.

A să mĕ 'mbĕt acolo 'n sorgintea recorósă
Voiu reafla acolo speranţă şi amor?
Ş'aquel ideal bine la anima setósă
Que n'are nici un nume în traiul muritor!

Pe carrul Aurorei să sbor pînŏ la tine,
De que nu pot, o scumpe locuitor cerescu!
În locul osândirii que mĕ maĭ zăbovescu?
Nu e nimic d'amestec intre pămênt şi mine.

Jos pre liveḑi quând cade frunḑa quea 'ngălbenită,
Vêntul de sĕră suflă, o sbóră, ş'a perit....
Şi eŭ sunt ca aqueastă frunḑă prévestejită:
Crivețe viforóse, que m' aţi deosebit?

(1826.)

Pe carrul Aurorei să svol pînŏ la tine,
De que nu pot, o scumpe locuitor cerescu ?
In locul de exiliu que mĕ mai rĕtăcescu ?
Nu e nimicu d'amestecu între pămênt şi mine.

A arborilor frunză quând cade 'ngălbenită,
Al serei vênt se 'nalţă, o suflă ş'a svolat....
Şi eu sunt că o frunză palidă veştedită ;
O vênturi tempestóse, de ce nu m'aţi luat ?

(1847)

SUVENIREA.

SUVENIRUL.

Ḍioa se duce ş'altele viu,
Şi fără urmă se strecor' tóte;
Dar să te stingă nimic nu póte
Dintr'al meŭ sufflet de tine plin.

SUVENIREA

Ḍioa se duce ș'altele vin,
Și fără urmă se strecor' tóte,
Dar să te stingă nimic nu póte
Dintr'al meu sufflet de tine plin.

Annii mei răpeḑi, viaţa 'mi trăită
Le vĕḑu grămadă în urmă'mi stând,
Precum stejarul 'şi vede căḑênd
In prejma'şi frunḑa quea vesteḑită.

Fruntea'mi de vreme tót' a albit,
Sângele'mi rece abiă prin vine
Curge cà unda que 'n locu o ţine
Suffletul iernei quel ammorţit.

Dar chipu'ţi tênĕr tot într'o stare,
In veci tot tênĕr îl voiu privi,
In veci în sînu'mi n'o 'nbĕtrâni
El cà un sufflet vîrstă nu are.

Nu, tu din occhi'mi nu ai lipsit;
Şi quând privirea'mi quea neclintită
De tine-aicea fu părăsită,
D'o dată 'n ceruri eŭ te-am zărit.

Acolo 'ntocmai ş'acum frumósă
Te vĕḑu cà 'n ḑioa que mĕ lăsaşi,
Şi la cerescu'ţi locaş sburaşi
Cu Aurora quea rĕcorósă.

Annii mei răpedi, viața'mi trăită
Le vĕdu grămmadă în urmă'mi stând,
Precum stejaru 'şi vede căḑênd
In giuru'i frunḑa'i quea vesteḑită.

Fruntea'mi de timpuri s'a căruntat,
Sângele'mi rece abiă prin vine
Curge, că unda que 'n locu o ține
Suffletul iernei quel ingheţat.

Dar chipu'ţi june, tot într'o stare,
Eternu tot june, frumos va fi,
Eternu în sînu'mi n'a 'mbĕtrâni
El că un sufflet vîrstă nu are.

Nu, tu din ochi'mi n'ai dispărut;
Şi ênsuşi quând ochi'mi în vĕduvie
Scurşi te perdură din lumea vie,
D'o dată 'n ceruri eu te-am vĕḑut.

Acol' assemeni ş'acum frumósă
Te vĕḑu că 'n ora que mĕ lăsaşi
Şi la ceresca'ţi domă svolaşi
Cu Aurora quea recorósă.

Dar, frumusețea'ți, chipu 'ngerescu
Și 'n ceruri âncŏ tot te urmarŏ :
Din viață ochi'ți que încetarŏ,
Din nemurire rade lucescu !

Zephyrul dulce cu-a sa sufflare
Ancŏ îți suflă pĕru-undoios,
Que în trăsuri negre de ebanos
Recade 'n sînu'ți fărŏ 'ncetare.

Umbra aquestui vĕl mincinos
Și mai mult chipul ți'l îndulcesce
Ca dimineața que se ivesce
Din vĕlul Nopții întunecos.

Cerescul sóre vine, sfințesce
Cu alle nóstre dille que sbor ;
Și 'ntr'al meu sufflet al meu amor
Nu are nópte în veci lucesce.

Minut nu este, nu facu un pas,
Și'mi esci aivea înfăcișată :
De mĕ uit, unda chipu'ți 'mi arată ;
D'audu, zephyrul pórtă al tĕu glas.

Chipu'ţi, angelica'ţi addormire
Belle şi 'n ceruri tot te urmarŏ,
Ochi'ţi din viaţă que încetarŏ
Resplendu de raḍe de nemurire.

Zephyrul dulce cu-a sa sufflare
Ancŏ'ţi resfiră pĕru-ondulos,
Que 'n lungi trăsure de ebenos
Recad pe sînu'ţi fărŏ 'ncetare.

Umbra aquestui vĕl dubitos
Şi mai mult chipul ţi'l adulcesce
Ca dimineaţa que se ivesce
Din vĕlul Nopţii quel vaporos.

Cerescul sóre vine, se duce
Cu alle nóstre ḍille que sbor;
Şi 'ntr'al meu sufflet al meu amor
Nu are nópte, eternu străluce.

Minut nu este, nu facu un pas
Şi 'mi esci aievea înfăçişată;
De mĕ uit, unda chipu'ţi 'mi arată,
D'auḍu, zephyrul pórt'al tĕu glas.

- 342.432 -

Pe quând pĕmêntul dórme, viséḑă,
D'auḑu prin frunḑe vêntul şoptind,
Par' quŏ din buze'ţi and eşind
Sântele'ţi vorbe que mĕ 'nviaḑă.

De'mi ardicu ochii, şi 'n sus privescu
Aqueste stelle învĕpăiate
P'a Nopţii pânḑă împrăştiate,
In tótă steaoa eu te zărescu.

Daqua zephyrul cu-a sa mişcare
Din flori mĕ 'nbată cu al lor miros,
Attuncia peptu'mi neputincios
Resufflă ênsuşi a ta sufflare.

Quând trist în taină la altar mergu
Să rogu Fiinţa mânghîitóre,
Attuncia lacrĕmele-arḑĕtóre
Mâinile talle simţu quŏ le şterg!

Quând dorm, tu 'n umbră esci cu 'ngrijire,
Ş'assupră'mi arripele'ţi allin';
Visele tóte din tine 'mi vin,
In quât viaţa simţu în dormire.

Pe quând pământul dórme visédă
D'audu prin frunde vêntul şoptind,
Par' quŏ din buze'ţi aud eşind
Sacre mystere que mĕ 'nviadă.

Daqua la ceruri caut ş'admiru
Aquesta focuri învĕpăinte
Pe vĕlul Nopţii preseměnate,
In tótă stella la tine-aspiru.

Daqua zephyrul cu-a lui mişcare
Din flori mĕ 'nbată cu al lor miros,
Attuncia peptu'mi neputincios
Resuffiă ênsuşi a ta sufflare.

Quând solitariu la altar mergu
Să rogu Fiinţa consolătóre,
Attuncia lacremele-arzĕtóre
Nâinile talle simţu quŏ le ştergu!

Quând dormu, tu 'n umbră esci in veghiere
Ş'assuprà'mi arripele 'ţi s'allin',
Visele'mi tóte din tine 'mi vin :
In somnu am viaţă şi mângĕiere!

Ah! fiă 'n somnu'mi qua mâna ta
Să'mi taie firul ḑillelor melle!
Ş'attunci din visuri dulci, amari, grelle,
Domne! . . . în sînu'ţi m'aşu deştepta!

Cà doĕ raḑe strălucitóre
Şi cà suspinuri que se unescu
A nóstre sufflete unu 'mplinescu.
Şi eu . . . sunt âncŏ cu resufflare!

1826.

Ah! fiă 'n somnu'mi qua mâna ta
Să'mi taie firul ḑillelor melle,
Ş'attunci din visuri dulci, amari, grelle,
Dómne!... în sînu'ţi m'aşu deştepta!

Cà doŏ raḑe strălucitóre
Şi cà suspinuri que se unescu
A nóstre sufflete unu 'mplinescu.
Şi eu... sunt âncŏ cu resuflare!

(1847.)

SÉRA

SÉRA.

Séra adduce lina tăcere,
Pe pustii stânce eu aşĕdat,
Iau dupŏ urmă al Nopţii carru
Que 'n aburosul senin păşesce.

SÉRA.

Séra adduce lina tăcere;
Pe stânci deserte eu așeḑat
Iau dupŏ urmă al Nopții carru
Que 'n aburosul senin propasă.

Venus se 'nalţă pe horizon,
Şi la picióre'mi steaoa-amorósă
Cu-a sa lumină mysteriósă
Argintuesce verdele şés.

Prin désa frundă aquestor arburi
Audu zephyrul încet şoptind :
Lungŏ mormite ast sunet simţ
Par' quŏ ar' trecce sburând o umbră.

Dar tot d'odată scapă din cer
Senină rază din steaoa Nopţii,
Şi pe tăcuta'mi frunte 'ndreptată,
Lin se revarsă peste-ai mei ochi.

Dulce lucire d'un glob de flacări!
Rază mult dragă! que mĕ voiesci?
Vii óre 'n sînu'mi quel obosit
S'adduci lumina întc'al meu sufflet?

Sfinţita taină aquestor lumi
Te cobori óre qua să'mi descoperi?
Taină ascunsă l'aqueastă sphera
In quare ţioa te-aştéptă mult?

Venus se 'nalţă la horizon,
Şi la picióre'mi stella-amorósă
Cu-a sa lumină mysteriósă
Lin înargintă verdele şĕs.

Prin frunḑătura aquestor arburi
Audu a ramurelor fiori,
Lungŏ morminte ast sunet simţ
Par' quŏ ar' trecce sburând o umbră.

Ci tot d'o dată scapă din cer
Senină raḑă din stella Nopţii,
Şi pe tăcuta'mi frunte 'ndreptată,
Lin se revarsă peste-ai mei ochi.

Dulce lucire d'un glob de flacări!
Raḑă mult blândă, que mĕ voiesci?
Vii óre 'n sînul meu sfîşiat
S'adduci lumina într'al meu suflet?

Te-avênţi din ceruri a'mi revelà
Divin mysterul aquestor lumi,
Aste secrete ascunse spherei
În quare ḑioa te chiamă atât?

O 'nțellepciune neînțellésă
Te îndreptédă la ticăloși?
Que! vii tu nóptea a'i lumină
Că dulcea radă unei nădejde?

Vremea que vine ai qua să spui
Inimei triste que 'n veci te chiamă?
Radă mult sfîntă, esci aurora
Aquellei dille que n'are appus?

Inima'mi tótă se 'nflăcăréda
L'a ta lucire, și mĕ strămut,
M'aflu cu-aqueia que nu mai sunt...
Dulce lumină, esci al lor suffiet? —

Tot așă póte quĕ se strecor
Ș'aqueste umbre mult fericite;
Mĕ simț apprópe quĕ sunt de ellĕ,
D'alle lor chipuri înfășurat!

Ah! voi de sunteți umbre mult sfinte!
Aquì 'n tăcére vĕ rogu veniți;
Cum sunt de sgomot cu depărtat,
Fiți în preună cu-a mellĕ visuri,

Dór' o secretă intelligenţă
Te îndreptéḑă la sventuraţi?
Que! vii tu nóptea a'i lumină
Cà dulcea raḑă unei speranţe?

Dór' viitorul vii qua să spui
Inimei triste que tot te chiamă?
Raḑă divină, esci aurora
Aquellei ḑille que n'are appus?

Inima'mi tótă se 'nflăcăreaḑă
L'a ta lucire, şi mĕ strămut.
M'afflu cu-aqueia que nu mai sunt.
Dulce lumină, eşti al lor sufflet?

Tot aşa póte quŏ se strecor'
Ş'aqueste sufflete fericite,
Mĕ simţu apprópe quŏ sunt de elle
D'a lor imagini invelopat!

Ah! voi de sunteţi, umbre mult scumpe!
Aquì 'n tăcere, vĕ rogu, veniţi,
Cum sunt de lume eu depărtat,
Fiţi împreună cu-a melle visuri.

Dragostea, pacea, voi revĕrsaţi
In sîn, în peptu'mi que-abiă resuffla
Că rou Nopţii quare se lasa
Şi domolesce al ḑillei focu.

Veniţi!... dar arburi, o cĕţă grósă
Pe cer se 'nalţă numai de quât
Şi peste dulcea'mi radă se întind,
Pere, şi 'n dată se 'ntuneceaḑă.

(1828.)

Amorul, pacea voi reversați
In sîn, în peptu'mi que-abia resuffla,
Că roa Nopții quare se lasă
Și mai allină al dillei focu.

Veniți... ci aburi, neguri funebre
Se 'nalță 'n margini la horizon,
Și peste dulcea'mi rază se 'ntind,
Și tot reintră în întunerecu.

(1847)

DISPERATIA.

DESNADEJDUIREA.

Quând c'o vorbă Creatorul într'un ceas trist, neplăcut
Din semințele lui Chaos lume-a dis de s'a născut,
Stă; ș'apoi 'și 'ntórce fața dela tot quel muritor,
Și'l asvîrle din ainte c'un picior defăimător.

DISPERATIA.

Quând în delir Creatorul prin a sa vorbă divină
Peste germenii din Chaos dísse spre a fi lumină
Şi lumea a se creà,
Dela fapta'i imperfectă îşi întórse a sa façă,
Ş'asvirlind'o din anite în a şéptea dimineaţă
Reintrò în pacea sa.

Mergi, fugi, te las, îi ḑice, în veci fii nenorocit,
Nevrednicu d'a mea mînie sau vr'o dat' a fi iubit.
Nimicu nu esci înainte'mi, jucărie în veci fii;
Curgi în voile 'ntêmplării, ş'a deşêrtului pustii.
Qua Ursita pretutindeni să'ţi fiă îndreptător,
Ticăloşia, departe de mine, stăpânitor.

Ḑice, şi l'aqueste vorbe năvală Nenorocirea
Că un vultur p'a sa pradă que 'şi râpede năpustirea,
Dă un gemĕt, lungi mugiri.
Şi appĕsând universul sub sângerósa ei ghiară,
Sfîşie, venină, stinge furia, turbata fiară,
Duhul vecinicei hrăniri.

Şi 'n tinsa sa mpărăţie Reul d'attunci stăpânesce,
D'attuncia tot que resuflă, d'attunci tot que se gôndesce,
Tot suffere, tot e chin.
Şi cer, şi pămênt, şi sufflet, şi materie, şi minte,
Intrégă natura geme, glasul ei stins sau ferbinte
Nu è de quât lung suspin.

În dureri, năpăşti, necazuri, ardicaţi privirea vóstră
La cer; lui Dumneḑeu ḑiceţi: «tu esci appĕrarea nóstră,
Tu mare mângâietor!»

Du-te, piei, te lassu, îi ḑisse, vilă, miseră făptură,
Que nu meriţi înainte'mi nici affecţiŏ, nici ură :
Esci nimicu 'naintea mea.
Deripă-te în hasarde, ş'alle vidului pustie
Qua departe dela mine Destinul duce să 'ţi fie,
Rĕul a te dominà.

Ḑice şi l'aqueste vorbe cà un vultur Rĕul plumbă,
Quând la pradă se răpede, şi bucuria'i resbumbă,
Dă un gemet, lungi mugiri ;
Şi appăsând universul sub sângerósa lui ghiară,
A coprins de tot d'auna în turbarea'i cà o fiară
Alle Totului nutriri.

Şi 'n immensul lui imperiu Rĕul d'attuncia domină,
D'attuncia tot quo resuflă, or cugetă, or suspină,
Tot suffere, tot è chin.
Şi cer şi pămênt şi sufflet şi materie şi minte,
Intrégă natura geme, stinsa vocea'i or ferbinte,
Nu è de quât lung suspin

Înălţaţi dar' către ceruri 'n dureri vedorea vóstră,
Chiemaţi pe Dnmneḑeu, ḑiceţi : «Tu esci appĕrarea nóstră!
Tu maro consolator!»

Nenorociți! a lui milă dela voi se depărtéză;
Voi quereți o sprijinire, lumea vĕ înfăçişéză
Pe al vostru gonitor.

Que nume să'ți dau, o crudă, fatalĕ, 'naltă Putere,
Que te numescu quând Ursită, quând Natură, Provedere,
Lege nenţelés' acù?
De tremură toți sub mână'ți, sau mai bine to blestómă,
Do'ți sunt suppuși sau protivnici, de te iubescu or le-è témă
Tu 'n veci esci, în veci tot tu!

Vai! cà şi voi eu Nădejdea o chiemaiu cu sete mare,
Ş'al meu duh amăgit fórte bĕù plină de 'neredinţare
Dulcile ei otrăviri.
Ea è que-alle nóstre pasuri în abysuri înbrâncéză,
Que jertfele cu coróne cu şi flori încorunéză
Que 'mpinge'n nenorociri.

D'ar fi decinit Restriştrea pe ómeni după 'ntêmplare,
Sau tot cu legille-aquellea peste toți făr' appĕrare
Mâna ei de ar lăsà!
Dar vécurile vĕdură inimi quelle mai măreţe,
Virtuțile quelle 'nalte, geniu, duhuri, frumuseţe
Jertfe l'allegerea sa.

Sventurați! a lui simțire dela voi se depărtéză;
Voi quereți ajutorință, lumea vĕ infăçișéză
P'al vostru persecutor.

Que nume să'ți dau, o crudă, fatalĕ, 'naltă putință?
Numésc-te or ursită, or natură, provedință,
Lege nențellésă-acŭ;
De tremură toți sub mâna'ți, sau mai bine te blestémă,
De'ți sunt rebeli or te-ascultă, de te inbescu or le-è témă,
Tot aquella esci, tot tu!

Vai! că și voi eu speranța invocaiu cu sete mare,
Și mintea mea amăgită bĕŭ plin de 'ncredințare
Filtrul ei inveninat:
Ea singură pașii nostri in abysuri ii dotună
Și victemèle 'n festóne și in flori le incorună;
Ea 'n disgrații ne-a lăsat.

De ar' fi ţecint Rĕul pe ómeni dupŏ 'ntêmplare,
Or tot cu legile-aquellea peste toți făr' appĕrare
Mâna lui de ar' lăsà!
Ânsĕ secolii vĕdură sufletele marinime,
Geniul și frumusețea, și virtuțile sublime
Pe alles a le prădà.

Ast-fel quând ḑeii de sânguri que 'mmuiaţi în rĕutate
Querea pârga sângerósă de turme nevinovate
În templul fumegator,
Din tauri alleşi o sută s'alcătuià hecatomba
Şi'mnellul fără prihana, alba tênĕra colombà
Îngrăşà altarul lor.

Creator atot puternicu, princip la tótă fiinţa,
Que pînĕ a nu se nasce întru tine stà putinţa
A fi cum t'ei îndurà,
Tu puteai cu tóte-aquestea să te 'ntreci întru voire,
Să reverşi l'a ta făptură şi viaţă, şi fericire
Dintru vecinicia ta!

Şi făr'a perde nimica, tu puteai fără mĕsură
Să rĕspândesci în lungi undo peste tóte în natură
Un ferice absolut.
Nemărginirea, puterea, vremea, nimic nu te ţine.
Ah! mĕ cutremur quând judicu! tóte le puteai pré bine,
Le puteai. . . dar nu ai vrut.

Quare sunt vinele nóstre în quât de ne-ai dat fiinţă
Nesimţitorul Nimica fost'a óre cu putinţă
Să'ţi quéră-a'l înfiinţà?

Ast-fel quând ḑeii de sângiuri în plăcerile cruente
Querea sânge drept premiţii din turmele innocente
In templul fumegător,
Din tauri alleşi o sută attunci formà hecatomba
Şi'mnella fără nemaculată, alba, tênĕra colomba
Îngreşà altarul lor.

Creator omnipotente, prinçipu la or-que fiinţă!
Que pinŏ a nu se nasce întru tine è putinţa
A fi cum te-ai îndurà,
Tu puteai ênsuşi cu tótă invidia ta măréţă
Să reverşi peste făptura'ţi fericire şi viaţă
Din eternitatea ta!

Şi făr' a perde nimica, tu puteai fără mĕsură
Să respândesci în lungi unde peste tóte în natură
Un ferice absolut;
Spaţiul, puterea, timpul, totul, nimic nu te ţine:
Ah! se cutremură mintea'mi! tóte le puteai pró bine,
Le puteai, ci. . . nu ai vrut.

Ḑuari sunt crimele nóstre în quât să ne dai fiinţă?
Nesimţitorul Nimica fost-a óre cu putinţă
Să'ţi quéră-a'l 'nfiinţa?

Que! alle talle capriçuri ne-au făcut după 'ntêmplare?
Or trebuiam, ticăloşii, Dumneḑeu far' de 'ndurare,
Noi la fericirea ta?

Ardicaţi dar 'pin' la ceruri thêmiia que'i dă plăcere,
Suspinuri, gemete, lacrêmi, blestem, obidă, durere,
Concerturi Dumneḑeesci?
Glas de morţi, ţipet de sânge, plângeri voi nestrigătóre,
Suiţi-vĕ, mergeţi, bateţi bolţile nesimţitóre
Palaturilor ceresci!

Pământe, ardică'ţi glasul, cer, respunde, tu vorbesce,
Negre locaşuri que mórtea a ei jertfe grămmădesce,
Tóte facceţi un suspin.
O vecinică tânguire să defaime 'n veci natura,
Şi durerea să adducă, să dea la tótă făptura
Un glas, un gemĕt, un chin!

Din ḑioa 'n quare Natura, din Nimica deslipită
Scăpò din mâinile talle că o faptă 'nchipuită,
Que-ai vĕḑut d'attunci privind?
Materia-ammestecată şi Rĕului înrobită,
Tótă fiinţa gemêndă, a! viaţa nesufferită,
Nimicul mai mult poftind.

Que! alle talle capriçe ne-au făcut după 'ntemplare?
Or eram pré necesarii, Dumneḑeu fără de 'ndurare,
Noi la fericirea ta?

Înălţaţi dar pin' la ceruri thĕmiia que'i de plăcere,
Suspinuri, gemete, lacrĕmi, blestem, sughiţe, durere,
Concerte dumneḑeesci!
Glas de morţi, ţipĕt de sânge, plângeri, lacrĕm 'arḑătóre!
Suiţi-vĕ, morgeţi, bateţi boltele nesimţitóre
Palaturilor ceresci.

Pămênte, inalţă'ţi glasul, Ceru, respunde, tu vorbesce
Negre locuri unde mórtea victimile'şi grămmădesce,
Tóte faceţi un suspin :
O eternă lamentare să tot accuse natura,
Şi durerea să adducă, să dea la tótă făptura
Un glas, un gemĕt, un chin.

Din ḑioa 'n quare natura, din Nimica despărţită,
Scăpă din mâinile talle că o faptă 'nchipuită,
Cu que te-ai distras vḑêndu?
Materia in desordin şi Rĕulu isubjugată,
Tótă fiinţa gemêndă, a! viaţa disperată,
Nimicul mai mult querênd;

Elemente pismătóre, lupta 'ntre elle-arătată.
Vremea que tot veştejasce pe ruine aşedată
Que mâna'i a grămmădit.
Aşteptând la pragul vieţei faptele talle-ephemere,
Şi mórte stingênd din sînul mumelor plin de durere
Rodul lor quel pré iubit.

Virtutea subt înfruntata obrăznicie-appĕsată,
Vicleniele în cinste, Dreptatea 'n veci aruncată,
Adevĕrul isgonit;
Stăpânilor jĕrtfă-addusă retăcita Libertate,
Şi puterea pretutindeni fondând pentru Nedreptate
Coprinsul nemărginit.

Cinstea din junghieri cumplite, que le numescu biruinţă,
Un Caton que mai è slobod dup' a lui Platon credinţă
Se ommóră în sfîrşit.
Un Brutus quarele móre de virtutea que iubesce,
Şi 'n minutul dupŏ urmă chiar de dênsa se'ndoiesce,
Strigă quŏ'l a amăgit!

Norocul în veci în partea pĕcatelor osândite,
Nelegiuiri corunate socotite legiuite,
Slava 'n sânge înnotând.

Elementele rivale, luptele lor intestine,
Timpul que pălesce tóte aşeḑatu peste ruine
Que mâna'i le-a grămmădit;
Aşteptând la pragul vieţei faptele-talle-ephemere,
Mórtea înnecând din sînul mumelor plin de durere
Umanul germu nencolţit!

Virtutea subt înfruntata audacie-appĕsată,
Impostura în onóre, şi dreptatea defăimată,
Adevĕrul exilat!
Tyrannilor sacrificiu rĕtăcita libertate,
Şi forţa în pretutindeni, fondând pentru nedreptate
Coprinsul nelimitat!

Bravura 'n junghieri cumplite que le numescu biruinţă
Un Caton que mai e liber, dup' a lui Platon credinţă,
Se uccide disperat.
Un Brutus quarele móre pentru scumpa lui virtute
Se 'ndoiesce şi de dĕnsa în ultimele'i minute,
Strigă quŏ l'a încellat.

Fortuna trecĕnd în partea quellor mai spurcate crime,
Nelegiuiri corunate, devenite legitime!
Gloria 'n sânge înnotând.

Fiii moştenind părinţii cu-a lor inrĕutăţire
Şi vécul quarele móre dând a sa nenorocire
Vécului quellui născênd.

Que!-atâtea chinuri, pedepse nelegiuiri, pîri, ommoare
N'au făcut qua să fumeqe pe duiósele'ţi altare
Destul atâtea 'njunghieri?
Aquest sóre, bĕtrân martur l'a pământului suspinuri,
Nu va facce să resaie o dî linâ fără chinuri,
Fără gemete, dureri?

Moştenitori ai Durerii! nu gôndiţi qu'a sa turbare
Săturată vre o dată vă da vre o stêmpĕrare
Vecinicii nenorociri.
Pînĕ quând întinqênd Mórtea a sa arripă 'nghieçată,
Va 'nghiţi de tot d'auna în tăcerea adêncată
Durerósele mâhniri!

Fiii moştenind părinţii cu tót' a lor rĕutate
Şi secolul quare móre legând alle lui păcate
Secolului renăscêndu!

Şi que! atâtea turmente, nelegiuiri şi ommóre
N'au făcut qua să fumeḍe pe lugubrele'ţi altare
D'ajuns atâtea 'njunghieri?
Aquest sóre, bĕtrân martur l'a pământului suspinuri,
Nu va facce să resaie o ḍi lină, fără chinuri,
Fără gemete, dureri?

Moştenitori ai Durerii! nu speraţi qu'a lui turbare,
Allinată vre o dată, vĕ va mai dà resufflare,
Să addórmă vre un chin;
Pinŏ quând întinḍênd Mórtea arripa ei smĕsurată
Va 'nghiţi de tot d'auna în tăcerea affundată
Şi durere şi suspin.

PROVEDINTA LA OMU.

PROVEDINTA LA OMU.

Que! a Nimicului faptă blestema a sa fiinţă?
Que! tu defaimi alle molle bunĕtăţi que ai vĕḑut?
Tu poţi a'ţi închide ochii dela marea-cuviinţă
De daruri que 'ţi am făcut?

PROVEDINȚA LA OMU.

Fiiul nimicului, que fel! ți a blestemat existența?
Que! tu defaimi alle melle bunĕtăți que ai vĕdut?
Tu poți a'ți închide ochii la tótă magnificența
De daruri que'ți am făcut?

Tu nu erai âncŏ 'n lume faptură nesimțitóre,
Quând eu născeam și dam planul pentru fericirea ta,
Quând că p'alle salle roduri, gôndirea nemuritóre
In sînul sĕu te purtà.

Dar, ființa'ți fiitóre trăià 'n a mea pomenire,
Vremile, dup' a mea voie, pregătiam a alergà;
In sfîrșit se ivì ḑioa; ḑisseiu : « fii spre-a mea mărire
Și spre fericirea ta! »

Născuși, ș'a mea frăgeḑime neveḑută, dar de față,
De jucăria 'ntêmplării numai de quât te-a ferit;
Incălḑiiu cu-a mea vedere simțirile'ți fără viață,
Ș'al lor altoiu ammorțit.

Un nectar plin de mysteruri sînu-am ḑis să isvorască,
Și dragostea fără preget de aquì te-a adăpat;
Am îngrijit qua lumina în ochi să se rotunḑéscă
Și 'n ea ḑioa-am însemnat.

Sufletu'ți quâtă-va vreme de simțiri în eclipsire,
Că ochi 'naintea ḑillei către Cuvênt s'a deschis;
Cugetași, și vorba 'n dată, arată a ta gôndire,
Și 'n ea numele'mi am scris.

Tu nu erai ancŏ 'n lume, făptură nesimţitóre,
Quând eu născeam şi dam planul pentru fericirea ta,
Quând că p'alle sălle fructuri Sciinţa nemuritóre
In sinul sĕu te purtà.

Dar, fiinţa'ţi fiitóre trăià 'n a mea nemurire,
Şi timpii dup'a mea voie preparam a alergà.
In fine, appărù ḑioa; ḑiseiu : « fii spre-a mea mărire,
Şi spre fericirea ta ! »

Născuşi, ş'a mea tinereţe, nevĕḑută şi de faţă,
De jucăria 'ntêmplării a mea faptă a ferit :
Încălḑiiu cu-a mea vedere simţirile'ţi la viaţă
Şi sucul lor ammorţit.

Cu un mysterios lapte am inavuţit mamella,
Şi amorul fără proget de aquì te-a adăpat.
Resorturile 'ntărit-am, rotunḑiu în ochi prunella
Şi 'n ea ḑioa-am însemnat.

Sufletul tĕu pentru quât-va de simţiri în eclipsare,
Că ochii 'naintea ḑillei către Cuvènt s'a deschis.
Cugetaşi, şi a'tà vorbă oxpusse-a ta cugetare,
Şi 'n ea numele'mi am scris.

Cum strălucì 'n ochi'ţi, şi întreg dreptate,
Aquest mare nume, 'naltu'i character,
Pământul îţi dette a mea bunătate,
Şi a mea mărime o citişi pe cer.
Rônduiala 'ţi spusse a mea socotinţă,
Natura întrégă a mea provedinţă;
Iar nemărginirea'mi Locul 'ţi arătò.
Iţi descrisse Totul lunga mea tărie,
Iţi povestì Timpul a mea vecinicie
Şi Sórta voinţa'mi îţi înfăţişò.

Tu mĕ slăvişi fórte în a mea putere,
Intru fericire mĕ pré-înălţaşi,
Şi 'ntru curăţie, din a mea vedere
Pasurile tallo nu le depărtaşi.
Şi d'o dat' acuma quând nenorocirea
In umbre grozave tótă fericirea
Viei diminęţe o accoperì,
Glasul sĕu mĕ 'ntrĕbă, strigă şi blestemă,
Sufletu'ţi turbĕdă, pământ, ceruri chiamă,
Le scólă, voiesce a le resvrotì;

« Nu, tu mai mult nu esci de quât o problemă
« Mare, que propune sórta la cuvênt;

Cum străluci 'n ochi'ţi! şi intregu dreptate
Aquest mare nume, 'naltu'i character,
Pe pământ vĕḑut-ai a mea bunĕtate,
Şi a mea mărire o citişi in cer!
Ordinea îţi spusse a mea 'ntelligință,
Natura întrĕgă a mea provedință;
Şi immensitatea Locul 'ţi arătŏ!
Îţi descrisse Totul întrĕga'mi dreptate,
Şi Timpul îţi spusse-a mea eternitate,
Destinul voința'mi îţi înfăçişŏ.

Tu m'adoraşi fórtĕ în a mea putere,
Întru fericire mĕ pré-înălţaşi,
Şi în simplitate din a mea vedere
Pasurile talle nu le depărtaşi;
Şi ástăḑi d'o dată quând nefericirea
În umbre funeste tótă strălucirea
Viei dimineţe 'ţi a accoperit,
Vocea ta mĕ 'ntrĕbă, strigă şi blestĕmă,
Sufletu'ţi turbĕḑă, pământ, ceruri chiamă,
Nimica nu crede, de tot s'a 'ndoit;

« Nu, tu mai mult nu esci de quăt o problemă
« Mare que propune Sórta la Cuvênt,

« Quând ar' fi fost lumea întrégă'ţi emblemă,
« Attunci, lumea, totul ar' fi bun şi sânt. »
Opreşce, trufaşă, mândră cugetare;
Que? tu voiesci Legi'mi să faci comparare
Cu legea ta quàre eu o hotărescu?
Privesce-augusta a lor depărtare:
Tu, d'o dì viaţă ai spre îndreptare;
Eu, am înainte'mi vécuri de 'mi slujescu.

Attuncia quând vĕlu 'nţellepciunii melle
Dupŏ 'ntunecoşi'ţi ochi se va luà,
Aste-appĕsĕtóre şi muginde relle
Intru virtuţi tóte se vor întraltà;
Din aqueste negur' deso 'mprăştiate,
Cu-a ta fericire blânda mea dreptate
In triumf prin flacări se va înalţà.
In elle stă focul quel de lămurire
Que schimbă viaţa întru nemurire,
Que dă încercării luminarea sa.

Dar inima'ţi întristată murmue şi se 'ndoiesce,
Lumina nu 'ţi è destulă, cu ea nu te mulţumesci;
Şi 'n a simţirilor nópte vrei să vedi quŏ se ivesce

« Quând ar' fi fost lumea întrégă'ţi emblemă,
« Attunci lumea, totul ar' fi just şi sânt »
Stăi, orgoliósă, iute cugetare,
Que! tu pretinḑi Legi'mi să faci comparare,
Cu legea ta quare 'ţi am pus a urmà?
Cunósce-augusta a lor depărtare :
Tu, o ḑi 'nainte'ţi ai spre îndreptare,
Eu eternitatea am 'naintea mea.

Attuncia quând vĕlu 'nţelepciunii melle
De pe 'ntunecoşi'ţi ochi se va luà,
Aste-appesătóre şi părute relle
Intru virtuţi tóte se vor transformà.
Din aqueste negur' dese, 'mprăştiate
Justiţia'mi blândă cu-a ta libertate
In triumf vedé-vei cum se vor 'nălţà,
În elle stă focul quel de lămurire
Que schimbă viaţa intru nemurire
Şi experienţei dă lumina sa.

Ânsĕ inima'ţi 'năsprită murmură şi se 'ndoiesce,
Nu'ţi è de ajuns lumina, cu ea nu te mulţumesci,
Şi 'n a simţirilor nópte ai vrea să veḑi quŏ lucesce

A ḑillei que nu sfinţesce
Strălucirile ceresci?

Stai! aqueastă ḑio slabă que ochii tĕi luminéḑă
Pe pămênt iţi è destulă qua să fi povaţuit:
Quine sunt eu mĕ privesce, şi 'n tăcere 'naintéḑă
Pre cum natura urméḑă
Legii que 'i am rônduit.

Pămêntul, cunósce óre legea que îl rodnicesce?
Oceanul sub povaţa braçului meu se oprind,
Scie el puterea stellei que în sînu'i năvălind,
Absorbindu'l îl răpesce,
Peste ţĕrm îi respândesce,
Şi unda que flufuesce
Cum se retrage mugind?

A luminei melle umbră, aquest strălucitor sóre
Scie unde 'l îndreptéḑă degitu'mi arătător?
Singur 'şi a însemnat óre aquest drum triumfător?
Quând appune lucitórea
Lumina'i purpurătóre.
Făgăduiesce el óre
Sórele quel viitor?

A ḑillei que nu sânţesce
Strălucirile ceresci?

Stăi! aqueastă-abià lucire que ochii tĕi luminéḑă
Aquì pe pămêntu'ţi ajunge să poţi fi de ea condus;
Quine sunt, cată la mine, şi 'n tăcere 'naintéḑă,
Precum natura urméḑă
Legii quare 'iam impus.

Pămêntul cunósce óre legea quare il fecundă
Oceanul que se trage la vocea mea auḑind,
Scie cum nopturna lună, în sînul lui influind
D'inchisórea sa profundă
Marea varsă a sa undă,
Şi din margini que le'nundă
Cum se retrage mugind?

A luminii melle umbră, aquest strălucitor sóre
Scie unde'l indreptéḑă degetu'mi provĕḑĕtor?
Singur 'şi a insemnat óre aquuest drum triumfător?
Quând appune lucitóre
Lumina'i purpurătóre,
La pămênt promite óre
Sórele quel viitor?

Ânsĕ totul è 'n fiinţă ş'urmédă cu 'ncredinţare ;
Al meu glas deştéptă lumea, dimineţele'i respund :
Chiem sórele, şi è façă din al pustiilor fund :

Sărind peste depărtare,
Vine dup'a mea îndreptare
Intru slava sa quea mare,
Şi întunerece s'ascund.

Şi tu que-ai viaţa în a mea sufflare,
Quare în vederea'mi esci neîncetat,
Poţi crede quŏ numai tu esci în uitare,
Tu fală a lumii, omu şi împĕrat ?
Credi tu quŏ virtutea mea addormitédă ?
Lunga mea vedere în veci preveghiadă,
Deştéptă, îngrijasce de totul întregu.
Mări quari de glasu'mi stau, fugu, se 'nfăşóră.
Şi ênsuşi ţĕrrêna que cu vĕntul sbóră,
Tóte a mea lege, sciu şi înţellegu.

Morgi dupŏ faclia que îţi dă credinţa
Şi 'n umbrele morţii pinŏ la mormênt,
Cu încredinţare quŏ în veci Provedinţa
Nu întinde curse la al tĕu cuvênt.
Ori que auroră este în mirare.

Ănsă totul è 'n fiinţă ş'urméḑă cu încredinţare;
Vocea mea deştéptă lumea, dimineţele'i respund;
Chiemu sórele şi è façă din al desertelor fund:
Sărind preste depărtare,
Vine dup'a mea 'ndreptare
In gloria sa quea mare,
Şi'ntunerece s'ascundu.

Şi tu que-ai viaţa în a mea sufflare,
Quare in vederea'mi esci neîncetat,
Poţi crede tu numai quŏ esci în uitare,
Tu, coróna lumii, om şi împĕrat?
Creḑi tu quŏ virtutea mea addormitéḑă?
Lunga mea vedere nencetat veghiaḑă,
Deştéptă, provede de totul întregu
Marea que la vocea'mi fuge, se 'nfăşóră,
Şi ênsuşi ţĕrrêna que în vînturi sbóră,
Tóte a mea lege sciu şi înţellegu.

Mergi dupŏ făclia que îţi dă credinţa
Şi'n umbrele morţii pînŏ la mormênt,
Cu încredinţare quŏ Eu Provedinţa
Nu voiu tinde curse la al tĕu cuvênt
Ori-que auroră este în mirare

Şi tot universul în încredinţare,
Şi Omul remasse neîncredinţat?
Ănsĕ părintésca a mea resplătire
Intru a mea milă astă îndoire
Şi întru uitare o au cufundat.

(1827).

Şi tot universul în încredinţare;
Şi Omul remasse a se revoltà?
Ânsĕ părintésca a mea Provedinţă
În abysul păcii a ta necredinţă
Şi în bunĕtatea'mi o va cufundà.

(1847).

LACUL.

LACUL.

Ast-fel tot la țĕrmuri nuoĕ împinși callea nencetată,
Duși către vecinica nópte în apoi făr' a venì,
In oceanul de vîrste, noi nu vommu puté vr'o dată
O dì ancora-a'ntărì?

LACUL.

Ast-fel tot la țĕrmuri nuoĕ împinşi, callea nencetată,
Duşi spre nóptea fără margini, în apoi făr' a venì,
In oceanul de secoli nu vommu puté vre o dată
Sămai stàm şi noi o ḍi?

O lacu! abià 'şĭ sfîrşì annul drumul que iar' şi'l gătesce,
Ş'apprópe de drage valuri unde ea erà-a venì
Pe pétra unde-ai vĕḑut'o, aquì, éttŏ mĕ privesce,
Viiu singur a... m'odihni!

Ast-fel tu mugiai în gemĕt subt aste stânci affundate,
Ast-fel vêntul a ta spumă pe picióre'i aruncà,
Şi te sfarîmai tot ast-fel sub cóstele'ţĭ deşirate,
Unda'ţĭ plesnind se vĕrsà.

Ţi adduci aminte 'ntr'o séră quând noĭ pluteam în tăcere,
Şi n'auḑiam de departe pe undă, sub cer lucios,
De quât sunetul lopeţei que despicà cu plăcere
Valul tĕŭ harmonios?

Quând un glas străin cu totul pe tăcere fără veste
Dintr'un ţĕrm que-adducea farmecu începù a deşteptà.
Unda stătù să asculte, şi glasul que scump îmi este
Cu-aste vorbe resunà:

« O vreme! opresceo'ţi sborul; ceasuri blânde-ascultătóre
« Opriţi cursul vostru, staţi;
« A ḑillelor mai frumóse plăcerile fugĕtóre
« Lăssaţi să gustăm, lăsaţi!

O lac! abià 'şi terminò annul drumul que iar şi'l prepară,
Ş'apprópe d'a talle valuri unde mĕ 'ntĕlniam cu ea,
Uite-m'acum quò viiu singur p'astă pétră solitară
Să stau unde ea şĕdea.

Ast-fel tu mugiai în gemĕt p'aste stânce affundate,
Ast-fel vêntul a ta spumă pe picióre'i aruncà,
Şi te sfărîmai tot ast-fel sub cóstele'ţi deşirate,
Unda'ţi plesnind se vĕrsà.

Ţi adduci a minte 'ntr'o séră? Noi plutém lin în tăcere
Şi n'auḑiam de departe, pe undă, sub cer lucios,
De quât al ramelor sunet que despiçà cu plăcere
Valul tĕu harmonios.

De pe ţĕrmuri încântate s'auḑirò de o dată
Accente de tot străine; tăcerea se desteptò;
Unda stette să asculte, şi vocea inamorată
Cu-aste vorbe resunò:

« Stai, o timp, reţine'ţĭ svolul, şi voi ore mult propicii
« Ţineţi cursul vostru, staţi
« A ḑillelor mai frumóse, fugătórele delicii
« Lăsaţi să gustăm, lăsaţi.

« Destui ticăloşi vĕ strigă, que necazu 'i împresóră ;
« Curgeţi, pentru eĭ grăbiţi ;
« Luaţi cu alle lor ḑille grijele quare'i dobóră
« Şi uitaţi p'ăi fericiţi...

« Dar que quer ? deşartă rugă ! minutele, trecu n'astéptă,
« Vremea 'mi scapă, s'a perdut ;
« Eu ḑicu nopţii să întărḑie, Aurora se deştéptă
« O împrascie... a trecut !

« Să iubim, să iubim dărĕ, de secunta que grăbesce
« Grăbiţi să ne bucurăm
« Vremea este fără ţĕrmuri ; omul liman nu găsesce ;
« Curge şi noi 'naintăm !

Timp gelos ! è cu putinţă aqueste ceasurĭ sfinţite,
Quând Amorul în lungi unde ne revarsă fericiri,
Să sbóre de noĭ de parte assemenea de grăbite
Cà şi în nenorociri ?

Quel puçin nici a lor urmă, şi ea nu stă, pere, sbóră ?
Que ! de tot le-avem perdute ? maĭ mult nu le vom aflà ?
Vremea quare ni le dette, vremea quare le ommóră
Maĭ mult nu ni le va dà ?

« Atâţi svênturaţi vĕ rógă que rellele 'i impresóră,
« Curgeţi, pentru ei fugiţi ;
« Luaţi cu alle lor ţillele nevoile que'i devóră
« Şi uitaţi pe fericiţi.

« Dar que voiu ? deşartă rugă ! Momentele trecu, n'aşteptă,
« Timpu'mi scapă, s'a perdut ;
« Eu ţicu Nopţii să întârţie ; Aurora se deştéptă,
« O dissipă..... a trecut !

« Să amăm, să amăm darŏ ; de secunda fugătóre
« Da 'n fugă să profităm ;
« Nici omul vr'un port mai află, nici timpul ţermuri mai are
« El curge, şi noi passăm ! »

Timp gelos ! e cu putinţă, orele de desfătare,
Quând amorul în lungi unde ne revérsă fericiri,
Să svóle de noi de parte tot assemenea de tare
Cà şi în nefericiri ?

Quel puţin, şi a lor urmă şi ea nu stă ; şi ea merge ?
Que ! de tot le-avem perdute ? mai mult nu le vommu află :
Timpul quare ni le dette, timpul quare ni le şterge
Mai mult nu ni le va dà ?

Trecut! Nimicu! Vecnicie! Abysuri negre noptóse!
Unde sunt ḑilele nóstre quari 'n veci ni le inghiţiţi?
Spuneţi, ne veţi mai intórce aste plăceri fióróse
Pe quare ni le răpiţi?

O Lacu, şi voi stânci tăcute, peşteri şi păduri umbróse,
Voi que vremea vĕ păstréḑă sau vĕ póte renoì,
Păstraţi ţinèrea de minte aquestei nopţi pré frumóse
Quel puçin a vĕ 'nsoçì.

Fiă cu tine în repaos, fiă şi în vijălie,
Frumos lacu, şi în privirea dealurilor que assudeḑu
Şi 'n aste selbaticì ripe, şi 'n braḑii que cu mândrie
Malul tĕŭ încoruneḑu.

Fiă 'n zephyrul que suffiă, que tremură în verdéţă,
In sunetele din valle que văile le respund,
In steaoa d'argint în frunte que albesce a ta façă
Cu raḑe que-abià pătrund.

Şi vêntul que tate gemo, şi trestia que suspină,
Mirósele resfirate din aeru 'mbălsămit
Tot que se vede, s'aude, tóte elle que n'au vină
Tot ḑică : eii s'au iubit. (1829)

Trecut şi Eternitate! Nimicu, abysuri noptóse!
Unde sunt ḑillele nóstre que 'n etern le înghiţiţi?
Spuneţi, ne veţi mai întórce aqueste exstasi amoróse
Que cumplit ni le răpiţi?

O lac! şi voi stânce mute, spelunci, selbelor umbróse,
Voi que timpul vĕ scutesce sau vĕ póte renoì,
Ţineţi încai suvenirea aquestei nopţi prè frumóse
Quel puçin a ve 'nsoçì.

Fiă cu tine 'n repaos, fiă în vijălie,
Frumos lac! şi în aspectul împregiurului rident
Şi în aste sĕlbatici rîpe şi în braḑii que cu mândrie
Se 'nalţă spre firmament?

Fiă 'n zephyrul que suflă, se légĕnă pe verdéţă,
In uetele din valle, în aquelle licuriri
Şi 'n stella d'argint în frunte que albesce a ta façă
Cu blândele ei luciri.

Şi vêntul que tare geme, ş'arundinea que suspină,
Mirósele resfirate din aerul 'mbalsămat,
Tot que se vede, s'aude, tótă făptura divină,
Tot ḑicăi eĭ s'au amat! (1847)

RUGA DE SEARA.

RUGACIUNEA DE SEARA.

Domnul ḑilli 'ntr'a sa slavă appuind strălucitor,
Se cobóră cu încetul din cărru'i triumfător;
Norul quel lucios şi roşu que ni'l facce nevĕḑut,
Păstréḑă 'n brasde de aur urma p'unde a trecut;

RUGA DE SEARA.

In glorie Domnul ḑillei appuind strălucitor,
Descinde lin cu încetul din carru'i triumfător;
Norul cà peplu de aur que ni'l face nevĕḑut
Ţine 'n sulcuri de lumină urma p'unde a trecut,

Şi c'o resfrângere-a raḑei de purpură de rubin
Inundeaḑă cer şi aburi que se 'nalţă în senin ;
Unde façă 'n façă ese măréţă şi c'un pas rar
Fruntósa, balaica Luna, şi 'şi opresce al sĕu car.
Aquì ea se cumpĕnesce ; reḑele'i que-abià pătrund
Del'alle cerului margini vin pe érbă, dorm, s'ascund.
Şi pânza que négră-a Nopţii peste munţi s'a desfăcut.
Asta e ceasul quând Firea liniştită un minut,
Intre nóptea quare cade şi 'ntre ḑioa que fugì,
Se 'nalţă la Făcĕtorul şi de nópte şi de ḑì,
Şi prin vorbe strălucite par'qu'ar ducce la cer sus
Măréţa închinăciune que dupŏ zidire-a dus.

Eattŏ jertfă-unifersalĕ, întinsă, fărŏ hotar !
Lumea tótă este templu, şi pământul è altar.
Cerul îi este 'nvĕlişul, şi stellele que sclipescu,
Galbină lumin'a ḑillei, focuri que 'nchise lucescu,
În bolta quea seninósă, fărŏ numĕr grămmăḑ' mii,
Sunt apprinsele în templu şi sfinţitele făclii.
Ş'aquesti nori que'i auresce ḑioa que dă sub pământ
Şi'i înfăşură în unde, un uşure şi liu vênt,
Sunt undele de thĕmîie que s'aburéḑă 'n seninu,
Pîn' la Thronul quellui Vecinic quărui tóte i-se 'nchin.

Dar è fărŏ glas ast templu, concenturi sânte nu sunt ;
D' unde să se 'nalţe hymnul către 'mpĕratul quel sânt?

Şi c'o resfrângere-a raḑei de purpură de rubin
Inundă şi cer şi arburi que se 'nalţă în senin;
Unde façă 'n façă eso grandiósă, c'un pas rar,
Fruntósa bălaiea Lună, şi'şi reţine al sĕŭ car.
Aquì ca se cumpĕnesce; raḑele'i que-abià pătrund
Del'alle cerulŭi margini vin pe érbă, dorm, s'ascund.
Negurosul vĕl al Nopţii peste munţi s'a desfăcut. —
Asta-e ora quând Natura în repaos un minut,
Intre nóptea quare cade şi'ntre ḑioa que fugì,
Se 'nalţă la Creatorul şi de nópte şi de ḑì,
Par' qu'ar offerì la ceruri prin mysticul sĕu limbagiu
Al creaţiuni 'ntrege marele aquel ommagiu.

Eattŏ sacrificiu mare, întreg şi farŏ hotar :
Lumea tótă este templu şi pământul è altar.
Cerurile îi sunt domul, stellele que strălucescu,
Palid ornament al umbrei, focuri que 'nchise lucescu,
In bolta quea seninósă, fŏrŏ numĕr grammaḑ' mii
Sunt apprinsele în templu sacrele-eterne făclii.
Ş'aquesti nori que'i auresce ḑioa que dă sub pământ
Şi'i înfăşură în unde un uşure şi lin vênt.
Sunt undele de thĕmîie que s'aburéḑă în senin.
Pin' la thronul Prè-tăriei quării tóte i se'nchin.

Ci ast templu-e fŏrŏ voce, sânto concerte nu sûnt;
D'unde să se 'nalţe hymnul către 'mpĕratul quel sânt?

Tot tace şi al meu sufflet vorbesce in aquest ceas;
Inţellegerea mea este al universului glas.
Şi pe alle serei raḑe, pe vêntul quel recoros,
Se 'nalţă către quel Vecinicu cà un trăitor miros;
Şi dând la făptura tótă o limba de a vorbì,
Imprumută cu-al meu sufflet natura de a'l slăvì.
Singur chiemând să'şi arunce ochiul său quel părintescu
Implu desertul de nume al Părintelui ceresc. —
Şi quel que din sînul slavei nu încetéḑă-a ascultà
A spherelor harmonie que 'ndreptéḑă mâna sa,
Aquella bine-voiesce din locaşul său quel sânt
Să 'mi primească şi glasul umilitului cuvênt,
Ce se mirà d'a lui slavă neîncetând a o privì
Ş'al său nume murmuesce, ne putând a îl mărì.

Tu început, şi sfîrşitul al teŭ şi al tutulor,
Salutare, vecinic sufflet al Totului roditor!
Cîrma lumii şi Părinte, Creator şi Dumneḑeu,
Subt aste nume, Stăpâne, credu şi'ţi dau mărire eu;
Şi făr' avé trebuinţă d'a te-auḑì aquì jos,
Citescu p'a cerului frunte al meu symbol glorios.
Intinsa nemărginire 'mi arată mărimea ta,
Stellele-a ta strălucire, pamêntul blândeţea ta.
In măréţa ta lucrare tu ênsuţi te-ai fiinţat;
Universul îţi resfrânge al tĕu chip necopiat,

Tot tace, şi al meu sufflet scóte mysticul sĕu vers;
Intelligința'mi cà voce resună în univers;
Şi p'alle vêntului arrip îşi ia repedele drum,
Către quel Etern se'nalță cà viu, traitor profum;
Şi dând la făptura tótă o limbă a s'exprimà,
Imprumută cu-al meŭ sufflet Natura spre-a'l adorà.
Singur chiemând să'şĭ arunce pe pământ ochiul patern
Implu desertul de nume al Părintelui etern;
Şi din gloria quea mare quel que-ascultă nencetat
A spherelor harmonie que mâna'i a ordonat,
Aquella bine-voiesce l'alle melle rugi ferbinți
S'asculte-assemeni şi vocea umilitei melle minți,
Que de gloria'i se mirà nencetând a contêmplà,
Şi murmue al sĕu nume neputênd a'l pronunță.

Tu început şi finitul al Tĕu şi al tutulor.
Salutare-a tot-putinte! al totului genitor.
Al universului sufflet, creator şi Dumnedeu!
Subt aqueste nume, Dómne, credu în tine, te-ador eu.
Şi fără să am nevoie d'a te-audì aquì jos,
Citescu p'a cerului frunte al meu symbol glorios.
Întinsa nemărginire 'mi arată mărirea ta,
Stellele a ta splendóre, pământul blândețea ta.
În eterna-ți operare tu ênsuți te-ai ființat;
Universul iți resfrânge al tĕu typ necopiat,

Şi sufletul meu resfrânge universu 'ntr'al sĕu rônd.
Putinţele'ţi fără număr, al meu cuget încurcând,
Pretutindeni în pregiuru'ţi de descoper, te slăvescu;
Mĕ privescu pe mine ênsumi, şi ş'aquì te desvĕlescu.
Steaoa qilli-aşà lucesce în cerul quel seninos,
Se resfrânge asupra undei, ş'o vĕqu inainte'mi jos.

Bunĕtate, Frumuseţe! puçin facu quând te slăvescu:
Eu te caut în tot locul, nădĕjduescu, te iubescu.
Al meu suffleţ è o raqă de lumină, de cuvênt,
Que pentru'o qì rătăcită din locaşul tĕu quel sânt,
De plăcerì sfişiitóre, în departe sdrumicat,
Arde d'a se reîntórce l'al sĕu isvor flăcărat.
In tine simţu şi resufflu, în tine gôndescu, iubescu;
Prin lumea quare te-ascunde, eu printr'ênsa te zărescu.
Tu esci que'n fundul naturei eu te vequ şi te explicu,
Tu esci que'n tótă făptura eu laud şi bine qicu.
Qua să m'appropiu de tine, fugu în aqueste pustii,
Şi quând dimineaţa ese p'alle cerului câmpii,
Şi deschiqênd horizonul, din norii quei auriţi
Pune-alle-Aurorei lacremi peste munţi recoriţi,
In ochii mei nu e alta, ci căutătura ta
Que deschisă-assupra lumii, începe-a o lumină.
Quând sórele în amiaqă stă din drum l'al seu sorocu,
Şi d'acolo varsă-asupră'mi viaţă, lumină, focu,

Şi sufletul meu resfrânge universu 'ntr'al sĕŭ rônd,
Attribuţele-ţi diverse mintea mea îmbrăţişând,
Pretutindeni împregiuru'ţi te descoper, te mărescu,
Mintea 'mi se contêmplă 'n sine, şi ş'aquì te desvĕlescu.
Ast-fel stella ḑilei luce sus pe cerul seninos,
Se resfrânge-assupra undei, ş'o vĕḑu înainte'mi jos.

Bunĕtate, Frumuseţe! a crede 'n tine-e puţin;
Eŭ te caut pretutindeni, aspiru la tine, mĕ 'nchin.
Al meu sufflelt e o raḑă de amor şi de cuvênt
Que pentr'o ḑi despărţită din focarul tĕu quel sânt
De dorinţe devorante în departe consommat
Arde d'a se reîntórce l'al sĕŭ centru 'nflăcărat.
În tine simţu şi resuffiu, în tine cuget, şi creḑu;
Prin lumea quare te-ascunde eu printr'ênsa te 'ntrevĕḑu.
Tu esci que 'n fundul Naturei eu descoper şi explicu,
Tu esci que 'n tótă făptura eu laud şi binecicu;
Qua să m'appropriu de tine, fugu, şi desertele queru,
Şi quând dimineaţa ese, 'şi agită vĕlul pe ceru,
Şi deschiḑênd horizonul, din nori quei auriţi
Pune-allle Aurorei lacrăm' peste munţii răcoriţi,
În ochii mei nu e alta, ci căutătura ta,
Que deschisă-assupra lumii, începe-a o lumină;
Quând sórele în amiaḑă în culme'i pare qu'ar sta
Şi d'acolo vars'assupra'mi focu, viaţă, lumina sa,

In vĕpăiatele'i rade que simţitea 'mi încălţescu,
Stăpâne, eu simţu sufflarea'ţi, virtutea'ţi que mĕ'ntărescu.
Şi quând nóptea alle salle strĕji de stelle îndreptând,
Peste lumea addormită 'şi aruncă negrul vestmênt,
In sînu 'ntunerecimii s'al pustiei singur tras,
Cugetând dulcea mărire a nopţii quei rare'n pas,
In linisce, în tăcere, în umbră înfăşurat,
Al meu sufflet te măresce mult de tine-appropiat;
Attunci o lumină sântă simţu în mine-a strălucì,
Şi un glas de mîngiiere îmi dico-a nădĕjdui.

Dar, în marea'ţi cuviinţa, Stăpâne, nădĕjduescu,
Pretutindeni cu mâini pline, dând fiinţa te zărescu.
Ş'al dillelor mellc numĕr, tu nu'l vei fi mărginit
In trainl quel scurt d'aicia, turbure, neliniscit,
Eu te privescu pretutindeni a produce ş'a păstrà
Quellui que póte sa facà'i è ruşine a strică.
Martur de a ta putere, în blândeţea'ţi deslusit,
Aştept dioa nemuririi, lumina farĕ sfîrşit,
In zadar'mi aruncă Mórtea umbre, neguri în mormênt;
Al meu cuvênt vede dioa şi prin negrul sĕu vestmênt;
Ea è tréptă que pâşind'o, me pociu ţie 'nfăţişà,
Este vĕlul que m'opresce a cătà în faţa ta.
Doritul minut aquesta, dì'i, Stăpêne, a se grăbì,
Sau daqua'n tainele talle voiesci ânc'a se opri,

În potentele lui rade que simţirea'mi o 'ncălţescu ;
Simţu, Dómne, a ta virtute, sufflarea'ţi que mĕ 'ntărescu ;
Şi quând nóptea-a salle stelle în cortege îndreptând,
Peste lumea addormită 'şi aruncă negrul vestmênt,
În sînul obscurităţii ş'al desertului eu tras,
Meditând blânda mărire a nopţii rare în pas,
În repaos, în tăcere, în umbră înfăşurat,
Al meu sufflet te adóră mult de tine-appropiat.
Attunci o lucire sântă simţu în mine-a luminà
Ş'o voce interióră mĕ consólă-a sperà.

Dar, la tine sperù, o Dómne, în măgnificenţa ta,
Pretutindeni cu mâini pline te vĕḑu viaţa-a revĕrsà ;
Ş'al ḑilelor melle numĕr tu nu'l veï fi mărginit
In traiul quel scurt d'aicia turbure şi chinuit.
Eu te vĕḑu peste tot locul, a produce-a conservà ;
Quel que póte să creeḑe se desdemnà a stricà.
Martur de a ta putere, la blândeţea ta deştept,
Sigur d'a ta bunĕtate, ḑioa nemuririi-aştept.
In van mórtea îmi aruncă, umbre, neguri în mormênt,
Quŏcĭ mintea mea vede ḑioa şi prin negrul ei vestmênt :
Ea e gradul que păşindu'l pot ţie mĕ'nfăçişà,
E vĕlul que nu mĕ lassă a cătà în faça tà.
Chiemă-aquest moment, o Dómne şi fa'l a s'appropià,
Sau, daqua dup'a ta voie este a mai târḑià,

Ascultă din cer strigarea trebuinței omenesci :
D'atom și de lumea 'ntrégă tu assemenea 'ngrijesci.
Fă-mĕ a cunósce drumul al sfintelor talle voi !
Inlesnesce a mea lipsă, și mĕ sprijină 'n nevoi ;
Inima mea o hrănesce cu pâine a se 'ntări
Și suffletul cu nădejdea lassă'l à se liniști ;
Incălḑesce cu lumina blândelor talle priviri
Duhul eclipsit de umbra recelor mellе simțiri.
Precum sórele ardică roa 'n sus de pe pământ,
Așà sórbe al meu sufflet în sînul teŭ quel pré sânt ;

(1828 Mart. 12, Sub Carpați.)

Ascultă attunci strigarea nevoilor melle 'ntregi,
Atomul şi lumea 'ntrégă tu assemenea protegi;
Fă-mĕ a cunósce callea a sântelor talle voi;
Susţine-mĕ 'n scăpĕtare, şi m'ajuta în nevoi;
Corpul meu nutresce'l, Dómne, cu pâine a se întări,
Şi sufletul cu speranţa către tine a veni:
Încălḑesce cu lumina blăndelor talle priviri
A mea minte eclipsită d'umbra recilor simţiri,
Precum sórele aspiră roa 'n sus de pe pământ
Aşà sórbe al meu cuget în sînul tĕŭ quel prè sânt.

1848, Septembrie 21, Sub Carpaţi.

TOAMNA.

TOAMNA.

Salutare! lemne triste, que verḑi, gabene 'nnegriţi,
Frunḑi, que căḑênd risipite pe liveḑi ve vesteḑiţi!
Salutare! voi frumóse ḑille que aţi mai remas,
In voi tânguirea Firii urmeaḑă c'un slab, trist pas.

TOAMNA.

Salutare! lemne triste, que atât v'aţi desformat!
Frunde galbeni şi uscate que vêntul v'a spulberat!
Salutare voi frumóse çille que aţi mai remas!
Resimţu dolliu naturei, 'naintând c'un debil pas.

Ea se cuvine durerii, mie 'mi place s'o privescu;
Singuratica cărare, uitat, păşind o citescu.

A! să mai veḑu ânc'o dată sórele îngălbenind,
A quărui lumină slaba abià patrunde sclipind
La piciorul meu que sună frunḑa, lemnul que uscat,
Intunerecimea désă în pădurea que-am călcat.
In aste ḑille de tómnă quând natura 'şi dă sfirşit,
Dar! aflu mai mult plăcere l'al ei ochiu accoperit.
Ĕste al unui prieten tristul *remâi sănĕtos,*
Este zimbirea din urmă genei que lasată 'n jos;
Mórtea vine s'o închiḑă mai mult a nu s'ardică,
Asà orizonul vieţei gata fiind a lăsà,
A lungelor melle ḑille nădejdea slabă plângênd,
Mĕ mai întorcu ânc'o dată şi nesăţios cătând,
Mĕ uit l'alle salle bunuri que âncŏ n'am întêlnit,
Bunari dela quare sórta pîn'acum m'a ocolit.
Frumósă dulce Natură, sóre, cer, crânguri, pământ,
Sunt dator; lacrĕma pica pe margini l'al meu mormênt.
Que curată è lumina! aerul plin de miros!
L'a murindului privire, sórele quât de frumos!
Acum aşu vré şi cu drojdii să deşert aquest pahar
Ammestecat quând de fiere, quând de dulcele nectar.
In fundul aquestei cupe unde viaţa sunt a'mi bea,
Vre un gust de mieré-aicia e putinţ'a 'mi remânea?

El se cuvine durerii, mie 'mĭ place-a'l studià,
Solitaria cărare singuraticu a urmà.

A! să mai vedu ânc'o dată sórele îngălbenind
Ş'a lui palidà lumina que-abià pătrunde sclipind,
La picióre'mi unde sună frunda, lemnul quel uscat;
Umida obscuritate selbei que s'a desfrunḍat!
In aste ḍille de tómnă quând natura-e pe sfîrşit,
Eu aflu mai mult plăcere l'al eĭ ochiu accoperit.
Par'qu'ar fi al amiciei tristul *remâi senătos*,
Or surîsul quel din urma genei que lassată 'n jos
Si mórtea vine s'o 'nchiḍă spre-a nu se mai ridică.
Aşa horizonul vieţei, avênd a abandonà
A lungilor melle ḍille stinsa speranţă plângênd,
Mĕ mai întorcu ânc' o dată, şi nesăţios căt ând,
Mĕ uit l'alle salle bunuri que âncŏ nu le-am gustat
Bunuri dela quare sórta pîn'acum m'a depărtat.
Bella şi dulce natură, sóre, cer, dumbrăv', pămênt!
Am o lacrĕmă şi ét'o, pică lûng'al meu mormênt.
Que curată e lumina! aerul plin de miros!
La ochii quellui que móre sórele quât de frumos!
Acum aşu vré şi cu drojdii să deşert aquest pahar
Ammestecat quând de fiere, quând de dulcele nectar
In fundul aquestei cupe unde viaţa sunt a'mi bé
Vre un gust de miere-aicia è potinţă-a'mi remânè?

E putință viitorul pentru mine a păzì
O 'ntórcere-a fericirii que n'am a nădăjduì?
E putință în multime un suflet a fi ascuns
Să cunóscă al meu sufflet, la que voiu să am respuns?
Flórea, căḑênd jos, își lasă la zephyr al ei miros,
Și è la sóre, la viață al ei *remâi sănĕtos*
Eu mor ânsĕ ș'al meu sufflet în minutul que 'lam dat
Se revarsă cà un sunet melodios întristat.

(1830 Mart. 25)

E putință viitorul pentru mine-a conservà
O 'ntórcere-a fericirii que nu am d'a mai sperà?
E putință în mulțime vr'un sufflet a fi ascuns
Să cunóscă al meu sufflet la que voiu să am respuns?
Flórea jos cădênd, își lassă la zephyr al sĕu miros,
Și e la sóre, la viață al ei *remâi senătos*.
Mor și eu, și al meu sufflet în minutul que'l am dat
Se revarsă cà un sunet melodios întristat.

(1849 Sept. 25)

RESBELLUL

RESBOIUL.

(DIN PRELUDE)

De que sunete viteje urechiea 'mi è speriată!
Glasul trômbiţei resună, cai ninchiadă sforăind;
Córda 'n sânge îmmuiată
Cà sabia 'ncrucisată,
Suna pavĕsa lovind.

RESBELLUL

(DIN PRELUDE)

À! de que bellice somnuri urechiea'mi, è speriată?
Vocea trômbiţei resună, cai ninchiaḑă sforăind;
Córda 'n sânge imbuiată,
Cà sabia 'ncrucişată.
Sunnă pavĕsa lovind.

Semnul de resboiu se dette, aerul è 'nsgomotat :
Armele! şi eccho iarŏ : armele! mai depărtat,
Pe câmpie respândite scadrónele tropoescu,
De quât crivĕţul mai iute din tot locul năvĕlescu;
Si cá doĕ arrip' negre de o dată se întind
Din cóstele quelle dese de legiuni şiruind.
Nenduplecat armăsarul, strîns în frêu, locul lovind,
Pen'doitele'i genuchie se opresce sforăind.
Trĕsnetul âncŏ tot dórme şi 'n câmpul quel mărmurit
O pré jalnică tăcere cu gróza s'a respândit :
Nu s'aude de quât marşul atâtor mii de soldati
Alergênd 'naintea morţii quăruia sunt închinaţi,
A carrelor urruire, armăsarii ninchieḑând,
Poruncele-adăogite, şi aerul resunând,
Sau vêntul quare isbesce în stéguri que filfiescu,
Ş'in taberele vrăjmaşe înnotând se îndoiescu;
Si quând séměnă înflate de biruinţă qu'ar stà
Gata înaintea slavei singure de a sburà,
Quând ostenite 'nceteaḑă, se lasă pe lemn în jos,
Qua s'accopere vitejii cu-al vĕl întristăcios.
In frunte-amenduror taber' bronzurile bubuescu,
Tunetele depărtate se respund, se 'mprotivescu.
Din ţevele 'nflăcărate fulgerul schinteietor
Cà sufflarea morţii ese, dă, dobóră destructor.
Bomba pîntre rônduri lassă un drum largu petrecĕtor.

Semnul de resbel se dette, aerul è allarmat ;
Armele! şi echo iarŏ : armele! mai depărtat.
Pe câmpie respândite scadrónele tropoescu,
De quât criveţul mai iute din tot locul năvălescu,
Şi cà doĕ arrip' negre de o dată se întind
Peste flancurile dese de legiuni şiruind.
Neînduplecat armăsarul, strîns în frĕŭ, locul lovind,
Pe 'ndoitele'i genuchie se arrestă sforăind.
Fulgerul mai dórme âncŏ, şi pe câmpul mărmurit
Cu terrórea o lugubră tăcere s'a respândit :
Nu s'aude de quât mersul a mii şi mii de soldaţi
Păşind înaintea morţii quăriia sunt închinaţi,
A carrelor urruire, cursierii ninchedând,
Commandele repetite şi aerul resunând ;
Saŭ vêntul quarele bate în steaguri que filfiescu
Şi 'n câmpurile adversarii înnotând se reindoiescu,
Şi quând sémĕnă înflate de victorie qu'ar stà
Elle gloriei 'nainte răpede de a svolà,
Quând stătute de durere recad peste pavillon
Coperându-şi cà d'un dolliu nemişcatul batallion.
In fruntea-amênduror câmpuri bronzurile bubuescu,
Tunetele depărtate se respund, se întêlnescu,
Din ţevele 'nflăcărate fulgerul reschinteind,
Cà sufflarea morţii ese, dă, restornă vîjiind ;
Bomba pîntre rônduri lasă un drum larg petrecător

Precum quând trece se întórce assudatul muncitor
Şi făr' a cătà odihna cossesce neîncetat,
Despică o brasdă nuoă lungŏ alta que-a lăsat,
Ast-fel săgeata fatalĕ se primblă din rônd în rônd,
Le culcă cà nisce spicuri pe câmpie resturnând.
Ici cade quì un herou mândru în flórea sa secerat
Din ochii sĕi esu schinteie de trufie 'mbărbătat,
P'al sĕu coif que face unde de lumină strălucind,
Mlădiósă-o pană cade, se ridică fălfâind.
Mórtea de ţintă 'şi allege printr'ênsa a'nnemerì,
Trĕsnetul aquì lovesce, şi greşit nu póte fi.
Cà un snop de oçel cade în pulbere resturnat;
Armăsarul seu s'asvîrle, se simte neînfrênat,
O pieḑişă căutătura p'al seu stăpân aruncând,
Se 'ntórce, îşi plécă capul, îl miróse lăcrĕmând.
Colo cade-un vechiu resboinicu, que crescut de luptător,
Patrie tabăra'i fusse ş'armele al sĕŭ amor.
El de nimicu n'are-a plânge de quât d'un stég îndrăgit.
Murind, dupŏ el privesce, dupŏ dênsul è mâhnit.
Mórte dupŏ 'ntêmplări sbóră în drumul seu grozavos;
Unul pere 'ntregu cu totul, altul în ţĕrrênă jos,
Cà un trunchiu a quarui ramur' de securе cad trosnind,
Alle salle mădulare 'şi vede în bucaţi sărind,
Quare tîrrênduse âncŏ pe pământul umedat
Lasă dupŏ el şiróie în praful quel sângerat.

Precum quând trece, retrece agerul laborator
Şi făr' a cătà repaos secerà neîncetat ;
Despicà o brasdà nuoà lûngà alta que-a lăsat,
Ast-fel săgéta fatalè se primblà din rônd în rônd,
Le culcà cà nisce spicurĭ pe câmpie resturnând ;
Ici cade un herou verde în flórea sa secerat,
Din ochii lui esŭ schînteie d'orgolliu îmbărbătat,
P'al seu coif que onduleaţà de lumină strălucind
Mlădiósă-o péna cade, se ardicà filfiind,
Mórtea de ţintà 'şĭ allege drept într'ênsa a ochit;
Trĕsnetul aquì lovesce, aquì drept a nemerit,
Cà un snop de oţel cade în pulbere resturnat ;
Armăsarul sĕu s'asvîrle, se simte neînfrênat,
O căutătură-oblică pe domnul sĕu aruncând,
Se întórce 'şi pléca capul, îl miróse lăcrĕmând.
Colo-un bellator vechiŭ cade, que crescut da luptător
Patria lui îi fu câmpul, ş'armele al sĕu amor,
El de nimic n'are-a plânge de quât de scumpul drapel ;
Murind cautà la dênsul şi ofteaţà dupŏ el.
Mórtea dupo 'ntêmplări svólă în drumul seŭ desastros,
Unul pere 'ntreg cu totul, altul în ţerrênă jos,
Cà un trunchiu a quărui ramur' de secure cad trosnind,
Alle salle membre 'şi vede bucăţi în bucăţi sărind,
Quare tîrrindu-se âucŏ pe pămêntul umedos,
Lasă dupŏ el şiróie pe terrêmul sângeros.

Rănitul pe quare mórtea jumĕtate la lovit,
In braçul unui prieten în zadar fuge ferit;
Amêndoi d'o lovitură înbrăçişaţi sunt loviţi,
Ş'ammestecaţi înpreună, amêndoi sunt mulţumiţi.
Ansĕ în zadar plesnesce trĕsnetul neîmpăcat
Şi 'ntaberi sageţ' de flacări ploă, varsă nencetat.
Cà Marea que o despică un vas iute spumegat
Şi 'n apoi se 'nchide iarĕ pe urma que a lăssat,
Ast-fel peste rônduri sparte la locu alte se pun,
Vin să înfrunteḑe mórtea peste quei morţi, şi'i resbun.
Dar oimmor fărĕ resplată s'astepte se ostenescu!
Taberele amêndoe, ş'una 'ntr'alta năvălescu,
Se 'mping, se lovescu, pătrunde o céta 'n alta întrând,
Ş'a lor ammestecătură sângeros vifor 'nălţând,
In a cailor putere escadrónele se spargu,
Rôndurile quelle strînse se deschid, facu un locu larg;
Ferrul peste ferrŭ lovesce, focurile se'nfăşor,
Din taberile isbite un fulger ese un nor
In valuri de fum silitra, în aerul sgomotat
Arde, curge, bubuesce în şirul quel flăcărat,
Sórta lor este ascunsa sub desul grozavul nor,
Ochii nu pot vedé âncĕ isbânda sau mórte lor.
Precum quând doĕ torrente que la valle se pornescu
Din doi munţi din înprotiva se răped se prĕvălescu,
In prăpastia quea strîmta vin gata a se sfadi

Vulneratul quare Mórtea jumătate 'la lovit
In alle-amicului braçe în deşert fuge ferit :
Amêndoi d'o lovitură înbrăçişaţi sunt loviţi,
Ş'ammestecaţi în preună, amêndoi sunt fericiţi.
In van ânsĕ tună, sparge fulgerul neîmpăcat,
Şi 'n castre săgeţ' de flacăr' grindină neîncetat;
Că Marea que o despică un vas inte spumegat,
Şi 'n apoi se 'nchide iarĕ în urma que a lăssat,
Ast-fel peste ranguri sparte la locu altele se pun,
Vin să 'n frunte 'n façă mórtea peste quei morţi şi'i resbun.
Dar câmpurile-amêndoĕ nu mai pot a aşteptà
Ommor fără resbunare, ş'una 'ntr'alta 'ncep a dà :
Batallióne dau 'nainte unu 'ntr'altul străbătênd,
Ş'al lor răpede ammestecu sângeros vifor 'nălţând,
In a cailor putere escadrónele se sparg,
Rôndurile îndesate se deschid, facu un locu larg.
Ferrul peste fer crunt bate, focurile se 'nfăşor,
Din oştirile 'n ammestecu, un fulger ese, un nor.
In valuri de fum salpetra, în aerul sbucinat
Arde, curge, bubuesce în şirul quel flăcărat.
Sórta lor este ascunsă sub negrul şi desul nor;
Ochii nu pot vedé âncĕ triumful sau mórtea lor.
Ast-fel şi doĕ torrente quând la valle se pornescu
Din doi munţi oppuşi cu totul şi 'n spume se prevăllescu
In strimtóre jos d'o dată unde sunt a se luptà

Şi tot într'aqueeaşi vreme a se 'mpinge-a se isbì,
Unda lovesce în undă, valurile se 'mmulţescu,
Săr în sus, s'asvîrlă 'mpinse se 'ntêrîta, se'nvrăjbescu,
D'o pulbere umedósa aerul è mestecat,
De vijiiosul lor trosnet pustiul e tremurat,
Şi 'n şesul que le 'npreună, a lor furii adducênd
Undele ammestecate curg chiar în lupta lor stând.
Dar, trêsnetul înceteaḑă. Ascultaţi!... Glas plângeros
Se 'nalţă se respândesce po câmpul quel tînguios,
Harpă, trômbiţa cymbala, însoţite îşi unescu
Glasul lor quel de aramă şi 'npreună tînguescu,
Şi p'alle vêntului arrip' treptat urcă şi cobor,
Ne lassă-alle lor accorduri, ţipetul quellor que mor,
L'al lor strălucit resunet délurile-ascult', respund
Simţirile 's fiorate, inimile se pătrund,
Şi 'n aerul quare sună de glasul quel tremurând,
Par' quŏ al morţilor suflet prin el s'aude trecênd.
Sórele, tot de-odată, risipind uoru 'n senin,
Cu o gróză lumineadă locul quel de cărnuri plin,
Si a lui galbena raḑă strecurânduse-aquì jos,
Desface rîuri de sânge ochiului quel fioros.
Cai şi carre 'n mii sdrobite în drumul grozav zacênd,
Parţi vii âncŏ risipite ici şi colo 'n praf bătênd
Trupuri, arme sfărîmate, coifuri, stéguri, mădulari,
Grămaḑ' de morţi peste elle subt elle dupŏ 'ntêmplări.

(1829)

Ajung apă peste apă fundul strimt a'şi dispută,
Unda bate peste undă, valurile se 'nmulţescu,
Sar în sus, s'asvîrl' împinse, se 'ntĕrrîtă, vijiescu;
D'o pulbere umedósă aerul è mestecat,
De vijiiosul lor trosnet tot destertu-e sbucinat,
Si 'n callea que le 'mpreună furórea lor adducênd,
Nu se 'nfrâng, ci tot se luptă, spumegă un drum ţinênd.
Ânsĕ fulgerul încétă. Ascultaţi!... Glas dureros
Peste câmpia de dolliu se înalţă plângeros,
Harpa, trŏmbiţa, cymbalul, însoçite îşi unescu
Vocea lor, voce d'aramă, şi 'npreună, plâng, lugescu,
Şi p'alle vêntului arrip' quând se 'nalţă, quând cobor,
Ş' auḍim quând ţipet, gemet, quând accordurile lor,
L'al lor fioros resunet, déluri, văile respund,
Simţirile 's speriate, inimele se pătrund.
Şi 'n aerul greu que vibră par'qu' auḍi trecênd, trecênd.
Suflete de morţi în stoluri astă lume-abandonând.
Sórele tot de o dată risipind noru 'n senin,
Cu horróre luminóḍă câmpul de carnagiu plin,
Ş'a lui palidă lumină revĕrsânduse 'ntristat
Descopere lacu de sânge ochiului înfiorat,
Cai şi carre sfărimate jos în drumul lor jăcĕnd,
Părţi vii âncŏ risipite ici şi colo se bătênd,
Coifuri, arme şi drapelle, corpuri trunchie, mădulari,
Grămmăḍ' de morţi peste elle, subt elle dupŏ 'ntêmlpari.

(1860)

PRUNCUL SI BATRANUL.

PRUNCUL SI BATRANUL.

Frumos curat è pruncul, cerescule părinte,
Quând è 'n mâinele Talle şi de curênd născut.
Pe faça lui se vede, pe fruntea lui se simte
O sântă urmă âncŏ din blândul tĕu sărut.

Al sĕu custóde angel nu vede vre o pată
In nuoul curat sufflet ; tot è strălucitor!
D'horróre la ochi mâna nu'şi pune vre o dată,
Nici arripa 'şi întinde să 'ia eternul sbor.

Nu ferbe vr'o vâlvóre în inima'i plăpândă,
Vr'un şérpe-ascuns nu'şi varsă acolo-al seu venin.
Candóre este, Dómne, şi inima lui blândă
Vas d'aur ai făcut'o unui profun divin.

Ci om se face pruncul, şi viţiul appare,
Addórme al sĕu angel, sau svólă 'nspăimêntat ;
Şi vasul quel de aur, uitat în delăssare
De drojdii plin, de fiere pe din afar' a dat.

Pe urmă 'mbĕtrănesce, şi patima'i se stinge
Curat ardică mâna spre-a bine-cuvêntà.
Copillul şi bĕtrănul pe tot minutul plânge,
Şi unul spre a quere, iar altul spre-a lăssà.

Îmi placu buclele blonde, albita frunte 'mi place,
Aqueste belle stadii sunt demne de iubit.
In aste doĕ margini mai află Omul pace
Curat è ăncŏ unul şi altul curăţit,

E dulce 'n aste ḑille de crime, de licenţă,
Quând Rĕul è domnu aspru, quând gemem de mult dor,
Un prunc frumos, să credem în blânda innocenţă
Ş'un vechiu cu fruntea albă, s'avem de conductor.

(1836)

RUGA PRUNCULUI.

RUGA PRUNCULUI

Pater, tu quărui Tata se 'nchină,
Şi toţi Te chiamă genuchi plecând,
D'al quărui nume terribil, blând
A Mamei frunte umil se 'nclină!

Ḑicu quŏ ast sóre strălucitor
E jucăria puterii Talle,
Quŏ sub picióre'ţi è p'a lui calle
Candelă d'aur luminător.

Ḑicu quŏ tu singur faci a se nasce
Mici păsserelle peste câmpii,
Laşi cu-a lor mama micii copii,
Le dai un sufflet a Te cunoasce.

Ḑicu quŏ tu singur semeni cu flori
Livede, valle, câmpuri, gradine,
Tu faci verdeaţa, şi farŏ tine
Ar fi toţi pomii nefructidori.

La daruri multe l'a Ta 'ndolare
Tot universul este chiemat;
Nici micul verme nu è uitat
La al Naturei ospĕţ pré mare.

Livedea pasce 'mnellul plăpând,
La mugur' edul voios s'accaţă,
Puii la mama a ciupì 'nvaţă,
Fugu gôndaceii cibul cătând.

Vrabia svóla şi ciugulesce,
Şi peste câmpuri passeri se pun;
Columbii stoluri, stoluri s'adun;
Pruncul la măsa strins se lipesce.

Al Tĕu sânt nume glorificăm
In diminéţă, 'n amieḑi şi seară;
Tu faci pământul să ne resară
Tot que nutresce qua să viăm.

Dómne!.. dar gura'mi abiă pronunţă
Numele'ţi d'angeli glorificat. —
Şi'un copil póte fi ascultat
În chorul d'angeli que te annuţă.

Ḑicu quŏ îţi place axaudì
Urări adduse dela pruncie
Pentr' aquea ênsuşi mult curăţie
Que are pruncul fără a'scì.

Mai ḑicu quŏ mica nóstră dorire
Răpede-ajunge 'naintea Ta,
Quŏ noi cu angeli ammu semĕnă,
Quŏ plin è cerul d'a ta mărire.

D'acolo daqua propiţiu esci
La innocenta nóstră chiemare,
Eu 'ţi voiu quere fără 'ncetare
Lipsa la tóte să împlinesci.

Dómne, Tu apa dă la oxvóre,
La passeri pene spre a svolà
La 'muel dă lapte şi lâna sa,
Şi la câmpie roă, recóre.

Dă, Dómne, pâinea la cerşĕtor,
La toţi infirmii dă întremare,
La quei în carceri dă liberare,
L'al fără mamă dă ajutor.

La bunul tată, casă unită,
Copii cu minte ş'ascultători,
Şi 'n mine, Dómne, să Te cobori,
Să fiă mama pré fericită.

Mitutel ast-fel să fiu bun eu
Cà copillaşul dela icónă
Que pórtă cruce şi o corónă,
Şi Tata'l are de Dumneḑeu.

In mine pune sânta Dreptate
Şi adevĕrul pe buza mea,
Şi quând în sufletu'mĭ vei vedé,
Să veḑi, Părinte, tot bunĕtate.

Precum se 'nalţă thĕmîia 'n sus
'Nalţe-se ruga'mĭ pînŏ la tine,
Dă lumii pace, drepţilor bine,
Şi tóte fiă precum le-ai pus.

(1836)

HYMNU LA DURERE.

HYMNU LA DURERE

Ânc' o dată, o Durere! de afli locu mai isbesce,
Inima mea sângerândă te urrasce... 'ţi mulţumesce,
Putere! que nu mai scie a plânge sau a iertà!
Ochi'mi n'au, nu mai au âncŏ lacrĕma de a'ţi vĕrsà.

Ci póte se află 'n mine vr'o mai sonóră fióre,
Quare să se svîrcolească subt cătarea'ţi cercătóre
Cà un şérpe quare jace în drum în bucăţi tăiat,
Şi se strînge, se 'ncovóie subt picior que 'la călcat,
Quând Omul vrênd să aţîţe patim', turbări stêmpĕrate
Cércă să mai vadă dorul unde viaţa nu mai bate;
Dórĕ quŏ và mai fi âncŏ în sînul meu sfîşiiat
Vr'un ascuns şi profund ţipĕt, cu totul neaşteptat,
Que din nici un suflet âncŏ pîn' acum nu ai scos póte,
Musică desfătatóre unei urre 'ntĕrîtate.
Cată, quŏ eu sunt în mână'ţi, mĕ las în cercarea ta,
Inima 'mi nimicu nu are de tine a mai scăpà.

Qua să'mi prelungesci viaţa precum şi a mea durere,
Adesea vĕrsai în sînu'mi o rază de mângîiere;
Ast-fel sunt lassaţi şi sclavii în drum a mai resuffla,
Qua prin căi de sufferinţe mai de parte a'i purtà
In nóptea que fulger' numai lucescu quă s'o întrerupă.
'Mi ai întins şi mie-adesea tu a fericirii cupă;
Şi quând în ardentea'mi poftă de placeri ea spumegà,
Mâna ta ênsuşi în dinţi'mi sfîrîind o sfarîmà.
Şi sfîşiind a mea buza de marginea'i sângerată.
Âncŏ 'n crudele'ţi caprice erai tot neastêmpĕrată,
'Ţi è întreg triumfu-acuma! quŏ 'n inima'mi nu o locu

Vînă, quare să nu bată să se strîngă d'al ei focu;
Fir de pĕru nu è în capu'mi, pe fruntea mea quea albită,
Şi sdrumicat să nu fiă cà paiul hérba cosită.
Amor în mine nu este, şi să nu fi fost lovit,
Or speranţă, or dorinţă să nu mĕ fi amăgit.
În inima'mi speriata cat que-va s'o allineḑe,
Şi nici un punt eu nu aflu quare să nu sângereḑe

. . . . . .

Pîn' aicea, o Durere, m'nvĕtaşi a te cântà.
Faticat şi de speranţă şovăind pe callea ta,
Iar adaogu : mai isbesce, de afli locu, mai isbesce,
Prin lovitur' întreite cruḑimea 'ţi o mulţumesce.

(1837).

POETUL MURIND

POETUL MURIND

A vieței melle cupă se sparse încŏ plină,
In lungi suspine viața'mi se duce și declină :
Nici lacrĕm' nici suspinuri n'o pot întârdia !
In bronzul que mĕ plânge în sonuri precurmate
A Morții mână rece ultima'mi ora bate.
Să gem ór'? sau mai bine, să caut a cântà?

Să cânt, quŏci al meu sufflet è ânceŏ p'a mea lyră;
Să cânt, quŏci mie mórtea cà lebedei inspiră
Pe ţermuri d'o-altă lume un grid melodios.
Semn bun aquesta este, şi geniul mi'l face.
De este-al nostru sufflet amor cerésca pace,
Un cânt divin dar fiă adio d'aquì jos,

In spargerea sa lyra resună mai sublimă,
In stingerea sa lampa d'o dată se ranimă,
Si d'o lumină viiă străluce, şi s'a stins;
Lebĕda vede cerul la ultima sa óră;
Si Omul, singur Omul, el numai se cobóră
Să'şi numere trecutul, de doruri reîmpins!

Si que sunt aste ţille que Omul le imploră?
Un sóre, şi alt sóre, o óră ş'altă ora;
Şi quea venită-assemeni cu queea que s'a dus,
Si que ne-adduce una, cu quea-l-altă pere,
Travalliu şi repaos, dureri şi iar durere,
Şi nóptea peste lume, quând ţioa a appus.

Să plângă quâţi s'accaţă cu mâinile 'ncleştate,
Cà edera 'n ruine, de ţille derîmate,

Quâţi vĕd quŏ mai 'nainte nu au que mai sperà;
Iar eu, que n'am d'amestecu nimica cu pământul,
Me ducu fórte uşure cà frunda que-o ia vêntul;
N'am radĕcini aicea să pótă m'arrestà.

Poetul è c'aquelle străine svolătóre,
Que nu'şi cautà cuibul pe ţermuri stătătóre,
Nici ramura, nici unda drept locu legĕnător,
Que nu se pun pe arburi, nici stânce, nici câmpie,
Que trecu într'o cântare pe sus în melodie
Şi lumea nu cunósce de quât din vocea lor.

Novicia mea mână, pe córda sunătóre
Nu s'a condus vr'o dată d'o mână instructóre:
Nu póte să dea Omul que 'nsuflă Dumneḑeu.
Nici riu 'nvaţă-a curge pe clina sa la valle,
Nici Aquila, să 'nnóte în aer p'a sa calle,
Nici cum s'adune-Albina din flori neclarul seu.

Arama resunândă din locuinţa'i sântă,
Cu mystica sa limbă aḑi plânge, mâine cântă
Quând nascerea, quând mórtea, quând nunta celebrând;
Şi eu fuiu cà arama prin flacăr' lamurită,
Băturŏ 'ntr' al meu sufflet şi patim' şi ursită,
Şi scósserŏ 'npreună accordul quel mai sânt.

Ast-fel în cursul noptii o harp' eoliană
'Şi-ammestică cu unda plânsórea-aeriană,
Si singură resună quând suflă un zephyr.
Uimit stă callĕtorul, şi stă qua să devine,
S'admire, să pricépă cerescile suspine
Que nouĕ simtimente şi cugete inspir'.

Adessea a mea harpă de lacrĕm' fu stropită;
Plânsórea ânsĕ este o roă fericită,
Si inima è juna sub cerul seninos.
Flaconul quând se sparge, miros mai mult resfiră;
Să nu calci în picióre balsamul, quŏ respiră
Si înpregiur respânde profum mai copios
. . . . . .
. . . . . .

Dar Timpul? — Nu mai este. — Dar gloria? Que'mĭ pasă
D'ast echo d'un van sunet que secolii străpasă,
Şi jucărie lumii în tot d'aun'a stat?
Voi quari îi promiteţi, tropheo şi domnie,
Simtiţi a lyrei melle accord şi harmonie?
Uitaţi-vĕ, quŏ vêntul dejà le-a şi luat.

Nu ve jucaţi cu Omul, quând îi vorbiţi de mórte,
Cu-assemenea speranţe de viitor, de sórte,

Que'i mai vorbiţi de glorii d'un sunet svolător?
Que! darea unui sufflet! aqueasta este glorie?
O voi quari promiteţi toţi timpii la memorie
Aveţi d'unde promitte? aveţi vr'un viitor?

Attestu, ş'am martur cerul, quŏ eu în astă lume
Cu rîsul p'amea buză am pronunţat ast nume,
Invenţiŏ fatalĕ delirului uman.
Am stors mult astă vorbă, ş'aflatu-o-am tot vidă,
Ş'am asvîrlit'o 'ncolo cà pe o scórţă-aridă
Que buzele umane o tot resug in van.

In stérpa sa speranţă d'o glorie que passă,
In cursul vieţei salle în urmă'i Omul lassă
Un nume que tot scade din ḑi în ḑi proscris;
Şi timpul p'a lui valuri inalţă şi cobóră
Aqueastă caḑĕtură, şi 'n fine o dobóră
In al uitării negru şi destructor abys.

Aruncu şi eu un nume mai mult p'astă tempestă
In voiea întêmplării ferice or funestă.
Si 'n que-aş fi ór mai mare? în que mai glorios?
Quând lebĕda s' avêntă spre ceruri p'a ei calle,
Mai scie ea de umbra a arripelor salle
Que 'nnótă or pe unda or pe câmpie jos?

Dar que cântai, veţi ḑicce, atât p'aqueastă lume?
— Intrébă Philomela : aspiră la renume
Quând nóptea 'ntrégă cântă l'al apelor susur?
Tot astfel cântaiu şi eu, pre cum Omul respiră,
Cum passerea ciripe, cum sună-o biată lyră,
Cum vêntul suflă, gemе, cum apele murmur'

Amor, cântare, rugă, atât fu a mea viaţă;
Din tóte quâte Omul doresce şi învaţă.
Amici, la ora morţii nimicu nu regret eu;
Nimicu de quât suspiuul spre bólta înstellată
Extasea lyrei melle, tăcerea 'namorată
A unei inemi pure batênd la peptul meu.
. . . . . .
. . . . . .

Că passerea que vede prin umbrele funebre,
Credinţa mea pătrunse că ochiu pintre tenebre
Instictul ei propheticu destinu 'mi revelò.
Adesea al meu sufflet în visele-aurèe
Pe arripe de flacări svolând spre empyrèe
Vedù divine câmpuri, şi mórtea devanţò

Să nu 'nscriţi al meu nume pe petre cumpĕrate;
Un monument pe sufflet è mare greutate!

Puçin nisip, ş'atâta peste ţĕrrêna mea.
Lasaţi abià un spaţiu d'o batătură rece,
Qua, daqua pe la grópa'mi vr'un svênturat va trece,
Să pótă sta acolo să pótă 'ngenuchià.

Adessea în secretul al umbrei ş'al tăcerii
Se 'nalţă quâte-o rugă în arderea veghierii
Şi află o speranţă apprópe d'un mormênt.
D'aquì mult vede Omul, şi alma 'n neputinţă
Ia arrip', şi s'avênţă spre cer cu uşurinţă.
Quând ai picioru 'n grópă, puçin esci pe pămênt.

Sfarmaţi şi daţi la flacari, la vênturi şi la unde
Ast luth que n'are sunet la sufflet a respunde;
In ceruri mĕ astéptă alt luth de Seraphimi.
Peste currênd cà dênşii traì-voiu a viaţă
In verva immortalĕ ş' eterna dimineaţă
Divinelor concerte, în chor de Cherubimi.

Peste currênd... dar mortea c'o mână grea detună,
Ş'attinge a mea lyră. — Se sparge, şi resună,
Şi plânge cà o surdă în aerul desert.
A şí 'nghieţat, şi taco. . . Amici ! cântarea 'naltă,
Qua suffletu'mi să trécă în lumea queea'laltă
Prin sunetul quel sacru al vostrului concert.

(1866)

IV

IMITATIUNI

LAMENTU AMOROS

Veḑi, dragă, que-albă lună,
Veḑi, nóptea que senină,
O aură nu suspină,
Nu tremulă o stea.

Privighetorul singur
Ici svóla, ici se pune,
Suspină, dorn'şi spune,
Işi chiamă sóça sa.

Ea 'l simte pe îndată
Svolând din frunză 'n frunză,
Şi par' qu'a să'i respundă :
Nu plânge sunt a tà.

Que dulci simțiri, Ireno!
Que gemete de pace?
Dar vai! Irena tace!
Respunde'mi, scumpa mea.

(dela Vittorelli 1839)

LA ELVIRA

LA ELVIRA

D'ajuns! Nu mai chiem sórta; nici lacrăm' nici suspine;
N'au îmblânzit Destinul; şi ora 'mi a sunat!
Cântarea mea din urmă şi lyra'mi a 'ntonat.
Dar, cântă a mea lyră, accentele'ţi sunt line.

Vedĭ colo unde rĭul suspină trecĕtor
Sub salcea plângĕtóre que trist se despletesce,
E neted locu-acuma, şi hérbă verde cresce;
Iar mâine-... o movilĭţă, o pétră... subt ea dor.

Ici trista Philomelă şi tiner' păsserelle
Sub salcia umbrósă din svol se vor lăsà.
E pace; sĭ repaos, recóre vor aflà,
Şi mĕ va plânge vocea duiósei turturelle.

Quŏci p'a mea pétră mută adesea va venì
A'şi recorì durerea la unda 'nseninată,
Şi 'n giurul lyrei melle, de ramur' atĕrnată,
Al seu cuib solitariu şi veduv a 'şi clădì.

Quŏci am iubit cà dènsa, şi calda mea ţĕrrênă
De focul meu va arde; mormêntu 'mi va săltà;
D'assuprà'i passĕrella cu dor va repetà
Suspinele'ţi ardente aquì lûngŏ fôntână.

E nópte-, a mea Dilectă, quŏci ţioa 'mi a appus.
Quând luna blând senină prin frunde va pătrunde,
Şi lin se va resfrânge jos colo p'alle unde,
Şi quând adie mysticu Zephiru 'n svol pe sus;

Cu velul alb cà gazul, cu manta ondulósă
Cu pĕrul tĕu de aur cà raḑe resfirat,
Vin', scumpa mea Elvira, si sînu'ţi înfocat
Lipesce'l d'astă lyră şi mută şi duiósă.

Cu degetu'ţi de roḑe, d'albeţea unui crin
Deşteptă 'n ea un sunet, Elvirá-inamorată;
Cu-aquel sunet imită pe córda 'nfiorată
Cântarea mea din urmă şi ultimul suspin.

Eu, deşteptat d'ast sunet din lunga'mi lungă pace,
In saltul de viaţă pe locu m'oiu avêntà,
Cà spirit al credinţei în giuru'ţi voiu svolà
Cu-a ta credinţă 'n dată într'una mĕ voiŭ face.

Si 'n sacra mea ardóre ferice voiu sorbì
Aquelle ferbinţi lacrĕm', a ochilor roare;
Cu tine din preună voiu întonà cântare
Cà 'n astă dupŏ urmă a despărţirii ḑì.

(1838)

ERATO

ERATO

Intr'o ḑi primăvĕrósă,
Cântând pré de diminéţă,
Se cobór' o drăgăstósă
Musă dulce cantăreaţă
Que Erato, o numescu.

Ettŏ 'mi ḑice 'ţi poruncesce
Marea Vineri, blânda zînă
(Quare unde-ori-que voesce
De cer, de pămênt stăpâna
Poruncele-i se păzescu)

Să fii d'acuma 'nainte
Intru dulcea a ta viaţă
Cântăreţu'i plin de minte
Quare cântă cu dulceaţă
P'al seu fiiu dulcele-Amor.

Şi de asta ata cântare
Prin mine'ţi făgăduesce
Şi tu 'n stare de mirare
Gólla 'n forma ei zînesce
S'o veḑi i'al Idei păstor.

Astea tóte attunci ḑicêndu'mi;
Mĕ ia 'n braçe blânda Musă,
Şi pré veselă rîḑêndu'mi,
Mĕ sărută drept în buză
Sbóră, mĕ lasă; — s'a dus!

Şi îndată cum s'attinse
Gura mea de sărutare,
Că prin farmecă s'apprinse
Spre a Amorului cântare,
In quât arḑu în focu nespus.

Şi d'attnuci de voiu vr'o dată
Să începu ori-que cântare,
Quel d'âmtêiu cuvênt 'mi arată
Quŏ ton glasul meu nu are,
Que amor n'ar resună.

Acum făr' a mea voinţă,
Gura singură urmeaḑă
Dup'a Vinerii dorinţă,
Nici de cum nu încetéḑă
P'amor, pe dênsa-à cântă.
(Dela Ath. Christopolu, 1819).

ALEXANDRU GHICA

ALEXANDRU GHICA

1839. Aug. 30

I

Romànie pré rodnică
Cu riuri adăpată,
Cu şesuri, câmpuri vesele
De selbe 'ncorunată,

Frumóse îți sunt grațiile!
Din tóte ânsĕ una
Iți face tótă lauda
Si 'ți este și cununa.

Aqueasta è Alèxandru
Que slava ta o face,
E Ghica que nu pregetă
In thronul sĕu de pace.

Tu 'l ai nascut, Romànie,
'Ți è fiiu și ênsuși Minte,
Iar ceru 'ncorunatu-'l-a
Si Domnu, și bun părinte.

Augusta'i façă veselà
Și blânda lui purtare
Din thronu'i 'și a dat radele,
Și liniștea resare.

E pace pretutindenea,
In țérră bucurie,
Assiguranță, 'ncredere,
Obș teascà veselie.

Drumeţul fără temere
Pe callea sa petrece,
Strabate 'ntins câmpiele
Si 'n pace munţii trece.

Plugaru 'n ticnă seceră
Si snopii 'şi 'mpreună,
Şi treieră şi vêntură,
Şi 'n jicniţe aduna.

Pastorrii ḑicu în bucine
La umbră, pe câmpie,
Resună dealuri, văile
Câmpénă melodie.

Pré viu privighietorile
Cu mii de păsserelle,
Concertă, dulce ciripă
In crâng pe rămurelle.

Cu feluritul glasul-le
Compun o harmonie,
Şi hymne adducu Prinçului
D'obsceascâ bucurie.

Înalte Domnu, te bucură
De faptele'ţi de tine
Trăiesce 'n veci arată-ne
Quŏ scii să faci tot bine.

II

Mâncaţi şi beţi, Românilor,
Pădurea è gradină,
Que-odinióră pururea
Eră de tâlhari plină.

De dênsa n'aveţi temere,
Intraţi fără 'ngrijire;
Quŏ nu'i mai trosnescu crăcele
D'a puscelor pocnire.

Al vostru Domnu Alèxandru,
Nici cu-arme nici cu silă,
Addusse pretutindenea
Odihnă, pace, milă.

Cântaţi, vióre, nailor,
Aquì 'ntre floricelle
Pré vesele în linişte
D'amoruri cântecelle.

Cântaţi s'audă zînele,
A selbelor Dryade,
Din verdile lor leagĕne
Să ésă myriade;

Să viia-aquì la masă-ne
Cu noi în desfătare;
Cu elle 'nbrăţişându-ne,
Să facem voie mare.

Cu toţii bucurându-ne,
Lăuta, glasuri dică :
Trăiască 'n veci, traiască-ne
Părintele Domnu Ghică.

III

Pe Musele dulci-glasnice,
Cu lauri corunate
Alaltă ieri vĕdutu-le-am
La schólă adunate.

La rônd se aşedasserŏ,
Şoptià 'n meditare,
Cercà 'n preună lyrele
Spre 'ntrégă accordare.

O ḑee, le ḑicu, Muselor,
Dar cum de vĕ lăssarĕți
Din Elicon ședințele
Ș'aquì vĕ adunarĕți?

— Venirĕm jos, amicule
Spre-a nóstră înfățișare,
Și prinț̦iului adduserĕm
De laude cântare.

O scii quĕ vine-apururea
Aquì să preveghieḑe,
Să vaḑă 'naintările,
Români să lumineḑe.

— Dar cum ați venit singure?
De que farĕ dirèctor?
Apòllon al cântărilor
Proedru și protèctor?

—Să scii, îmi ḑicu, qu'al Muselor
D'acuma înainte
E Domnul Ghica Alèxandru
Apòllon și părinte.

IV

Adoru pe Domnu-Alexandru,
Dar nu în lingușire,
Domnia lui cinstescu-o,
Dar nu și în poftire.

Și sceptrul ei păstrede-și'l ;
O sciu, quŏ 'l obosesce,
D'o clipă-odihnă, liniște
De locu nu'i înlesnesce.

În nópte, qi nu pregetă,
În tóte preveghiadă,
Și Țérra cârmuindu-o
Suppuși 'ndestuleadă.

Cinstecu'i ostenelele,
Le recunoscu isprava,
Și 'n veci 'i adoru cu inima
Și pregetul și slava.

Grădina mea 'mi è liniștea,
Aquì 'n singuratate
Viața trecu netulbure,
Si 'i beau în sănĕtate.

Inalte Domnu, te bucură
De faptele 'ţi, de Tine;
Trăiesce 'n veci, arată-ne
Quŏ scii să faci tot bine.

(*Dela Ath. Christopulu*)

LA THERMELE LUI CAROL IV.

LA THERMELE LUI CAROL IV.

Fôntană que însuffi în chorul eliconiu
Cântările divine! Cum unda ta ferbinte
Prin vinele'ţi sulfûrii ş'empyrcanul calce
Adducu în lume viaţa? Din Etna smulgi tu focul?
Prin Styx fulgeră vêna'ţi, şi ast-fel împingi Mórte?
Sau ceru 'ţi dă căldura que 'n stanţele'i viadă?

Ţie se 'nchină Baia, şi se închina unda
Albanului, onóre d'antenoree plage;
Si jos îsi pléca fruntea quelle faimóse Therme
Sorgintile cetăţii a Rinului cerùliu
Unde reposă 'n pace cenuşa 'mbărbătóre
A Marelui quel Carol, mai bunul din toţi regii.

Cum se resfiră 'n aer o pulbere-umedósă!
Variopinge Iride şi marmură şi petre
Şi feţele 'i de aer tot giurul coloréţă! —
Strecóre-te ferice la toţi, fôntâna sacră,
Stropesce, scalda Omul, dă viaţă şi vigóre,
Perduta, pré dorita dă vechiului putere,
Si palidei vergure readdu'i al seu rumen;
In faţa suflă viiul, în corp dă sănĕtatea,
Şi la cămin ferice retórnă-se tot omul
Que 'şi a 'mmuiat în unda'ţi infirmele lui membre.

MARGHERITA

MARGHERITA

Remâi sănĕtósă !
'Mi a ḑis şi s'a dus.
Peptul mĕ apasă
Pacea 'mi s'a repus.

Am perdut vedere,
Lacremele 'mi tacu,
Şi simţirea 'mi pere,
Nu sciu que să facu!

Fruntea n'o pociu ţine!
Capul îmi è greu;
Sînul de suspine
Îmi arde mereu.

Quŏci n'am ḑio bună!...
Bunul m'a lăsat;
Par' quŏ sunt nebună
Dómne! que pĕcat!

Mintea stă să 'mi fugă,
Unde sunt nu sciu;
Sunt ghiaţă în rugă
Şi arḑu în focu viu.

Aveam şi credinţă,
Quând eram cu-el;
Nu sciu d'am fiinţă
Quând sunt fără el!

Quât eram de bine!
Stella 'mi strălucià;
Quând erà cu mine
Tóte 'mi surrîdea.

'Mi erà scumpă casa,
Quŏci cu el trăiam;
'Mi erà dulce masa,
Quŏci cu el ședeam.

Îmi plăcea lumina
Quŏ 'l puteam vedea
Îmi plăcea grădina,
Quŏ 'n ea mĕ 'ntêlnià.

Nóptea recorósă
Ardeam s'o aștept
Luna amorósă
Mi 'l vedea pe pept.

Fericiri nespuse
Speram pe pământ;
De quând el se dusse
Lumea 'mi è mormênt.

Ah! viu', viu' o dată,
Vino, scumpul meu,
Quŏci am lumea tótă,
Am şi Dumneḑeu.

Faça ta blondină
S'o pociu contemplà,
Tu a mea lumină
Şi eu umbra ta.

CAVALLERUL TOGGENBURG

CAVALLERUL TOGGENBURG

(DELA SCHILLER)

MARIEI SALLE CAROL I

Τὰ ἡμέτερα]
Ἐκ τῶν ὑμετέρων

— Ritter! inima'ţi-offere
Tinereţe de suror;
Altă dragoste nu'mi quere,
Quŏci îmi face mare dor.
Vino placid, quŏ îmi place,
Du-te 'n pace mĕ dilegu;
Plânsul ochilor que tace
Nici de cum nu'l înţellegu.

Elpicepe, mut cu dorul ;
Sângerâ determinat,
Arde,-o strînge 'n pept cu-amorul,
Şi pe cal è avêntat. —
Toţi vassalii îşi adună,
Toţi Elveţii sĕi din drept;
La mormêntul sânt detună,
Toţi cu crucea p'al lor pept.

Fapte-acolo valoróse
Desvóltă heroi chreştini,
Coifuri, pene ondulóse
Inspăimêntă Saracini.
Toggenburg pórtă ommorul,
Terrórea la Musulman. —
Dar, în inima lui dorul
E mai mare dup'un an.

'L a sufferit, dar 'l appasă;
Nu 'l mai póte supportà;
Arme, câmp, glorie lasă
Spre-alle salle-a se 'nturnà.
Şi p'a Mării und' amară
Vede-un vas vele 'ntinḑênd,

Se 'nbarcă spre scumpa ţérră
Unde-e viaţa ş'al lui gônd.

Ajungênd la castel, bate
Înfocatul pelegrin...
Vai! cà fulger îl străbate
Respunsul d'amaruri plin :
« Este-a cerului mirésă
« Aqueea que cauţi tu ;
« Ieri fu ţioa quea allésă
« Nunta ei quând se făcù. »

. . . . . .
. . . . . .

Abandonă, nu'şi mai vedo
Al părinţilor focar ;
Armele nu'şi mai revede
Nici fedelul armăsar.
Dela Toggenburg appune
Jos spre vălli necunoscut ;
Peste membri nobili pune
Vestmênt aspru, resţessut.

O colibă isolată
Îşi clădì 'n pregiurul ei,
D'unde Closterul s'arată
Pintre frunţele de tei.

Aşteptà de dimineaţă
Pîn' l'al sórelui appus
Cu speranţa mută 'n façă,
Şi cu suffletul sĕu dus.

Către Closter sus din valle
Ore 'ntrege 'n sus cătà
Spre feréstra scumpei salle
Pîn' feréstr'a resunà,
Pinŏ quând el s'o mai vaḑă,
Pînŏ que chipu'i venià
Cà d'un angel dulce raḑă
Jos spre valle-a se plecà.

Şi 'n dulcea lui reverie
Addormià pré consolat,
Aşteptând cu bucurie
Al ḑiorilor revĕrsat.
Stette astfel ḑille multe,
Anni întregi tot aşteptà
Attentiv qua să asculte
Or feréstr'a resunà,

Or Dilecta să'şi mai vaḑă,
Or chipu'i a s'arătà,

Cà d'un angel dulce rază
Jos spre valle-a se plecà.
Astfel într'o dimineaţă
Erà mert tot aşteptând
Cu palórea morţi'n façă
Spre feréstră căutând.

DANUBUL IN MÊNIE

DANUBUL IN MÊNIE

(DUPĂ VICTOR HUGO)

Belgrad, Semlinul se bat' de mórte;
Bronzul, silitra bubue fórte
Necunoscută è a lor sórte! —
Vechiul lor tată, Istrul canut,
Din fundul pacicu sus se avultă,
Umede cóme scutură,-ascultă;
Aude-ommorul, grinţare multă . . .
Şi bate 'n palme de scalliu brut.

«Hei-colo! strigă, turcă, creştină!
Belgrad, Semline, que aveţi-voi?
Nu se mai póte o ḑi senină
Nu se mai dórme o nópte lină;
Pe tot minutul auḑ nevoi,
Încăierare cruntă 'ntre voi!

«Iérnă şi véră voi n'aveţi pace;
Metalul bellicu nu, nu mai tace! —
În trestiosul 'mi légĕn mollace
Domniam la flisvul monoton jocu :
Ci voi cà lupe rapaci marine,
Que răped' unda prin largi narrine,
Din alle vóstre lungi culevrine
P'apele'mi lucii voi suffiaţi focu!

«Par' quŏ è farmec! ḑine lenive
Rîd şi vĕ 'ncântă şi vĕ conjur;
V'au pus în façă p'ambele 'mi rive
Cà la o masă doĕ convive,
Şi cà pe fruntea-aquelluia'şi tur
Arie d'aquili, cuib de vultur.

«Nu è putinţă tral 'npreună,
Fetele melle? Eu n'am ḑi bună

D'a vóstră sórte que nu v'adună
Dequât spre urră, resbel, urgii,
Quând ór' putea-veţi surori pacefici
Mirà 'n apele melle magnetici,
Semlin, tu negre turrele gotici,
Belgrad, tu albe, 'nalte geamii?

«Surd'a mea unda largă şi chiară
Vĕ tot desparte. — Voi vĕ 'mpumnaţi.
Din cetăţue que mórte sbiară
Vijie bomba, arcată ţară
Aerul sparge. Voi greu tunaţi,
Prin pont de fulger vĕ 'mpreunaţi.

«Qua staţi o dată! tacă-vĕ gura!
Mie 'mi desplace-amestecătura,
Guerra civilă, certele urra
Sunt bĕtrân, uite . . . să dorm şi eu!
Basta cu certe, urri de familii,
Şi făr' a vóstre uet, bastillii,
Pînŏ 'n gût 'mi este, a melle fillii,
Cu assurdirea valului greu.

«Dar asta! Crucea şi Semiluna,
Iad prefăcurŏ ast locu al meu!

Vĕ schimbaţi bomba una şi una :
Lege şi lege; ţineţi tot-una,
Perdeţi timp, focul. — Sciu que sciu eu. —
Daţi'mi credinţă, qu'am fost un ḑeu.

«Doi ḑei ai vostri din a lor spheră
M'au dat afarŏ. — E a lor eră. —
Umbra'mi è dorul şi pacea veră.
Ţiiă ei cerul, palatul lor.
Ci să nu'mi viiă p'a melle plage
Să'mi arḑă, stingă pasciuni, foillage
Să'mi sfarme, spargă la coquillage
Sub bombe, tunet uccigĕtor.

«Que fel de vorbă! alle lor culte
Aste inventii 'mi au fost aflat?
Nu erà 'n timpi'mi aste tumulte;
Şi daqua pétra din catapulte
Batea cetăţile nencetat;
Nici fum nici fulger n'a scăpĕrat?

«Ulm, vĕ è soră; ci ea îmi place;
Blânde cà dênsa, faceţi que face;
Regii descurce'şi firul în pace,
Voi suciţi fusul, rîdeţi voios.

Vedeţi mai colo Buda vecina;
Căţaţi la Dristra la Saracina,
Que-ar ḑicce Etna daqua Messina
Ar' facce-ast uet în póle'i jos?

« Semlin, ea este a mai ţifnósă :
Tot ea începe cu relle sorţi
Credeţi voi óre qu'unda'mi hulósă
Să nu mai aibă 'n clina'i stâncósă
Între-a ei ţĕrmuri şi de fer porţi,
Ci tot să ducă l'ai vostri morţi?

« Pivele vóstre fac'o fumată
Que'mi bagă nóptea 'n spelunca-amată.
Grândină bomba, plumbă 'ndesată,
Quât ḑioa albă eu nu mai vĕḑ!
Şi apoi séra, aer, rĕcóre
Mi le înnécă a lor vapóre
Désă, sinistră, quât nici lucóre
De stea mĕ lassă să întrevĕḑ!

« Surori, ór' credeţi quŏ-e nume mare
A vĕ tot punge necontenit?
Vĕ spargeţi, ardeţi palate-altare
A! fiţi cu minte, daţi ascultare

Resbellul tacă ; qu'apoi menit,
Vĕ sting cu tunul. M'aţi audit ?

« Quŏci sunt Danubul, al vostru tată ;
Să nu 'mi puiu mintea cu voi o dată,
Qu'apoi vai voĕ ! Vorbă curată.
Şi d'oiu dà drumul p'alle câmpii
Apelor melle învolborate
Unde cà munţii încatenate,
Vĕ smulgu cu tóte alle surate,
Colibi, palate, temple, geamii. »

Nu è greu cui-va cu-ast fel de sórtă
A vorbì ast-fel cu cetăţi, munţi.
Quând spală, móie regala pórtă
Quând è Danubul şi quând mi'ţi pórtă
Cà Euxinul şi Elles-punţi
Nave gigante cu triple punţi,

Quând sute poduri de pétră bate,
Quând opt Bavarii mi le străbate ;
Şéi-ḑeci de rîuri le ia pe spate,
Şi mi le înghite da însărit :

Quând are valul cà şi o Mare
Quând ia da lungul globu'n currare,
Şerpue, curge fără 'ncetare
Dela Appusuri la Răsărit!

TRADUCATORUL LA V. HUGO

TRADUCATORUL LA V. HUGO

E şi mai facil, mai demnă sórtă.
A 'nălţà vocea la popoli, regi,
Quând avênd chieiea d'eterna pórtă,
Nume de Victor quine-va pórtă,
Ş'a Provedinţei appĕră legi ;
Quând l'aud seculi, naţii întregi ;

Quând cà un geniu ceruri strebate,
Şi 'n frunte-aţintă diva Dreptate
Scie să vadă : Egalitate ;
Quând jos la plângeri intră d'adrept
La Condamnatul (1) que dessuspină,
La Proletarul que va lumină,
Dreptul şi verul que-îl allină,
L'al Depurtatului soçial pept (2)

Quând è de façă şi 'n fulger bate
Fii Minciunii şi 'mpilători,
Ai Italiei încatenate,
Ai Romei sacre crucificate (3)
Şi Legii sânte (4) violatori
Şi omenirii uccigători ;

Quând îl ascultă lumea întrégă,
Şi verbu'i lumea convinge, légă
Qua libertatea să înţellégă ;
Attunci, cà centru universal,

(1) Allusiŏ la opera : ultima ḑi a unui condamnat la mórte.
(2) Alusiŏ la appĕrarea quellor depurtaţi sau exilaţi.
(3) Alusiŏ la occupaţia Romei republicane de ostirile Republicei francese.
(4) Legea suffragiului universal.

Că un gigante se póte pune
În capul Lighei (1) qua să adune
Popolii misseri que vor-repune
Dreptul Minciunii, drept infernal.

Attunci în giuru'i Italianul,
Polonul ager, bravul Magiar,
Credul Croatul, Serbul, Germanul,
Irlandul miser, chreştin Românul
Ulan, Pandurul, Drabanţ, Husar,
Nalţà-vor liberi la Christu altar,

« Hei colo Keiser! viu è Germanul!
Vivat Maghiarul, Italianul!
Czar temerariul, Que-ai cu Romanul?
Popoli şi stirpe, que aveţi voi?
Turcule simple, que uiţi cuvêntul?
Călcaşi tractate şi jurămêntul,
Folosul propriu ţi 'l svólă vêntul,
Lăsaşi Românul prada 'n nevoi! »

Umanitatea aquestea strigă
Şi Christu în capu'i s'a proclamat!

(1) Invitatiŏ de a luà parte la redactia unui Jurnal que se creasse în favórea solidaritătii popolilor cu nume de *Liga Popolilor*.

Arme, coróne, cepi şi verigă,
Furci, cetăţue la sânta liga
Cà porţi tartarei frânte s'abbat,
Cânta-vor pace quâţi nau cântat?

Paris 1850, Iuniu 9—11.

V

TÊRGOVESTENE

CANTAREA DIMINETEI

1822

CANTAREA DIMINETEI

Cântarea dimineţei
Din buzi nevinovate,
Cui altui se cuvine,
Puternice parinte,
De quât ţie a dà?

1861

CANTAREA DIMINETEI

Cântarea dimineţei
Din buze innocente,
Cui altui se cuvine,
Omnipotente Pater,
De quât ţie a dà?

Tu esci stăpân a tóte,
Tu esci pré bunul Tata;
A ta putere sântă
Făptura-ţine intrégă
Ne ţine şi pre noi.

In inimă, 'n tot omul
Tu ai sădit Dreptatea,
Unirea şi frătia,
Tu consciinţa scumpă
Tu bun que-avem ne-ai dat.

P'aqueste saduri sfinte
Răcoritóre plóie
De adevĕr să pice,
Să créscă, să dea rodul,
Să fim pré fericiţi.

Indreptătorul lumii,
Tu ai slavit noróde,
Le-ai dat Tu legi pré sfinte
Que ţin aqueste saduri;
Slavésce şi pe noi.

Tu esci Domnul a tóte
Şi a tot bunul Pater;
A ta putere sântă
Făptura ţine 'ntrégă
Ne ţine şi pre noi.

In inimă, 'n tot omul
Tu ai plantat Dreptatea,
Unirea şi frătia,
Tu consciinţă justă
Tu bun que-avem ne-ai dat.

P'aşti germeni de virtute
Recoritóre plóie
De adevĕr să pice,
Să crésca, să fecende,
Să fim pré fericiţi.

Indreptătorul lumii,
Tu ai mărit popóre,
Le-ai pus Tu legi pré sânte,
Şi le-au format în Staturi;
Măresce şi pe noi.

Ş'aqueste legi pré drepte
Ori-que norod le calcă,
Sau quare nu le scie,
Cade, ruin' remâne,
Se face nesciut.

Din slava strămoşască
De ammu căḑut, ne'nalţă;
De ammu uitat unirea
Que'i întăriă în tóte,
Acum ne fă uniţi.

Să scim qu'avem dreptate,
Să scim que, quine suntem,
Ş'aşà să nu se uite
O naţiŏ slavită
Que-ammu fóst, şi que-ammu fi noi.

Cu toţii darŏ Ţie
Cântăm cântare nuoă;
In flacăra unirii
Intindem maini la ţine,
Rugăm să ne 'nsoçesci.

Ş'aqueste legi pré drepte,
Poporul que le calcă,
Sau quare nu le scie,
Ruină se preface
Devine nesciut.

Din gloria strabuna
De ammu căḑut, ne 'nalţă;
De ammu uitat unirea,
Que'i întăriă 'ntru tóte
Acumĭ ne fă uniţi.

Să scim qu'avem dreptate,
Să scim que, quine suntem,
Ş'aşà să nu se uite
O natiŏ mărtică
Que-ammu fost, şi que-ammu fi noi.

Cu toţii darŏ Ţie
Cântăm cântare nuoă;
In flacăra unirii
Intindem mâini la tine,
Rugăm să ne 'nsoçesci.

Ne lumineadă minte,
Să te cunóscem, Bune
Să scim quŏ ne esci tată,
Să te cântăm mai bine,
Ş'aşà să ne 'mpăcăm.

Ne luminédă mintea,
Să te cunóscem, Bune,
Să scim quŏ ne esci Pater,
Să te cântăm mai bine,
Harmonia 'mplinind.

POESIA

POESIA

Din ceruri descindută, a mea candidă lyră
N'am atîrnat vr'o dată la pórtă de 'mpărați;
Quând ânsĕ alle lor fapte venind o 'nsuffleţirĕ,
Din secol pîn' la altul eternu au fost cântați.

Virtutea prin puterea'mi devine o fiinţă,
Cà ḑeu pre pămênt are şi templu şi altar;
Şi Viţiul din contra, din négra locuinţă
Cu scorta lui de relle è fĕtul lui Tartar.

Historia prin mine ia chip, se 'nfiinţéḑă,
Şi Libertatea mumă a fericirii facu;
Eu Timpului dau arrip'; prin mine el viéḑă,
Si 'n candidă fecióră eu Pacea o prefacu.

La câmp şi la cetate, în nópte şi în raḑă,
In carceri, pe ruine pe ómeni mari cânt;
Conserv alle lor nume în secoli de viaḑă,
Facu vie-a lor ţĕrrênă, dau sufflet în mormênt.

Fu nópte, şi acuma, quând sórele resare,
Veniiu heroi vostri în lume-a celebrà,
A lor ţerrênă sacra la vocea mea tresare.
Şi daqua dormiţi âncŏ, quei morţi vĕ va 'nvià

Tîrgoviştea è templu l'amea callĕtorie,
Şi p'alle ei ruine în pace mĕ aşĕḑu,
Şi lupte valoróse pe 'ntinsa ei câmpie,
Şi fapte mari, victorii 'naintea mea le veḑu.

O NOAPTE

O NOAPTE

PE RUINELE TÎRGOVISTEĬ

Sórele peste dealuri mai lumineaḑă âncŏ,
Raḑele'i rubinóse annunţă-al lui appus.
Şi séra, pânditóre sub fiă-quare stâncă,
Şi 'ntinde a salle umbre cuteḑĕtóre 'n sus.

'Şi nalţă al său creştet fruntariul 'nalt munte,
Şi cată la al ţillei mysterios declin;
Iar ultimele raţe resfrâng pe a lui frunte
A cerului splendóre prin lucidul senin.

Al serei vênt adie, şi frunda 'nfioréţă,
Seninul varsă roa verdeaţa reuviind;
Că o cunună déluri câmpia 'ncorunéţă,
Şi riul p'a lui calle şoptesce şerpuind.

P'a délului sprêncéna, pe fruntea lui rîpósă
O vechie cetăţuie, focar religios
Conservă suvenirea d'o nópte sângerósă
Que mişcă-a melle patim' în sînu'mi dureros.

In sufflettul meu ast-fel se 'nalţă-a mea credinţă,
P'a patimelor ripă că monument s'a pus,
Şi 'mi ţine şovăinda, debila mea fiinţă
L'al vieţe'mi viforóse adorn şi lin appus.

S'a dus şi ţioa d'astăţi! şi nóptea 'nainteaţă
In carrul seu de èben, şi lumea a coprins;
Cortegele de astre preced şi îi urmeaţă,
Si manta'i instellată pe cer s'a şi destins.

Ai mei ochi in extase coprindu nemarginitul,
Din astru pîn'la altul, în ori-que stea citescu,
Ia arrip' al meu sufflet, străbate infinitul,
Se scaldă în lumina etherului cerescu.

D'acolo se retórnă în sînu'mi se aşéḑă,
Tăcerea mĕ 'ncongiură, mysterul quel mai sânt,
Natura tótă dórme, fiinţa mea veghiaḑă
Că geniu pe ruine, p'al avilor mormênt.

Un rece vênt se simte c'a Morţii resuffiare,
Prin muschiul de pe petre şueră trecĕtor.
Drept viaţă se revarsă o mută înfiorare,
Desertul se insuffiă d'un spirit splorator.

E viu tot în pregiuru'mi; frunḑa frunḑei şoptesce,
Şi hérba 'ntrébă muschiul; «aici quine quine m'addus?»
Zidul că o fantasmă d'assupră'mi se lăţesce,
La spate'mi că gigante se 'naltă turnu 'n sus.

Paru vii şi stau că Mórtea cu tóte nemişcate
A năvăli că Mórtea, stafii, umbre în congiur,
Trecu şi retrecu se uită, assupra'mi aţintate,
De nóptea passeri cobe fălfĕie împregiur. —

. . . . . .

. . . . . .

Eu n'am venit, o umbre, să tulbur pacea nóstră :
Fiinţa 'mi rĕtăcită alérgă între voi ;
Şi eu repaos caut în locuinţa vóstră :
Sunt însu'mi şi-eu o umbră împinsă de nevoi.

Sunt de al vostru sânge ; al meu braţu nu s'arméḑă
D'o armă că aquellea que voi aţi repurtat ;
Ci Musa'mi aquì 'n umbra trecutul cercetéḑă,
Quând voĕ al meu sufflet de tot 'l am închinat.

Eu cânt în meḑul nopţii heroica valóre,
P'al vostru mormênt sacru eu laure 'mpletescu,
Celebru mari victorii ; cu bellica ardóre
Eu inimele june apprind şi 'nsuffleţescu.

Câmpia îmi arată resbelle glorióse,
Aquì quâte victorii pe déluri s'au sĕrbat !
In trecĕt rîul ḑice de spume sângeróse
Que undele'i purpùrei în Dunare-au purtat.

Aquì îmi stau de faţă heroii României
Din Câmpu-lung, din Argeş, din Ieşi, din Bucuresci,
Dela Traian şi Negru, martyri ai chrestiniei
Pinŏ la împilarea, Domniei românesci (1)

(1) Cu primul domnu Phanariot.

S'aude : Radu Negru! peste Carpați resună,
Se întemeie thronul. — Tătarul è învins;
Ori-que Român sub Niger și jură și s'aduna
Să'și appere Moșia, străbunul lor coprins.

Appare apoi Turcul. — Mircea heroii strânge,
Insuflă bărbăția Romanilor soldați;
Lui Amurat trufie o 'nnécă 'ntr'al lui sânge
Și totul este liber din Istru la Carpați.

Balcanul pînă 'n pólle'i vědù pe fii Lunei
Infrânți, bătuți, și 'n spaimă scăpare a cătà;
Danubul este martur, de premiul cununei
Que fiii României sciură a luà.

D'aquì veḍu în Moldova iar gloria romană
A renvià sub Stephan, și'ai renumirii anni
A se întórce iară; valórea moldovană
Sub el se îmbărbată a 'nvinge pe tyranni.

P'a Némțului cetate, eu veḍu o heroină,
Moldoveană în tóte, spartană l'al sĕu dor,
Certând ori-que codire la Moldovean străină,
Dicêndu'i : «Mori cu arma, or vino 'nvingĕtor.»

Ici iarŏ Michaiu bravul deştépta bărbaţia,
Stindardele destinse libere fâlfâiescu,
Sub dênsele el chiamă întrégă România,
Şi trômbiţa resună, heroii se 'nmulţescu.

Buzescii ici comandă; Tătarilor è spaimă;
L'a lor picióre Khanul ţĕrrêna muşcă jos,
Calomfirescul arde d'a lor bellica faimă
Şi braçul lui împumnă ferrul şi mai vînos.

De bellicul resunet altarul se despică,
Din sînu'i heroismul è focu consumator;
Farcaş într'ênsul arde, sânt crucea sa ardică
Al ducilor è duce, păstor resbunător.

Cu barba lungă paşa spre fugă commandeadă;
Ferosul Manaf perde ori-que curagiu barbar;
Arabul beat de sânge, è prins şi 'n lanţu turbédă;
E plin câmpul bătăiei de cruntul Ianicear.

Danubul è mormêntul herdiei musulmane,
Si crucea triumfédă, şi Christu è resbunat;
Românul este spaimă trufiei otomane. —
Quel hotărît la cruce trumfă nencetat.

Peste Carpaţi la urmă Vulturul român sbóră
D'aicia spre Moldova îşi ia mareţul sbor;
Doĕ capete are, cu patru ochi mĕsóră;
E 'n tótă Românía şi domnu şi protector.

. . . . . .
. . . . . .

O ziduri! residenţa veghiorilor străbune
O turn! de unde ochiul d'atâtea ori veḑù
Victoria să svóle peste-armele române,
In mută vóstră şoptă quâte'mi vorbiţi acù!

Aquest muschiu pe ruine que timpu 'l grămmădesce
Selbaticele hĕrbe que în deserturi crescu
La ochi'mi plini de lacrĕm' par' laure que cresce,
Deştéptă bărbăţia; din ochi sclavii vorbescu!

Heroi! quând auḑu frunḑa quŏ murmură, suspină
Şi quând astupat geme vêntul prin boltitur'
Auḑu al vostru nume que cà o undă lină
Retrece, se strecóră prin aste crepătur'.

. . . . . .
. . . . . .

Dar que voce 'ntrerumpe tăcerea-aqueastă sântă? —
E vocea cucuvaiei que 'şi plânge al sĕu dor, —

Que! asta e poetul? P'al vostru mormênt cântă
Ast filiu al pustiei?... O puiu de cobitor!

Que 'mi spui, d'a nóstră sórtă? que vaiul nu'ți mai tace?
Cà que fel de desastre? cà que fel de nevoi?
Que! nu-e Aquilă Corbul? Que nu mĕ lași in pace?
Plângi nu mai pentru tine, nu plânge pentru noi. (1)

. . . . . .
. . . . . .

Fatala presimțire resping eu barbătesce;
Dar vai! eu cà și tine n'adducu nici un folos.
Quŏci vocea'mi se astupă; sau póte quŏ cobesce
Quŏci plânge drepturi stinse și plânge dureros. —

Si!... Clopotul s'aude! E óra dupŏ urmă? —
Al repentirii angel cu-aquest d'arămă glas
La rugă chiamă, chiamă pe rătacita turmă,
Natura se deșteptă; și visele mĕ las'.

Rușasce Resăritul; muntele rubineadă,
Rĕcórea dă viață și stellele albescu;
Riul adapă câmpul que roa îmsmălteadă,
Pe déluri înverdite se 'ntind vapori, plutescu.

(1) Allusiŏ la Regulamentul dis organicu, și la veleităile și pretențiunile que începusse a manifestă Russia prin articolul secret în contra quăruia a protestat Adunarea generaĕl la 1836.

Cai, turme, vite multe la apă se cobóră
Bat clopote, se scutur' cu-al dimineţei svon;
La vîjiitul morei undele se 'nfăşóră
Deschis e ochiul ḑillei acum pe horizon. 1836.

CUTREMURUL

CUTREMURUL

Uet, urlet s'aude! colcăe sare pământul
Tremură, sgudue saltă, colcăe, crapă, plesnesce. —
Sgudue iar, restórnă; trosnet, țipĕt s'aude,
Spontaneu lumea se 'nchină. — Domnul trece 'n mênie.

Şi crima se ascunde, Pĕcatu 'ncremenesce;
Tot pĕcătosu-aştéptă al lumi,-al sĕu finit;
Pămêntul îl înghite şi cerul îl strivesce;
Iar dreptul la cer cată, şi Domnul s'a îmblânzit.

. . . . . .
. . . . . .

Que spaimă fu aqueasta! — S'a 'ngreuiat pămêntul!
Fiori prin a lui vine fulgeră şĕrpuescu!
Işi scutură povara, quŏ a perit cuvêntul;
Se bucură nedrepţii, seracii flamêndescu.

Şi quâtă far'-de-lege pe dênsul îl appasă!
De sus quâtă trufie strivesce pe săracu!
Sudori de sânge quâte p'a trîntorilor masă!
Şi que de vicleníe! que noduri se desfacu!

Si lenea se îmbuibă quând muncitorul geme,
Quând ghiara nedreptăţii într'ênsul s'a înfipt;
Din carnea lui sfîşie stăpână p'a lui vreme
Stăpână p'a lui pâine, po viaţa'i mai cumplit.

Ecclesia căḑută è mută, surdă, tace.
In van săracul strigă: o mater, ajutor!
E vitrigă-a lui mater; pămêntul n'are paco,
Să tacă biata óie quând lupul è pastor.

Aquestă Dómnă mare a Domnului mirésă
Ferbinte la toți mater, o dată consolă
Pe tot quarele plânge, ș'o turmă d'oi allésă
Și un păstor la lume și pacea annunță.

S'au dus timpii aqueia; și Antichristu domnesce,
Despot pe lumea 'ntrégă cu vérga sa de fer
Altarele distruge, corrumpe și sdrobesce,
Și țipete de sângo se 'nalță pîn' la cer.

Se va deschide cerul; Cuvêntul iarăși vine
De vii și de morți jude. — Si mii de Cherubimi
Pe palmele de flacăr' p'al Omului fiiu ține,
Și lauda resună prin mii de Seraphimi.

Quea cu ochi mulți Sciință sunt iuți cherubimii,
Que va mări pe Omul, și 'l va reîntregi;
Și Charitatea, pacea sunt blânții Seraphimii
In quare quel que geme attuncia và trăi.

Se vor sculà și morții să stea la judicată;
Cuvêntul va allege pe caprele din oi.
Popórele sunt morții que viața nu le-o dată
Que Mintea le înviadă, le scólă din nevoi.

Iar óiea è săracul que laptele își mulge
Și 'și dă și a sa carne, Cesărului spurcat;
Și capra e 'nginfatul satrap quare o smulge,
Și sângele i'l suge, quând laptele-a secat.

Veți fi d'adrépta, popoli, quând va domnì Cuvêntul.
Răbdare, quŏ într'ênsul quei umili vor trăì;
Ș'a vóstră moștenire va fi attunci pământul;
Răbdați, n'ardicați braçul quŏ Pacea va domnì.

Și quând è 'ntre voi pace, Cuvêntul iute vine,
El numai dupŏ fapte va împărți și dà;
Quŏci cumpĕna dreptați în drépta sa Ellu ține;
Și fapta 'n ea atîrnă, și fapta va luà.

Sudați, despicați brasda, nutriți lenea que zace,
Dați pâinea voi și vinul, le dați la quâți le queru;
Quŏ sacra-vĕ labóre îndata se preface
In sângele și carnea a Domnului din ceru.

O Pharisei! perit'a a vóstră împĕrăție,
Quând va venì Cuvêntul nu'l veți mai condamnà;
Cu glorie el vine și vine cu tărie
Peri-va Rĕutatea quând el va dominà.

S'au dus ḑillele vóstre, ḑille de assuprire,
De dol, de nedreptate, de crime, vulpenii,
De urră, de discordii, de sângiuri, de murire
Quŏci va domní viaţa, şi morţii vor fi vii.

Aşa se rógă Omul către cerescul Tată :
«Viia împăraţia şi fiă voiea Ta.»
Căderea vóstră-aştéptă credinţa quea curată,
La ceru aqueasta strigă, şi cerul îi va dà.

1838, Ianuariul.

FRAGMENT

FRAGMENT

Scena representă câmpul în depărtare, mai în faţă tinda ducală, în faţa tindei MICHAIU pensiv, mai departe un fustaşu in sentinellă.

MICHAIU

Scumpă Românie, a Romei filie!
Cu peptul ai ţinut atâţia seculi
Torrentul răpede d'horde barbare,
Şi Europa o salvaşi d'atâtea
Crunte, din Orient mari devastaţii. —
Tu ai fost ca pórta nenvinsă d'aramă
In quare plumbul saracin fu mólle

Ş'oçellul ager se 'nfrânge 'ntr'ênsa.
Sânge de martyr ai vĕrsat şiróie
In onórea şi susţinerea Crucii :
Ai grase câmpuri, văile şi munţii,
Şi dai heroii cà spice-auree. —
Ai ţinut atâta subt Mircea, Radul;
Triumfaşi în urmă cu resbunarea
Şi terrórea 'n mână. Istru s'adórnă
Cu gloriöse, române trofee. —
Vinge-vei ş'acuma. — Bravi sunt Românii,
Se luptă heroicu; ci, un braçu mai fórte
De sus îi protege, aquella'i ţine
Şi nici o dată Românul nu pere.

Pasă spre ruga.

Mare Dómne al Puterii!
De sus cată p'a mea ţérră,
Ochiul tĕu al Provederii
Vaḑă sórta ei amară
Ş'o protege nencetat.

Crucea ta que amu purtat'o
Împlânta-voiu dreptu în calle;
De va 'nvinge, a călcat'o
Inemicul Crucii Talle. —
Aşa dar am triumfat.

Ea ne appĕră, scutesce
Şi acum şi 'n viitor.
De păgânu ne scapă, Dómne....
De Crestinu amăgitor.

Se audu trombe d'alarmă, intră BUZESCUL, osteni se vedu alergand la posturi, quei mai mulţi se adună lungŏ tinda ducalĕ.

MICHAIU.

Buzescule, sciri bune? în câmpu onórea
Ne-aşteaptă?

BUZESCUL.

Măria ta, ne chiamă
Ninchiaţă cursierii, muşcă ferrul;
Nor de pulbere înalţă copitta
Que batte 'n neastîmpĕr la sonul trombei.
Sute de mii de Saracini prepară
Ai noştri-lauri. Sinan commandă.

MICHAIU.

Să tremure păgânul; îl aşteaptă
Peirea lui, îl aşteaptă Românul.
Buzesci amu cu mine, Bărcănesci, Fărcaşi,

De Dorobanţi braçe tîrgoviştene,
Oltenii mei, bellicosul Michalcea,
Romanaţi, Jieni, Roşii-de-Vede,
Si 'n capul lor quel Pré-înaltu commandă.

Tremură, Sinau, m'aşteaptă,
Să simţi palloşul român;
Resbunarea lui quea dreaptă
Cum înghiaţă un păgân.

Să veḑi fusta lucitóre
Răpeḑind Fustaşul dreptu,
S'auḑi flinta tunătóre
Cum îţi şueră în peptu.

CHORU

S'auḑi fiinta tunătóre
Cum îţi şueră în peptu.

MICHAIU

Gloria, copii ne chiamă,
Dupŏ mine toţi veniţi;
Tyrannul acuma géma,
Cu voi suntu, cu mine fiţi.

Frați Români, aidi la bătaie
Mórtea 'n mână toți purtați :
Curgă sângele șiróie
Al tyranilor spurcați.

IN ASTEPTAREA LUI 1848

PREDIOA

PSALMU

Strigarea'mi ajungă pînă la tine,
Si-exuḍi'mi, Dómne, ruga ferbinte.
Amar 'mi è plânsul; nu'ți întórce faça
Auḍi'mi chiemarea 'n ḍioa durerii,
Ş'al infrântei inimi astupat gemĕt.

Răpede m'ajută şi me susţine,
Quŏci ḑillele-'mi étto peru cà şi fumul
Cà lemnele în focu ósele'mi secarŏ
Pălitu-m'am şi m'am uscat cà hérba;
Arridă inima îmi è cà pétra;
De suspin, de gemĕt 'mi a remas carnea
Pe óse uscată; 'mi am uitat pâinea
Cum se mai mănâncă. — Desert 'mi e sînul...

Cà Pelecanul 'mi am sfîşiat peptul;
M'am asseměnat corbului de nóptea,
Şi tutulor altor cobe nopturne;
Intru veghiere nopţile trecut-am
Şi m'asseměnaiu passerii veghiende
Que stă nemişcată d'assupra casei.

Tótă ḑioa me culmă de ultrage
Inemicii; şi quei que-o dinióră
Mĕ lăudă, jură acum assupră'mi.
Avut'am cenuşă în locu de mâncare,
Si 'n lacrem' 'mi ammestecaiu bĕutura
Numai la vederea mêniei Talle
Si la înalta şi drépta'ţi urgie,
Inălţatu-m'am şi m'ai surpat, Dómne;

Cà umbra trecurŏ ḑilele melle
Şi eu cà hérba mĕ úscaiu, cà paiul.

Trecĕtor sunt, şi m'am consumat, Dómne,
M'am topit cà céra, ş'am ars în zelul
Sa'ţi înaltu templu. Focul mi se stinge...
Tu însĕ, Eterne esci nemutabil,
Ş'a ta memorie în seculi trece,
Din generaţiune la-alta pasă.

Tu 'n pietate vei ardicà braçul,
Si 'n pietate pe Român salvà-vei;
Quŏci ora salutei, ora venit'a,
E d'ajuns; plângu servii tĕi, plângu lumina,
Gĕm altarele plângu d'a lor ruină,
Sunat'a ora, şi acum se vor teme.
Ginţile tóte de naltul tĕu nume,
Şi d'ata glorie tremà-vor regii.
Din cenuşa'i sălţà-va România,
Innoì-se-vor alle ei junețe
Cà alle aquellei; şi 'n vestmênt candid
Cà o mirésă và eşì nainte'ţi;
Splendida ei, sacră candelă d'aur,
In olliu limpede, olliu de pace,
Vĕrsà-va lumina que dă viaţă,

Şi va încinge virginala'i frunte
Cu-aureola que geniul pórtă.

Tu Dómne singur, Fiinţă supremă,
Vei rentregì aqueastă Sion nuoă.
Arată-te-vei în gloria tótă
În rentregita Românie bellă;
Prunci 'n a ta calle 'nalţavor hymne,
Veduva-orfanul aflà-vor scutire,
Şi împilaţii alţà-vor capul;
La locul propriu se vor pune tóte
Şi capacitatea la a ta dréptă.
Audì tu, generaţiò fiitóre?
Pentru tine se scriu aquestea.

(1847).

ADIO LA PATRIE

ADIO LA PATRIE

Te lasu, Patrie, Soçie,
Ah! şi dorul v'a 'mpilat,
Jugul greu v'a 'ngenuchiat,
Viaţă-amară, mórte vie!

Te lăsu, Patrie 'n lamente,
Şi 'n catene fiii tĕi;
Rîd şi danţă toţi quei rĕi
La suspinele'ţi ardente.

Pruncul ţipă, Mama plânge,
Tata geme greu sub fer,
Junii 'nalţă pumni la cer;
Şi tyranni 's beţi de sânge.

Rusul bate, Némţu 'ntinde,
Veneticul blestemat,
Lor cà Neibeï s'a 'nchinat,
Ţérră, fată, tóte 'şi vinde.

Te lasu, Patrie 'n sclavie;
Şi 'n pămênt şi locu străin
Nu m'aştéptă de quât chin,
Viaţă-amară, mórte vie.

Voiu vedé munte şi valle,
Fetişóre, ochi frumoşi,
Gesturi, datin', juni voioşi;
Dar nimicu cà alle talle.

Rîuri, Mare, vênturi, stelle,
Tóte 's surde l'al meu chin;
Nu esci Oltule străin;
Spune tu de alle melle

D'oiu vedé şi lumea 'ntréga,
Spune quŏ nu sunt ai mei;
D'oiu vedé heroi, şi ḑei,
Nu è România dragă

Te lasu, dulce Romanie,
Dar d'a vré şi Dumneḑeu
A venì şi rôndul meu
Să mor, să trăiesci tu vie.

Mórtea pentru-a tà scăpare
A fost tótă ţinta mea;
Fericirea 'mi quea mai mare
E să mor quând vei vià

Hermanstadt 1848 Noembriu 20.

SANTA CETATE

SANTA CETATE

(Terţa Rima)

Christu-popolul, Lumina şi Puterea,
Errând, sudând, străin într'alle salle,
Producênd singur viaţa şi averea,
Nici selbă-afflând nici munte nici valle
Unde-or căminul, or capul a pune
(Lungă labóre! fórte lungă calle!)

Străbate lumea, lumea să radune,
Seculi şi famea suffere şi gerul,
Derîderi şi bătăi, de spini cunune,
Crucea, Róta, Focul, Plumbul şi Ferrul,
Sclavie, glebă, clacă şi usură;
Custodul punge, punge cavallerul,
Cazacul punge, flagellă şi fură;
Magnat, Idalgu, ciocoiu despoie, bate,
Pontefice, instructor minte jură.
Christu-Popolul suspină şi străbate
Si seculi şi terêmuri, tot pămêntul,
Assudă, geme, suffere pĕcate,
Iartă, le şterge; séměnă cuvêntul:
Quând pruncu orphan, plângênd mendicând viaţă
Quând moribond que n'are nici mormêntul,
Quând june discolor cu mórtea 'n faţă,
Fără maine şi aḑi, şi fară lumină,
Iarnă şi véră, 'n séră, dimineaţă;
Or că om, or sub forma sa divină,
Tot proletar la câmp şi la cetate,
Delá Altar şi pînă la salină,
Cu-aquellaşi dor, cu-aqueeaşi greutate.
Schimbe-se timpii, fiă domnu Cesarul,
Patriciu sau baron; prinçu sau abate,
Forţă or lege, Brama, Papa or Czarul;

Ellu nu se schimbă, aqueeaşi laborare,
Tot proletar, tot puns, tot bênd amarul.

Dupŏ seculi de sânge lăcrĕmare,
Dupŏ vării şi multele turmente,
In toţi membri, în corpul sĕu quêl mare,
Uns Impĕrat de ambe testamente,
Verbu-Suveran în fine se proclamă,
Jude 'ndolat de lăcrrăm' şi lamente,
Mântuitor que morţi la viaţă chiamă,
Que surdii face surdi să numai fie,
Que repentirea Reilor rechiamă,
Si 'n quare orbii vĕd lumină vie,
Que paralyticii imple de vigóre,
Si lumi-adduce pace, bucurie. —
Fulger îi è faça, vocea tunătóre;
Pe thron Sovranul judică pămêntul
Cu dreptate, putere şi splendóre;
Lumină ş'adevĕr îi è vestmêntul.
Tremură regii, stirpea pĕcătósă;
Cadu porţi d'aramă, rupt è jurămêntul!
Verde se 'nalţă vallea lăcrĕmósă;
Apocalyptica, santa cetate
A lumii nuoe splende radiósă
De speranţă, d'Amor, de Libertate

Incinge muri nenvişi de adamante,
Se corónă de turre nestimate,
'Nalţă colóne de porphyr gigante,
Pur cà cristalul aurul străluce,
Rubin, saphir, smerald, iacinth, brillante
Ţin unghiuri, fundament que le produce.
Rîul Vieţei curge de lumină,
Minţilor sănĕtate dă şi adduce.
S'adumbră ridente-eterna gradină
D'arburi fructidori, d'arte, de sciinţe,
Lin şi harmonic aure suspină,
Sacrele voi inspiră şi Dorinţe;
Flori amaranthe câmpurile însmaltă,
'Nalte-Affectiuni, Sperări şi Credinţe
Candide crescu şi vergini se desvóltă.
Assorbu viaţă-amor la Verbul-sóre. —
Asta è Cetatea idealĕ, 'naltă
Aquì Justiţia-este domnitóre,
Aquì Frăţia e realisată,
Aquì Virtutea-e putere, valóre;
S'ori-que nevoie este uşurată.
Unul pentru toţi, toţi iar pentru unul;
Liberă voie, sórtă nivilată,
Verul, Frumosul, Marele şi Bunul,
Eternă pace, viaţa sociale,

Propriul sacru, risolvat communal. —
Cetate! residență-imperiale
Mirelui-Popol, d'Angeli custodită,
Tindă cerească și universală!
Propheții te-au visat trei-fericită,
Christu'ți a pus pétra angulară,
Evangelistul te-a vĕdut urdită
Ție Martyrii sângele'și vĕrsară,
Drepți 'nțelepții, verii Christianii
Spre-a ta înălțare mult ei laborară;
Galli-Angli-Italieni, Poloni, Germanii
Maghyari, Români, de popoli millióne
Jos au surpat și idoli și tyrannii;
Au spulberat tiare și coróne;
Cu-al lor sânge 'ți au frĕmêntat cimentul
Si'ți înalțară primele colóne
Candid, august, frumos 'ți è pavimentul!
Vedut-am splendórea'ți. — Frânt e Pĕcatul;
In drept Mirele vine cu testamentul.
Deschide'ți porțile. — Intră Imperatul.

1851 Iuniu 9.

DOMNUL PUTERILOR

ARMATA ROMANA

INAINTEA

DOMNULUI PUTERILOR

Domn, Domnul Puterilor 'nainteadă;
Legiuni d'angeli precedu şi 'l urmédă.
Câute Seraphimii. — Domnul Tăriei
Aibă lauda 'n seculi, lauda Harmoniei.

La rônd, Romani! tromba bellică sună.
In sus cu toţi! subt aquila strabună.
Fruntea la cer! Infipţi! Drepta la pept!
Arma la braçu! Ochiul caute drept!

Trece Domnul Victoriei,
Trece pe carrul gloriei,
D'a Lung pe culmea Carpaţilor,
Resun' văile Sarmaţilor :
Trece Domnul Victoriei,
Trece pe carrul gloriei.

Fulger îi è faça, voccea tunătóre
Respundă'i salpetra, salve d'onóre :
Baum! urrà! Viu è Domnul Sabaoth!
Glorie, lui, laudă peste tot!
Trece 'n revistă fiii Românei,
Dela Resarituri trece l'appus.
Moldavie, saltă, te scólă 'n sus ;
Dela tine vin vocile harmoniei.
Strîngeţi, Români, nodurile fraţiei,
Dela Ròman, pînŏ la Romanaţi,
Dela Sever ş'alle lui Trajan punţi,
La Ismael pînŏ la Elispunţi
Şi de dincóci, dincolo de Carpaţi,
Strîngeţi, strîngeţi, nodurile frăţiei.

Viu e Domnul Sabaoth
In etern şi peste tot

CHORU

O Dómne al unirii,
Şi Domn peste Tărie,
Sei-ḑeci şi noe fie
Şi annul fericirii!

Revarsa 'n noi sciinţă,
Precum revĕrşi lnmină
Şi pacea 'n consciinţă
Şi viaţa quea mai lină.

O querem quând è pace
Quând brozul bellicu tace,
Iar quând resbellul tună,
Quând armele resună,
Attunci în bătalii,
La Ian l'a lui pórtă
Schimbăm viaţa mórtă
Pe mórtea quellor vii.

Crestini suntem, o Dómne;
Dar suntem şi Romàni

De sute, mii de ani.
Si Lupa ne-allăptat,
Şi mama ne-a jurat
La braçu cu marţişor,
Pe tata Numitor

Crestini, suntem Romani
De sute mii de anni
Pe nume, după limbă;
Şi lupa peru'şi mută
Dar veţul nu şi 'l schimbă
La Ian l'a a lui pórtă
Schimbăm viaţa mórtă
Pe mórtea quellor vii
Ori-quând în bătălii.

O Dómne al Unirii
Şi Domn preste Tărie!
Şei-deci şi noĕ fie
Şi annul fericirii!

VI

INTIME

SERAPHIMUL SI CHERUBIMUL

CONSOLATIA CONSCIINTEI

SI

MUSTRAREA CUGETULUI

Blând Seraphim! o angel! que este-a ta solie?
Que cauţi între ómeni? que vrei aicia jos?
Annunţi tu pacea lumii? adduci tu pacea mie?
Que flacăr' pui în sînu'mi, o Seraphim frumos!

Ochii tĕi... e seninul,
Lumina lor candórea,
Faça ta è blândeţea,
Intr'ênsa 'mi vĕḑu destinul,
Amor iţi è cătarea
Totul esci frumuseţea.

Fiinţa'ţi lumineaḑă,
Mărirea te 'ncogióră,
Pacea te însoçesce;
Pasu'ţi, de nainteaḑă,
Gloria 'n urmă'ţi sbóră
Suffletele uimesce.

Frumos Seraphim! îmi place
La tine a mĕ uità,
In ochii tĕi a cătà.
Lumina lor este linĕ,
In ochi'mi se varsa plină
Blânda lor senina pace

Tu mĕ înveţi cântarea,
Tu îmi însuffli peptul,
Tu îmi arăţi carrare

Quare duce da dreptul
La fília Harmoniei.

Lyra ta e cerească
Vocea ei m'aripédă,
Fiinţa'mi pământéscă
In svolul ei cuteadă
La thronul pré Tăriei.

Şi 'n somnu'mi şi aevea fiinţa'ţi mĕ 'nsoçesce,
Imaginea'ţi 'mi è façă, ori-unde o veḑu quŏ sbóră:
Din sóre se răpede, din lună strălucesce
De pe pământ se 'nalţă, din ceruri se cobóră;

Pe la fôntân' m'aştéptă, cu unda se resfrânge
Cu frunḑa îmi şoptesce, cu zephyrul suspină,
Cu vallea îmi respunde, cu patima mea plânge,
Cu dealul se înalţă cu câmpul se allină.

Cu flórea se dă 'n légĕn, cu hérba onduleadă
Livedea mi'o arată, Dumbrava-o subtascunde;
In ḑio şi în nópte, la umbră şi în raḑă,
E 'ntrégă realitate, mĕ mângîe ori-unde.

Durerea'mi o addórme, şi lacrĕma 'mi o sterge;
Şi pe pămênt şi 'n ceruri speranţa 'mi o arată,
Cu vocea Consciinţei 'naintea mea ea merge
Ridente, blândă, dulce; severă nici o dată.

Frumoşi îţi sunt ochii? frumósă 'ţi è faţa!
Frumos îţi è svolul, angel d'Ossană!
Şi de 'mi este scumpă, de 'mi place viaţa
E d'ast sânt nesaţiu d'a te contêmplà

Fiă qua tot ast-fel s'am a ta fiinţă,
Faţa ta să'mi riḑă pînŏ la mormênt;
Ochi'ţi să'mi apprinḑă suppusa'mi credinţă
Lumina'ţi lucească peste-al meu cuvênt.

Quând va bate ora renturnării melle,
Quând la Judicată mĕ voiu arătà
(Momente que Omul le simte mai grelle)
Tu şi-attunci o angel, dar! mĕ vei urma.

Bellàtor, implacabil Cherub pré înfocate
Severe execùtor urgielor ceresci,

Răpede angel!
Ochii tĕi schinteiédă,
Braçul tĕu e puterea
Sabia 'ţi flăcăréda
Cruntă îţi e vederea
Faça ta è fior!

In urma'ţi Repentirea,
In giur Severitate
Vocea ta mĕ străbate,
Totul esci Resplătirea
Şi fulger ardĕtor

Cherubim, mĕ 'nfiioreadă
Immulţita'ţi lung-vedere,
Mulţii tĕi ochi preveghiadă
Ca singura Provedere
Eu te vedu şi mĕ înclin.

Inima'mi nu te urrasce;
Tremură l'a ta cătare

Şi în fundul ei se nasce
Fiorósă venerare,
Un focu mysticu şi divin.

Eu vĕḑu în tine p'executorul
Aquellei drepte urgii ceresci,
Eu vĕḑu în tine p'amintătorul
Al repentirii quei strămoşesci,

Ast-fel al nostru vechiu căḑut Tată
Din lemnul Vieţei qu'a cuteḑat,
L'a Fericirii pórtă 'ncuiată
Plângea pĕcatul sĕu neiertat.

Tu 'mi închiḑi raiul, 'mi adduci aminte
Tótă-a mea culpă, şi 'mmărmurescu :
Iţi tace vocea, 'n auḑu cuvinte;
Dar îţi ard ochii, ei îmi vorbescu.

Quând viforul se scólă, quând cerul e 'n mênie,
Quând negura se întinde, quând norii se împletescu,
Quând focul şerpuesce d'a lungul în tărie,
Cu fulgerul attucia în spaimă te privescu.

Quând Marea se rescólă, s'agită 'ntĕritată,
Quând undele'i muginde se 'nalță spumegând;
Ființa'mi cà o barcă de cuget spulberată,
Pe fiă-quare stâncă te vede-ammeninţând.

Şi quând fumegă munţii, vulcanul quând turbeadă,
Quând flacăr' rotitóre s'aventă pîn' la nor,
Quând tremură pământul, etherul schinteadă,
Al meu suffiet te vede în ori-que meteor

Pe ori-que înspăimêntă ş'ammeninţă viaţa,
In ori-que locu de spaimă, acolo te dărescu.
Cà tunetul 'ţi è vocea, cà fulgerul 'ţi faça,
Fulgerul în mine trece quând ochi'mi te 'ntâlnescu.

Viforul bubue, sbóră,
Crivĕţul vijie, trece,
Tremurul saltă, dobóră,
Trăsnetul arde, petrece
Cu cugetul quând vii.

Grândinea bate, pălesce
Stingerea pasu'i urmeadă,

Seceta séca, stîrpesce
Fametea rumpe, tăcnesce
Bólele sbiară turbéda
Mórtea dobóră, cósesce
Sentința quând tu ții.

Arată 'mi dreptatea, și tot mĕ mustréda,
Și nu 'mi iertà culpa quâtu'și de puçin,
In a mea viață tu mĕ îndreptéda
Quând cugete, fapte relle mĕ intin'.

Quând âusĕ fatala óra mea va bate,
Și quând vei da semnul, o drept Cherubim,
Attunci 'ți add' aminte qu'ai fost quŏ esci frate
Cu-al meu blând și dulce frumos Seraphim.

(1834.)

O VOCE

Toți contimporanii cunoscu vocea reposatei Bănessei Ecaterina Ghica. După o absentă din capitală, dela retragerea din domnie a lui Alexandru Ghica, la 1846 renturnânduse în țérra, și maiauḑinduse aquea voce, i s'au improvisat versurile următóre.

O VOCE

La Ecaterina Ghica.

Voce-audu, voce de pace;
Si ori-que durere tace.
Eolian instrument,
Inima'mi vibră, tresare
Intr'o mystică mişcare
In fericele'i turment,
Voce-audu, voce de pace
Si ori-que durere tace.

Quând deştéptă bucuria,
Quând dulce melancholia,
Quând al angelilor dor;
Quând consolă charitatea,

Quând apprinde pietatea,
Quând aquel divin amor.
S'aude voce de pace,
Şi ori-que durere tace.

Undele de melodie,
Legĕnând suffletu-'mbie
Către ţermii celestini
Şi aude întonare
D'o seraphica cântare
Sĕrbătorilor divini,
Voce-audu, voce de pace,
Si ori-que durere tace,

Esci frumósă, esci senină,
O cerùlee lumină,
Din quei ochi inspiratori
Esci divină 'ncântătóre
O seraphu-Privighietóre,
Que încânţi nemuritori.
Voce-audu, voce de pace
Şi ori-que durere tace.

1846 Iuliu 26.

LA ISTRU

Dora d'Istria, născuta Elena Ghica erà copillă, quând în 1846 venì provisoriu în ţérră din preună cu mama sa Bănésa Ecaterina Ghica. La returnarea sa în Vienna întêmplându-mĕ pe aquellaşi vapor, se improvisarŏ versurile următóre, unele către Istru şi altele pentru copilla, que devenì apoi o bărbată, spre onórea a doĕ naţiuni, grécă şi română, vere primare de origine.

Quelle de a doilea sunt puse pe o arie italiană, prin quare copilla preludà in musică la intrarea in templul Muselor.

LA ISTRU

Tu geniu ondulóse şi făcetor de bine,
Al rîurilor rege, Protector României,
Auguste, sever Istru. Tu ai trecut Romanii
Pe maiestósa'ţi cómă şi secoli apperat'ai

Şi patria şi legea'i de reoa, cruda sórtă.
Acum să te vedu Istre : allină-a talle unde;
Ia sarcina mult scumpă; din umedele'ţi plete
Fă légĕn, şi întrégă, voiósă şi ferice
Să'mi duci pe blânda-Elena în braţele paterne;
Si în curênd retórn'o pe patriele plage,
In sunet de fanfare după dorinţa ţĕrrei.
Ş'attunci îţi promit, Dive, o oda că şi tine
D'heroică şi mare, ş'aùree coróna
Pe unda'ţi voiu depune.

1846.

LA ELENA

LA ELENA

Am vĕḍut'o, Surióră.
Mult è dulce graṭiósă,
Cà un angel de frumósă!
D'ei vedé-o, n'o mai uiṭi.

Cu cosița castanie,
Ochi-albastri cà seninul,
Faça'i alba 'ntrece crinul,
S'o vedi, Soro, n'o mai uiți,

Mult e bunà! mult e blândă!
Mult e dulce columbița!
Si o chiamă Eleniţa.
D'ei vedé-o, n'o mai uiți

In surrîs, magăritarul
Pintre rodii întralbesce,
Pacea 'ntrégă quând vorbesce;
D'ei vedé-o, n'o mai uiți

Quând se miscă, în pregiuru'i
Tóte graţiele sbóră,
Fericirea, o congióră,
D'ei vedé-o, n'o mai uiți.

Nici nu scie blândișóra
Quât è dulce graţiósă;
E cá Masa de frumósă
S'o veḑi, Soro, n'o mai uiți.

11 Oct. 1846 pe băGallatelluiţthea.

LA MARIA

LA MARIA

În apogeul nopţii, în concentrarea 'n sine
Cu candela 'nainte, quând rogi pe Dumneḍeu,
De vrei să scii attuncea, que-va şi despre mine
Întórcete, şi'n umbra din urma ta sunt eu.

15 Augustu 1850.

PRIMUL BACIU

PRIMUL BACIU

« Rĕmêiu fără sufflare,
« Rĕmêiu fără simţire,
« Şi mórtă tótă sunt.

. . . . . .

« Ci totul să cuteţe
« Să iartă la săracu
(SAPPHO).

Extasea mĕ înviie... Că mort sunt de plăcere,
Fiinţa'mi muritórea în ceruri se strămută...
Genuchi'mi se mladie; şi 'n timida tăcere
Se rógă numai ochii, quŏci limba'mi este mută

Intind a melle braçe, ş'a talle s'au deschis,
Şi s'au întins şi elle cà arripi protectóre;
La sînul tĕu è sînu'mi. Aievea è or vis?
Quŏ buzele'ţi electrici, ş'a melle arḑĕtóre
Se 'ntêmpină în baciu; şi suffletul mĕ lasă,
In sînu'ţi se răpede, din chin cà 'n paradis,
Din marea lui durere la fericire pasă.
Un bacciu! şi iar altul! şi àltul ânc'o dată!
Quŏ suffletul meu vĕduv, cu-al tĕu aḑi se mărită
Prin asta sărutare, la ḑei invidiată
La ómeni nesciută, l'a angeli mult dorită.

E primul bacciu; s'ultimul fiă
Nuou şi iar primul să chieme alte,
Viiu, să'mi dea mórtea, mort să mĕ 'nvie,
Să svol cu dênsul la pré-înalte?

(1836.)

UN BUCHET DE MIRÉSA

UN BUCHET DE MIRÉSA

Que doruri esu din ochi'ţi prin raḍa lor senină,
Que fulgeră şi 'ncântă uimita mea vedere?....
Prin gene'ţi se strecóră o roă cristalină,
Şi cade p'a mea frunte p'apprinsa mea durere.

Dar nu 'mi allină focul, mai tare se încinde...
Să fugu, să fugi, Marie, quŏci flacăra 'mi profană
Te-ajunge și pălesce ființa'ți diaphană,
Fĕresce-te de mine, de focul que m'apprinde.

Vedi âns' a melle lacrĕm' și ruga mea ascultă:
Buchetul de mirésă să 'l faci cu mâna ta.
Pe sînul tĕu îl pune; ș'allege quât de multă
Plapânda *simțitivă* ș'un trist *nu-mĕ-uită.*

(1837.)

PORTRETUL

PORTRETUL

Erà poet în sufflet, erà artistul june,
Si creator penellu'i, în contèmplarea sa,
Trăsurele'ți divine, în marea'i passiune
Voind să le imite, un angel copià.

Şi a făcut un angel în tótă a lui candóre,
O vergine cerească, Femeea-Seraphim.
'Si a pus umana artă şi zelul şi ardóre
Să reproducă fapta **Artistului Subim.**

Ci, unde è schinteia din blânda'ţi căutare?
Si unde è seninul din ochi'ţi cerulii?
Si suffletul aquella din ori-quare mişcare,
Si fruntea'ţi eloquentĕ ş'aquelle culori vii?

Ci unde-e copillina vorbire inspirată?
Aquelle ferbinţi unde que 'nsuffiă al tĕu sin?
Exoticu albastru, rujórea colorată
De rumenul seraphicu pictorului străin?

Quel ochiu, îl veḑi, quŏ tace; al tĕu vorbesce, luce:
In el eu veḑu şi suffiet, şi cuget, ş'al tĕu dor;
E magică oglindă din quare restrăluce
Aquel de inim' fulger, aquel divin amor.

Aquelle buze rumen', sunt bine imitate;
Ci nu veḑu eu viaţa din buzele'ţi de focu,
Al lor diaphan rumen acolo nu străbate
Nu 'nghiaţă, nu încălḑesce aquel feericu jocu.

Marie, fii tu Musa que rimele'mi conduce
Cu-ai tĕi doi sori apprinde, insuffla sînul meu;
S'al tĕu portret aievea, real voiu reproduce
Si'l voiu vià cu focul furat de Prometheu.

Ai cugetat vr'o dată, ai admirat în sine
Metalică oglindă a artei lui Daguer?
Pe ea scii cum modelul s'assórbe şi se ţine,
Si cum se 'ntypăresce printr'un arcan myster

Ideea e ferice, invenţia divină;
Dar este 'mprumutată din ochii lui Amor;
Nu'mi pare mie nuoă, de locu nu'mi è străină.
D'a fost amant artistul, a fost şi creator.

In ochi'mi cà 'n oglindă se vede-a ta fiinţă,
Ş'aievea se reflettă în sînu'mi înfocat;
Pe inimă cà 'n placă prin calda mea credinţă
Imaginea'ţi întrégă cà ḑeu s'a inthronat.

Domnesce, şi è viiă, şi annii n'o vor stinge
Şi 'n sacrul meu deliriu spuind'o voiu cântà
Cà sufflet fără vîrstă que Timpul nu'l învinge,
S'o và cunósce iumea în admirarea sa.

«Frumoşi îţi sunt ochii, frumósă 'ţi o faţa!
«Frumos îţi è svolul, angel d'Osana!
«Si de 'mi este scumpă, de'mi place viaţa,
«E d'ast sânt nesaţiu d'a te contèmplà.»

Erai vergine castă, aveai pe cap cunună,
Pasai să juri credinţă l'altar la hymeneu,
Cu buclele 'ţi aùrii, beteala înpreună
Formà aureola unei coppille-ḑeu.

Si chipul tĕu attuncia 'mi a inspirat cântarea
Que-'nvócă Seraphimul al meu consolator.
Acolo 'ţi e ritrattul şi 'ntrégă-assemĕnarea;
Si 'n pept 'mi a fost secretul un focu consumător.

Sunt secoli de attuncia la lunga 'mi aşteptare;
'Mi è témă să puiu mână s'atting aquel portret;
Si lyra 'mi îl repetă în sacra'i fiorare;
Pe pictorul d'attuncia îl faci acum poet.

E june, âncŏ june în dulcea 'mi suvenire
Imaginea'ţi divină, modelul meu sublim
Que 'ntineresce 'n mine şi cuget şi simţire
Şi 'ţi spune quine este frumosu'mi Seraphim.

Esci liberă acuma; esci ênsuşi idealul
Aquellui frumos angel. — Ascultă ruga mea;
In inimă'mi citesce, şi 'ntr'ênsa vei vedé:
« Dă coppia la pictor, şi mie-originalul. »

(1847)

LA SCHILLER

LA SCHILLER

« Intre ai tei ai fost, o Schiller ;
«şi ai tĕi nu te-au cunoscut.

Este o viaţă moartă, precum ş'o mórte vie ;
Ci este şi Viaţa que nu mai are mórte.
Unii prefer pe una, şi alţii şi allegu alta.
E tristă-a Omenirii fatala, cruda sórtă ! —
Prin chinuri, şi privaţii, şi lupte, şi amaruri,
Si desillusii crude, patienţă-adamantină,
Prin forţă-assalt heroicu să ia Cetatea-Sântă,
Al cerului Imperiu, şi vera Libertate.

Mult sufferişi, o Schiler, şi luptă avuşi mare!
Quŏci lungă e Durerea şi Fericirea scurtă!
Si strimtă, şi spinósă e-a Cerului cărrare!
Si greu, inert e Corpul! greu dreptul la viaţă!

Du sarcina, o sufflet, du corpul dupŏ tine;
In sus pe callea strimtă cu filii, cu consórte;
Te luptă cu Ananga, cu aspra neavere,
Cu limbele de şérpe, cu ochi de Vasiliscu;
(Calumnia, Minciunea, Invidia, Trădarea)

Cu Forţa Impilării, cu reaoa Tyrannie;
In sus! pe callea strimptă nici apă, nici merinde,
Nici unde să'ţi pleci capul la frigurile Lentei;
Şi luptă-te da prode!

Avuşi de adversariu pe *Omu*; ş'atât ajunge:
Te iartă să'i faci rĕul, iar binele nici mort;
Insultă'l, te onóră; strivesce'l, te adóră;
Dă'i glorie, onóre; te'mpilă de ultragiu;
Dă'i Patrie, dă'i nume; quŏ ellu te-expatriaḑă;
Dă'i Adevĕr, Dreptate; Calumnia 'ţi è parte.

E orbu, şi'i dai lumină? El vede quâte n'ai;
E mut, şi 'l faci cu limbă? te muşcă cà Vipera;

Dă'i viitor, viață, quŏ 'ți ia ellu şi Trecutul ;
Realță'l pîn' la ceruri ; de viu te-affundă 'n iad.
Aquesta è Pêcatul sau *Omul quel căḑut!*

Mai multu de quât heroicu'ți a fost, Schiller, assaltul :
O luptă de Archangel, triumphul de Martyr.
A!!! rece este pétra încinsă de corónă!
Ci mâinile de vergini îi dau astăḑi viață,
Ş'o rencălḑescu atâta quât flăcăréḑă inimi,
Si lacrimele curgu . . . .

Cântați, vergini, Dreptatea,
Ş'a Terrei împărțire.
Dați partea la poet' ;
Cântați aḑi libertatea,
Ş'a Omului Unire.
Onóre la prophet'!

Si repetiți în choruri, prin mii de myriade,
Germania întrégă, America, Anglia ;
Resune tot pământul ori-unde e om liber ;
Cântați Patria-Onórea, Virtutea, Libertatea,
Tot que adóră Schiler ; cântați pe Dumneḑeu
Que scapă Innocența şi focului dă Crima.
Suspinele lui Schiler in choruri repetați.

10 Noembriu, 1861.

Finele Volumului I.

IV

IMITATIUNI

Lamentu amoros 141
La Elvira. 145
Erato 151
Alexandru Ghica 157
La thermele lui Carol IV. 167
Margherita 171
Cavallerul Toggenburg 177
Danubul în mênie 185
La Victor Hugo. 195

V

TÊRGOVESTENE

Cântarea Diminetei. 203
Poesia. 213
O Nópte 217
Cutremurul 229
Fragment. 237
Predioa, Psalmu 245
Adio la Patrie 251
Santa Cetate. 257
Domnul Puterilor 263

VI

INTIME

Seraphimul şi Cherubimul 273
O Voce 281
La Istru 285
La Elena. 289
La Maria. 291
Primul Baciu 299
Buchetul de Mirésă. 303
Portretul. 307
La Schiller 315